

הישיבה המאתיים-ותשע-עשרה של הכנסת העשירית

יום שלישי, י"ז בתמוז התשמ"ג (28 ביוני 1983)

ירושלים, הכנסת. שעה 16:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן

היור"ר מ' כהן-אבידב: בעזרת ה', אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.
הודעה למזכיר הכנסת.
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחה היום על שולחן הכנסת החלטה בדבר שכר חברי הכנסת (תשלומים לכיסוי הוצאות נסיעה) (תיקון). התשמ"ג — 1983. תודה.
היור"ר מ' כהן-אבידב: תודה למזכיר הכנסת.

ב. שאלות ותשובות

- היור"ר מ' כהן-אבידב: אני מזמין את סגנית שר החינוך והתרבות להשיב על 21 שאלות. בבקשה.
- סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה: ארוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני מתנצלת על האיחור. הייתי כאן ככנסת, אך לא באולם.
2765. אולם התעמלות לבית-הספר לחינוך מיוחד בסניף חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בסיוון התשמ"ג (6 ביוני 1983):
- בסניף הולך ומוקם בית-ספר אזורי לחינוך מיוחד. בית-ספר זה הוא מן היחידים במגזר הערבי שישירות אוכלוסיית ילדים מהאזור כולו. לאחרונה ביטל המשרד את החלטתו לבנות אולם התעמלות שהיה מתוכנן לבנייה בבית-הספר.
- בהתחשב באופיו המיוחד של בית-הספר ובחשיבות הרבה שיש לפעילות ספורטיבית בקרב הילדים במערכת החינוך המיוחד, אתכבד לשאול את כבודו:
1. מדוע הורה המשרד שלא לבנות אולם התעמלות דווקא בבית-ספר זה?
 2. האם מוכן השר ליזום פנייה למפעל הפיס ולממן במשותף את בניית אולם התעמלות לבית-ספר זה?
- סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
1. משרדנו לא הורה שלא לבנות אולם התעמלות דווקא בבית-ספר זה. המחסור באולמות התעמלות הוא כלל-ארצי ומקיף כ-600 בתי-ספר בארץ. בתי-ספר חדשים נבנים בלא אולם התעמלות והמחסור הולך וגדל. שכן אין למשרדנו תקציב למטרה זו.
 - עם זאת, המלצנו בפני מפעל הפיס להעמיד תקציב למטרה זו והנושא יידון בקרוב. עליפי התקן, בית-הספר המיוחד בסניף זכאי לאולם בשטח כולל של כ-126 מ"ר.
 2. כן, ובתנאי שהמימון יהיה באמצעות מפעל הפיס.
2769. פסיכולוגים במערכת החינוך במגזר הערבי
- חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בסיוון התשמ"ג (6 ביוני 1983):
- אודה לשר אם ישיב לי:
1. האם קיימים פסיכולוגים במגזר הערבי?
 2. אם כן — כמה? באילו חלקי משרה מועסק כל אחד מהם, והיכן?
- סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
1. כן.
 2. יש שלושה פסיכולוגים בנצרת. בהיקף של שתי משרות וחצי.
- היור"ר מ' כהן-אבידב: רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.
- אורה נמיר (המערך):
- גברתי סגנית השר, אינני צריכה לשאול האם הסגנית חושבת שדי בכך. אבל מאחר שיש ביקוש גדול לנושא הפסיכולוגי דווקא במגזר הערבי — האם יש אפשרות לשקול תוספת של שני תקנים או שלושה לשנת הלימודים הקרובה, למרות המצוקה הגדולה?
- סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
- אהיה מוכנה לבדוק. אינני יכולה להבטיח, כמובן.
2770. החינוך המיוחד במגזר הערבי
- חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בסיוון התשמ"ג (6 ביוני 1983):
- אתכבד לשאול את כבודו:
1. כמה בתי-ספר לחינוך מיוחד נמצאים במגזר הערבי, והיכן?
 2. כמה כיתות יש בכל אחד מהם?
 3. האם יש אחראי על החינוך המיוחד במגזר הערבי?
 4. אם כן — מי הוא?
 5. האם יש מפקחים על החינוך המיוחד במגזר הערבי?
 6. אם כן — כמה מפקחים יש, ומה תחום אחריותם?

4. כמה מורים למינהל עובדים במערכת החינוך?

5. כמה מפקחים אחראים על מורים אלה?

6. מה תפקידם של המפקחים?

חשובת סגנית שר החינוך והתכנון מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. קיימת שאיפה והקפדה של הפיקוח על מגמות המינהל, שכל מורי המגמות יהיו בעלי רשיון הוראה קבוע. ואכן, נעשו ונעשים מאמצים בכיוון זה על-ידי מתן השתלמות למורים בעלי ותק פורמלי שנמצאו במערכת עוד לפני הקמת הסמינרים להכשרת מורים במקצועות המינהל, וכן בהפניית מורים לסמינרים להשלמת חובותיהם.

2. מגמות המינהל מתפתחות בקצב מהיר, מרי שנה בשנה נפתחות כיתות נוספות. מספר בתי-הספר המקיימים כיום אחת ממגמות המינהל הוא 172, סך כל התלמידים במגמות אלו הוא 14,832.

כדי להכשיר מורים למגמות אלו נפתחו על-ידי המחלקה להכשרת מורים 4 סמינרים: הסמינר של "הדסה-יוצ"ו קנדה" בחיפה — הלימודים מתנהלים בו 6 ימים בשבוע בשעות הבוקר; הסמינר של "עלי" חסרונן ליד המכללה למינהל בתל-אביב — הלימודים מתקיימים בו בשעות הערב 4 ימים בשבוע; סמינר "אורט" ברחוב גאולה בתל-אביב — הלימודים בו מתקיימים 6 ימים בשבוע בשעות הבוקר; המכללה מיסודה של הסתדרות הפקידים בירושלים — הלימודים בה מתנהלים בשעות הערב, 4 ימים בשבוע.

המוסדות הנ"ל קולטים תלמידים בהתאם להנחיות המחלקה להכשרת מורים. לצערנו, מספר בוגרי הסמינרים שקיבלו תעודת הוראה אינו עונה על המחסור בכוח הוראה. אין מספר המורים מספיק לאיוש כל משרות ההוראה בבתי-הספר. לכן, בהסתמך על התקנון למתן רשיונות הוראה והדרכה במקצועות הטכנולוגיים בבתי-הספר העל-יסודיים, תשמ"ב—1982 (עמדים 53, 54, 55 ו-56), אנו קולטים גם מורים בעלי השכלה פורמלית ומקצועית מתאימה ומחייבים אותם בהשלמת ההשכלה הסדוגית בסמינרים. כמו כן קיימו קורס להוראת חשבונאות לאקדמאים שהם עולים חדשים. יש לציין את היקלטותם של מורים אלה בבתי-הספר.

ייתכן שבכמה בתי-הספר, כאשר קיים קושי אובייקטיבי בהשגת מורים (כמו הדרישה למורים דתיים בלבד), נקלטים גם מורים שהם תלמידי שנה א' ושנה ב' של הסמינר. מדובר רק בתלמידי סמינר הערב על שם חסרונן. לימודי הבוקר אינם מאפשרים לתלמידי הסמינר עבודה בהוראה, אלא רק אימוני הוראה, וגם אז רק לאחר הבאת אישור מן הסמינר, כי התלמידה הינה תלמידה מן המניין. ולרוב — לאחר התנסות מעשית במשרד. בהפנייתם למפקח הכולל לאישור, בהתאם לנוהל, מצוין כי עליה לסיים את לימודיה לשם קבלת תעודת הוראה. מספרם של אלה הוא מועט.

3. המחלקה להשתלמויות עובדי הוראה והפיקוח על מגמות המינהל עושים רבות להעלאת רמתם של המורים. זאת על-ידי מערכת השתלמויות ענפה וימי עיון בנושאים פדגוגיים ומקצועיים. היענות המורים להשתלמויות אלו עולה על המשוער. היום מתקיים קורס שני למורים בנושא חשבונאות ממוחשבת וקורס למורים בנושא המשרד הממוחשב. ככל קורס כזה משתתפים כ-30 מורים הבאים ללימודים יום בשבוע. בחיפה נערך קורס למרכזי מגמות וגם בו משתתפים מורים ממגמות המינהל.

סגנית שר החינוך והתכנון מ' גלזר-תעסה:

1—2. 13 בתי-ספר: במזרח ירושלים — 4 כיתות; בטייבה — 2; בטיה 13; באום-אל-פהם — 8; בבקעה — 3; בעכו — 2; בסח'נין — 2; באיכסאל — 4; בנצרת — 21 כיתות.

יש עוד 84 כיתות לחינוך מיוחד ו-36 כיתות טיפוליות, הנמצאות בבתי-ספר רגילים. כמו כן יש 104 תלמידים בכפרים שונים המקבלים 4 שעות שבועיות, כל אחד בביתו, על חשבון תקן החינוך המיוחד.

3—6. בהתשמ"ג נתמנה מדרך בחצי-משרה שעסק בענייני פיקוח. לפני כשבועיים פורסם מכרז לתפקיד מפקח בהיקף של חצי משרה. החל מספטמבר 1983. הנ"ל אחראי על החינוך המיוחד, ומטפל בכל הבעיות הקשורות בו כגון. מתן תקנים, הפניית מורים והדרכתם וטיפול בבעיות השוטפות.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

גברתי הסגנית, איך יכול אדם המתעסק בחצי-משרה לפקח על מערכת שאינה קטנה כל כך? בכל זאת, היא כוללת עשרות כיתות של חינוך מיוחד בכל חלקי הארץ.

סגנית שר החינוך והתכנון מ' גלזר-תעסה:

עוררתי בעיה זו לפני פרק זמן ואני מקווה שתהיה תפנית גם בזה. המכרזים האחרונים עדיין לא סוכמו. התשובה לרגע זה היא: אנחנו פועלים להרחיב את התקנים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

סגנית שר החינוך והתכנון תשוב על שאלתא מספר 2771.

סגנית שר החינוך והתכנון מ' גלזר-תעסה:

חברת הכנסת נמיר, היות שהתשובה משתרעת על שני עמודים, האם תכתוב לך שאעביר אותה לפרוטוקול?

אורה נמיר (המערך):

בסדר.

2771. הסמינר להכשרת מורים במקצועות המינהל

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתכנון ביום כ"ה בסיוון התשמ"ג (6 ביוני 1983):

נמיר ל', שלגבי הלומדים בסמינר להכשרת מורים במקצועות המינהל אין הקפדה כי המורים למינהל יהיו מסיימי סמינר ובעלי תעודות הוראה.

לעיתים מזומנות ביותר תלמידים הלומדים בשנה הראשונה ובשנה השנייה מתקבלים לעבודה כמורים, והם טרם סיימו את לימודיהם. יתירה מכך, הובאו בפני ידעיות, שלפיה תלמידים שנשלטו מהסמינר או כאלה שנתבקשו שלא להמשיך בלימודיהם, עובדים בהוראה ונהנים ממנו קביעות.

בהקשר זה אבקש תשובת השר:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?

2. אם לא — מה היא האינפורמציה הנכונה?

3. אם כן — כיצד מתיישבת עובדה זו עם מסקנות הדין-יחשבוני של ועדת עציני ועם העמדה המוצהרת של המשרד על העלאת רמת הסמינרים וההקפדה על רמתם של המורים?

הפקולטה לאמנויות, כי בקשת התלמיד לשחרר את הסרט עלתה לסדר-היום של ההנהלה ותוכב לדין כאחת מן הישיבות הקרובות.

4. 1,000 משרות.

5. 3.16 משרות פיקוח.

6. תפקיד המפקחים הוא לדאוג לביצוע תוכנית הלימודים ומערכת השעות, כפי שנקבעה על-ידי המשרד, להדרכה ולהנחיית מורים, להשתתפות בצוותי הכנת תוכניות לימודים, חזרות עבודה, בחינות, הצטיידות וכו'.

2772. סרט שהופק על-ידי החוג לקולנוע באוניברסיטת תל-אביב

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בסיוון התשמ"ג (6 ביוני 1983):

לפני למעלה משנה הובאה לראשונה לידעת הציבור הידיעה על סרט שהופק על-ידי החוג לקולנוע של אוניברסיטת תל-אביב. הדן בשני חיילי מילואים המתעללים בבעל מסעדה ערבי. הסרט נקרא "גלגל ראשון", או "משמר צה"ל כמילואים". הוא הופק בשנת 1977, ולאחר שעוררית פסילתו החליטה ועדה שהוקמה מטעם האוניברסיטה בתל-אביב, בראשות הפרופסור שובל, לאשר את הסרט להקרנה.

בישיבת הוועד המנהל של אוניברסיטת תל-אביב הודיע היושב-ראש, מר כנו גיטר, כי אם יאושר הסרט להקרנה הוא יתפטר מתפקידו. כתוצאה מאיום זה נגנז הסרט.

בשאלה שהופנתה בנדון לדוברת האוניברסיטה היא השיבה: "האוניברסיטה קיבלה את בקשת הבמאי לשחרר את הסרט והנושא יועלה לדין כאחת הישיבות הקרובות". כפי שנמסר לי, הסרט הגנוז נשמר בכספת של היועץ המשפטי של אוניברסיטת תל-אביב.

אבקש את תשובת השר:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?

2. אם לא — מה היא האינפורמציה הנכונה?

3. אם כן — מה סמכותו של יושב-ראש הוועד המנהל של אוניברסיטת תל-אביב למנוע את הקרנת הסרט, לאחר שההקרנה אושרה על-פי החלטת ועדה שמונתה לשם כך מטעם אוניברסיטת תל-אביב, בראשות הפרופסור שובל?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
1. לא.

2. הסרט לא הופק על-ידי החוג לקולנוע אלא על-ידי שני תלמידים במסגרת תרגיל בסדנה של שנה ב' בחוג לקולנוע, בשנת הלימודים התשל"ז.

ועדה שהוקמה על-ידי רקטור האוניברסיטה ב-17 בספטמבר 1980 לא "החליטה" לאשר את הסרט, אלא המליצה בפני הרקטור להתחיר את הסרט לסטודנטים ככפוף לשלושה תנאים. הוועד המנהל של האוניברסיטה בישיבתו ב-29 בינואר 1981 לא החליט על גיזת הסרט, המופקד בכספת האוניברסיטה מאז מחצית 1980, אלא העביר את הנושא לדין כוועדה המרכזת של הסנט.

3. ועדת שובל לא אישרה את הקרנת הסרט ואף לא הוסמכה לכך, אלא הגישה המלצות לרקטור האוניברסיטה.

על-פי בקשת הוועדה המרכזת של הסנט ב-18 בפברואר 1981 הגיעו הנושאי, הרקטור ויושב-ראש הוועד המנהל לסיוכום משותף, שלא לשחרר את הסרט באופן זמני.

לפני כמה שבועות הודיע נשיא האוניברסיטה לדיקן

2773. מגמת סיעוד בבית-הספר התיכון בטירה

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בסיוון התשמ"ג (6 ביוני 1983):

בביקורי בבית-הספר התיכון בטירה נמסר לי, כי בנוח המקום מתקשות במציאת עבודה לאחר סיום לימודיהן. ראש הרשות המקומית ומנהל בית-הספר הציע לפתוח כיתה סיעוד. עד עצם היום הזה לא נתקבל האישור לכך.

אבקש את תשובת השר:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?

2. אם כן — מה הסיבה לעיכוב באישור פתיחת מגמת סיעוד בבית-הספר התיכון בטירה?

3. מה בדעת השר לעשות ומתי, כדי לזרז הקמת מגמה זו?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

פתיחת מגמות לסיעוד מותנית באפשרויות של מתן עבודה מעשית לתלמידות בבית-החולים המסוגל לתת הדרכה זו — כלומר, בית-החולים המצוי בסביבה — ובנכונות של משרד הבריאות לאשר לבתי-החולים להשתתף בתוכנית כזאת. כמו כן מוכתבת פתיחת מגמות חדשות לסיעוד על-ידי שוק העבודה הצפוי לבוגרות המגמה.

החל בשנת הלימודים הקרובה תיפתח מגמה לסיעוד בבית-הספר התיכון המקצועי "עמל" בטייבה, על-פי תוכנית שעובדה בהסכם עם משרד הבריאות. כיתה זו היא אזורית ונעזרת מטירה יוכלו להתקבל בה כתלמידות.

כדיונים שנערכו כוועדה משותפת של משרד החינוך ומשרד הבריאות סוכם, שאין בשלב זה מקום לפתיחת מגמת סיעוד נוספת בכפר טירה, הן מפני שבתי-החולים באזור אינם מסוגלים לקלוט תלמידות נוספות והן מפני שקיימת הקפאה כללית של תקנים במוסדות הממשלה וברשויות המקומיות, ובשלב זה יש קשיים בקליטת בוגרות המגמות לסיעוד. החלטה זו יפה לשעה זו. בעתיד נבדוק מחדש הן את הצורך והן את האפשרות לפתיחת כיתות לסיעוד בבתי-ספר תיכוניים נוספים, וביניהם בטירה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המעריך):

גברתי סגנית השר, במגזר הערבי והדרוזי קיימת בעיה קשה מאוד של מציאת עבודה לבנות, כוגרות המגמות. המגמות המקצועיות הפתוחות בפניהן הן מעומצמות מאוד מאוד. האם יש אפשרות שהמשרד יקדיש קצת יותר תשומת לב למגמות חדשות, לא דווקא בסיעוד, כדי שהבנות תוכלנה לאחר מכן להיקלט בעבודה בכפרים שבהם הן מתגוררות?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
חברת הכנסת אורה נמיר, אני מסכימה אתך, אבל השאלה היתה על מגמת הסיעוד.

אורה נמיר (המעריך):

בהקשר זה, אני שואלת האם הסגנית יכולה לטפל גם בעניין זה. אני בטוחה שתהיינה תוצאות.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
1. 3,784.

2. בראשית התשמ"ג נשרו במעבר מכיתה ט' בחטיבת הביניים לכיתה י' בחטיבה העליונה 20 תלמידים. מתוך מחזור של כ-250 תלמידים. 12 מהם עברו לבתי-ספר מקצועיים מחוץ לכפר.

3-5. לא. מאחר שאין תקן למשרה זו, ובשנים האחרונות, לרגל הקיצוצים, המשרד אינו מאשר תוספת קב"ס — קציני ביקור סדיר — על אלה הקיימים. רכז החינוך של המועצה המקומית מטפל גם בנושא מניעת נשירה.

6-7. השנה פעל בסירה בית-נוער אחד משולב עם שלושה בתי-תלמיד. בית-הנוער הפעיל כ-300 ילדים וכל אחד מבתי-התלמיד הפעיל כ-100 תלמידים.

היו"ר מ' כהן-אביב:
רשות לשאלה נוספת, לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):
גברתי סגנית שר החינוך, עניין קציני ביקור סדיר במגזר הערבי הוא בעיה חמורה מאוד. יש שם נשירה גבוהה יותר מבמגזר היהודי, במיוחד בקרב בנות. אני חושבת שהסידורים הקיימים אינם עונים על בעיה זאת, וגם קיימת פגיעה בחוק. כי החוק מחייב שהילדים יבקרו בבית-הספר.

האם ניתן בכל זאת לעשות משהו לקביעת מינום של קציני ביקור סדיר אווריים ומחוזיים במגזר הערבי?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
אני חושבת שמהו קיים, אי-אפשר לומר שלא קיים כלל.

אורה נמיר (המערך):
כמעט שלא.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):
אם את שואלת אותי, חברת הכנסת אורה נמיר, כל רשות מקומית חייבת לפקוח עין על הנעשה בתחומי הרשות, ולא לחכות להוראות מן המרכז.

אורה נמיר (המערך):
את יודעת מה קורה עם המגזר הערבי ברשויות המקומיות.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
זו בעיה, זו בעיה, ובקשר לנשירת התלמידות במגזר הערבי, יש גם סיבות נוספות.

אורה נמיר (המערך):
אני יודעת.

2784. הסמינר להכשרת מורים במקצועות המינהל
חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בסיוון התשמ"ג (6 ביוני 1983):
אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם הסמינר להכשרת מורים במקצועות המינהל כפוף למחלקה להכשרת מורים במשרד החינוך והתרבות?

2. אם כן — מתי ביקר לאחרונה מנהל המחלקה בסמינר למינהל?

3. מה היתה התרשמותו?

4. האם הוא הציע להנהלת המשרד, כעכבות ביקור זה, הצעות הנוגעות לדרך ניהול הסמינר?

2780. תוספת כיתות ומבנים למערכת החינוך בבתי-ספר
חברת הכנסת ש' ארבל-אלמולני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בסיוון התשמ"ג (6 ביוני 1983):
בעיתון "דבר" מיום 15 במאי 1983 פורסם: "בשל מחסור חמור בכיתות לימוד והפסקת בנייתן של כיתות חדשות החליטה הנהלת עיריית בתים להשכית את מערכת החינוך מראשית יוני. עיריית בתים טוענת שרבע מ-31,000 התלמידים לומדים בצריפים ובמבנים ארעיים, בצפיפות המקשה על תפקודה של מערכת החינוך."

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם טענות עיריית בתים תואמות את המציאות?
2. האם קיימת תוכנית להקמת מבנים ותוספת כיתות עד להתחלת שנת הלימודים התשמ"ד?

3. אם כן — מה בדעת השר לעשות כדי לפתור את בעיית המחסור במבנים לבתי-ספר בבתי-ספר?

4. אם לא — איך, לדעת השר, תוכל לתפקד מערכת החינוך בבתי-ספר?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
1. עיריית בתים הציגה את צורכי החינוך בעיר שיש עליהם הסכמה של משרדנו ובקשה תקציבים שנדרשו ואושרו.

2-3. הוסכם בין העירייה למשרדנו על תוכנית להקים מבנה חינוך, הכוללת גם כיתות לשנת הלימודים תשמ"ד.

4. מערכת החינוך בבתי-ספר מתפקדת כהלכה ומשרדנו ממשיך לקדם את החינוך בעיר לפי הצורך והעניין.

אם את רוצה עוד פרטים, אני יכולה לומר לך, שיש עניינים בכמה בתי-ספר שחלקם אינם פתורים כשל כוח אדם שאי-אפשר לשחררו אף שאינו מתאים, בגלל ההגנה על קביעות בעבודה. דברים אלה הם לידי חמורים מאוד, אבל זו המציאות שאנחנו נתונים בה בישראל. לכן חלק מהבעיה, לא כל הבעיה, קשור בנושא הזה. פרטים עמוקים קצת יותר — לבד.

שושנה ארבל-אלמולני (המערך):
תודה רבה.

2783. מערכת החינוך בסירה

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בסיוון התשמ"ג (6 ביוני 1983):
1. כמה תלמידים לומדים בכל מסגרות החינוך בסירה?

2. מה הוא אחוז הנשירה בבתי-הספר היסודיים ובבתי-הספר העל-יסודיים?

3. האם יש בסירה קציני ביקור סדיר?

4. אם כן — כמה?

5. אם לא — מדוע?

6. מה הן מסגרות החינוך המשלים הקיימות בסירה וכמה ילדים ובני-נוער משתתפים בכל אחת מהן?

7. האם קיימות תנועות נוער בסירה? אילו הן וכמה בני-נוער פעילים בכל אחת מהן?

8. האם קיימת בסירה הידרדרות נוער?

9. אם כן — מה הן הדרכים שבהן נוקט המשרד בעצמו, או בשותפות עם גורמים אחרים, כדי להתמודד עם בעיה זו?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

1. משרד החינוך והתרבות מממש מאז 1968 את החלטת הכנסת בדבר שינוי מבנה מערכת החינוך בישראל. בכוונת המשרד להמשיך ולהגשים את הרפורמה בהתאם לתנאים בשטח ולאפשרויות התקציב. רשות מקומית אשר תתנגד להחלת הרפורמה, ייבדק עניינה לגופו במשרד החינוך.

2. הרפורמה כמבנה החינוך טרם הוגשמה בערים וכמעצמות מקומיות מסיכות שונות. הרפורמה בחינוך היא תהליך הדרגתי, המשתלב עם שינויים דמוגרפיים ואורבניים ביישובים, והעדיפות בכיצוע ניתנת במקומות שבהם השינויים החברתיים והפסיים הם מהותיים.

3. הרפורמה כמבנה החינוך מתבצעת בכל מגזרי החינוך: בחינוך הכללי, הדתי והעצמאי, ובחינוך הערבי והדרוזי. קצב הביצוע מותאם ושונה בהתאם למקומות היישוב במגזרים האלה.

4. בתוך מהלך הביצוע מפק המשרד לקחים ממחקרי מעקב ומהמלצות הוועדה הציבורית לגבי המשך הביצוע, וכן ממידע המצוי בזכירות הפדגוגית ובאגף לפיתוח. בהתאם לכך נערכים מדי שנה בשנה לשיפור ולקידום.

כפי שאמרתי בפסקה הראשונה, רשות מקומית יכולה כיום להביא את בעייתה בפני המשרד ולומר את דברה, ותהיה לה אוזן קשבת.

יעקב גיל (המעריך):

במיוחד אצל סגנית השר, אני מבין.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
אמת, שתי אוזניים.

היור' מ' כהן-אביב:

אבקש מסגנית שר החינוך והתרבות להשיב על שאלתא מס' 2858 של חברת הכנסת אורה נמיר.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

חברת הכנסת אורה נמיר, האם את יכולה לקחת את השאלתא בחזרה ולהסבירה, המושג "קדם-צבאי" בבתי-הספר לא היה מוכן. אני יכולה לענות בעל-פה מידעה, אבל הייתי רוצה להתייחס לשאלתא בכתב. למה את מתכוונת כאשר את מדברת על אימונים קדם-צבאיים בבתי-הספר? האם את מתכוונת לתלמידים בבתי-הספר? האם את מתכוונת לאימונים צבאיים או למשמר האזרחי? הייתי מבקשת לפרט.

אורה נמיר (המעריך):

אני אסביר.

2859. פתיחת מגמת אלקטרוניקה בבתי-הספר המקיף בשדרות חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):

נמיר לי, כי למרות פניות רבות של פרנסי שדרות בבקשה לפתוח מגמת אלקטרוניקה בבית-הספר המקיף במקום, הם נענו בשלילה, בשל המספר הדל — 6 במספר — של המועמדים למגמה זו. מאחר שהמגמות המקצועיות הקיימות בשני בתי-הספר המקיפים במקום מעניקות לימודים ברמה מקצועית בינונית ולנוכח העובדה שרבים מבניה של שדרות עוזבים את עירם גם כשל מחסור במגמות מקצועיות נוספות, אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם מודע השר למצב זה?

2. האם אין השר סבור שיש מקום להקים את מגמת

5. אם כן — אילו הצעות הציע?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
כן.

2. בכל מוסד שבפיקוח המחלקה להכשרת עובדי הוראה יש מפקח מטעם המחלקה, שתפקידו ללוות את המוסד בעבודתו. מנהל המחלקה מתערב בעבודת מוסד רק לאחר שנדרש לכך. מנהל המחלקה דן עם המפקחים והמנהלים על המדיניות הכללית של ההכשרה. כמו כן, מנהל המחלקה מבקר בשלב התכנון הכללי בכל שנה לימודים בכל מוסד. ביקורו האחרון במוסד היה לפני כשנה.

אורה נמיר (המעריך):

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
שאלת — זו התשובה.

3. המוסד הגיל עסק בתוכנית הכשרה בשעות אחר-הצהרים והערב. הרוב המכריע של תלמידיו עובד במקצועות המינהל כבוקר.

4. לאור צורכי המערכת הוצע להנהלת המוסד לעבור גם להכשרה בתוכנית מלאה יותר של לימודי בוקר. במידה שנצליח למשוך מועמדים מתאימים במספר שיצדיק כיתה, נפתח בהכשרה בלימודי בוקר החל משנת הלימודים התשמ"ד.

5. אחת הבעיות המרכזיות של מערכת ההכשרה של החינוך הטכנולוגי היא, משיכת מועמדים טובים להוראה. יש להעלות את מעמדם של המורה כדי שיהיה מושך מעבר לאידיאולוגיה החינוכית. חלק מההצעות מופיע גם בדוח עיצוני.

היור' מ' כהן-אביב:

רשות לשאלה נוספת, לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המעריך):

גבירתי סגנית השר, בביקורי במקום היתה לי התרשמות קשה למדי מן הרמה. סגנית השר דיברה על הצורך בהעלאת הרמה הטכנולוגית, בייחוד כשמדובר במורים. אם המפקח היה שם בפעם האחרונה לפני שנה, איזה פיקוח יש למשרד על מה שקורה במוסד חינוכי המכשיר מורים?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

זה נכון שהמלים "ביקורו האחרון בבית-הספר היה לפני כשנה" אומרות הרבה מאוד, ואינני חושבת שצריך לפרט. זה נלקח לתשומת לב ואני מקווה שהאנשים המופקדים ישירות יטפלו בנושא. אני עמדת על כך שיתנו תשובה מדויקת.

2785. תוכנית הרפורמה בבתי-הספר

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בסיון התשמ"ג (6 ביוני 1983):

מתפרסמות ידיעות שונות בדבר יחסו של משרד החינוך והתרבות להמשך ביצוע תוכנית הרפורמה.

שאלותי הן:

1. מה הן תוכניות המשרד בסוגיה זו?

2. באילו מקומות טרם הוגשמה הרפורמה?

3. באילו "זרמים" טרם הוגשמה הרפורמה?

4. אילו שינויים מתכוון המשרד לערוך בתוכנית הרפורמה, לקראת המשך הגשתה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
1. כן, התגלו תקלות בכמה בתי-ספר.

2. לפי ההנחיות הניתנות לבתי-הספר יש להפריד בין הנבחנים. מנהל בתי-הספר מוחזק אחראי לנעשה בין כותלי המוסד. מפקחי מערכת החינוך העליי-סודי ואנשי המחלקה לבחינות מבקרים במפתיע בבתי-הספר בימי הבחינה. המחלקה לבחינות מטפלת בנבחנים שהוחשדו במהלך הבחינה גם על-ידי המעריכים שבדקו את הבחינה.

3. המחלקה לבחינות מעבירה לבתי-הספר את שמות הנבחנים שהוחשדו. נערכת בדיקה נוספת, ובעקבותיה הנבחנים נפסלים או מזוכים. בתי-הספר רשאי לערער על הפסילה. קיימות ועדות ערעורים בתחומים השונים, הבודקות את הערעור ופוסקות בהתאם.

מספר הפסולים — הכוונה היא לפסולים לחלוטין — לאחר סיום התהליך, אינו עולה על 100.

4. המשרד מתכוון להגביר את הפיקוח על-ידי המפקחים ועובדי משרד אחרים. אנו מניחים שהוועדה הפריטית שהחכרה לעיל תשפיע אף היא. נערכו במשך השנה כמה כנסים של מנהלים ומורים במגזרים שבהם קיימת רגישות רבה לנושא. נשקלת האפשרות הטכנית, המינהלית והפדגוגית לקיים את הבחינות במרכזים שמתוך לבתי-הספר.

אני מוסיפה, שהתלמידים הם כה מתוחכמים, עד כי לפעמים קשה למדי לאחר את הפעולה שלהם.

2863. חיוניות בבתי-הספר המקצועיים
חברת הכנסת ש' ארבל-אלמחלינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):
בעקבות הוויכוח הקיים על חיוניות בבתי-הספר המקצועיים ותורמתם למשק, רצוני לשאול את כבודו:

1. מה מספר התלמידים שלמדו בבתי-הספר המקצועיים בשנת התשמ"ג?

2. מה היתה התפלגות התלמידים לפי המקצועות השונים ולפי מין?

3. בכמה מסתכמת עלות תלמיד בבית-ספר מקצועי?

4. בכמה משתתף משרד במימון החינוך המקצועי?

5. האם קיים מעקב על קליטתם של בוגרי בתי-הספר המקצועיים בעבודה במקצועות שלהם הם הוכשרו?

6. אם כן — מה הן תוצאות המעקב?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
1. 85,000 תלמידים.

2. 47,000 בנים ו-38,000 בנות. קבוצה א': מגמות טכניות, כגון אלקטרוניקה, חשמל, מכניקה, מכונאות, שרטוט מכונות ובניין וכיוצא באלה — 60%, מהם 10% בנות, אם הבנות מעוניינות אותן. קבוצה ב': מגמות מקצועיות כלליות, כגון: פקידות ומינהל, אופנה, אירוח ומשק, סיעוד וכיוצא באלה — 40%, מהם 5% בנים.

3. — 4. השתתפות המשרד במסגרת שכר לימוד מדורג טכנולוגי מבוססת על אופטימום של מספר התלמידים בבית-הספר ובקבוצות העבודה, בהתאם לתקן הרשמי. בית-ספר המקיים תנאים אלה מקבל שכר לימוד טכנולוגי שצריך לכסות את עלות התלמיד.

האלקטרוניקה, לנוכח ריחוק המקום ממרכז הארץ והצורך למשוך את בני המקום ללמוד ולהתיישב התיישבות של קבע בעיר?

3. האם שקל השר אפשרות פתיחת מגמה משולבת לאלקטרוניקה לבני שדרות ולבני בית-החינוך המשותף "שער הנגב"?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
1. כן.

2. בגלל מיעוט מספר התלמידים שיש להם כישורים ללימוד במגמת האלקטרוניקה אין מקום לפתיחת המגמה שקשורה בהשקעות תקציביות גדולות.

3. תלמידי שדרות המעוניינים ומוכשרים ללימוד המקצוע לומדים בבית-ספר "אורט" באשקלון, שם קיימת מגמה לאלקטרוניקה ברמה גבוהה. בשערי-הנגב אין מגמה לאלקטרוניקה אלא מגמות טכנולוגיות המותאמות לחינוך ההתיישבות.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

רשות לשאלה נוספת, לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

בביקור במקום לא התרשמתי — ואני אומרת זאת בלשון המעטה — שהתלמידים לומדים ב"אורט" באשקלון. יש חושה קשה מאוד בשדרות בגלל ריחוק המקום, ודווקא לתלמידים המצטיינים במגמות המקצועיות אין שום אפשרות של התקדמות. זו הסיבה שהם יוצאים ללמוד מחוץ לשדרות ולא חוזרים אליה. לכן, אולי אפשר שדווקא במקום מרוחק כל כך, בעיר קטנה, בעיר פיתוח, תהיה התייחסות לא שגרית לנושא הזה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

אני מקבלת את הגישה, אבל אם באשקלון יש מגמת אלקטרוניקה ברמה גבוהה לכל הירידים, וההשקעה במגמה זאת היא גבוהה מאוד, כדאי למשרד החינוך להשתתף אפילו בהסעות ילדים בוגרים, כדי שילמדו באשקלון. מלהשקיע משאבי עתק בשדרות.

אורה נמיר (המערך):

אם כן, אולי כדאי לבדוק למה הם לא לומדים באשקלון?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
זאת שאלה.

2860. פיקוח על נהלים תקינים בשמירה בעת בחינות הבגרות
חבר הכנסת י' רום שאל את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):

הועלו תלונות על סדרים לא תקינים בזמן בחינות הבגרות, המאפשרים העתקה בבחינות, והיו אף מקרים שבהם עזרו מורים לתלמידיהם בעת בחינה.

אודה לכבודו אם יזיל להשיב לי:

1. האם התגלו סדרים בלתי תקינים בזמן בחינות הבגרות?

2. מה הם האמצעים שנוקט משרד למנוע העתקה בבחינות והתערבות חריגה של מורים?

3. כמה מקרים של העתקה ושל חריגות בבחינות הבגרות נתפסו בשנתיים האחרונות ומה הטיפול שנתן משרד למקרים אלה?

2870. מגמות למכניקה בבתי-הספר בשדרות חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):
נמסר לי, כי בשדרות קיימת מגמה למכניקה בבית-הספר המקיף הממלכתי-רתי, מגמה למכניקה בבית-הספר המקיף הממלכתי ובבית-הספר התיכון, וכי בעוד שנה עומדים לפתוח מגמה למכניקה בבית-הספר "אורט".

בעניין זה, רצוני לשאול:

1. האם כעידה כשדרות, שבה מתגוררים כ-10,000 תושבים, יש צורך בארבע מגמות למכניקה?

2. אם כן — מדוע?

3. אם לא — מה בדעת השר לעשות כדי למנוע בזבוז משאבים וכוח אדם?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
בשדרות קיימים רק שני בתי-ספר על-יסודיים: מקיף כללי ומקיף רתי. קיימות אפוא רק שתי מגמות למכניקה ולא ארבע, כפי שנאמר בשאלתך.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
רשות לשאלה נוספת, לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):
כביקור במקום נמסר לי שעומדים לפתוח מגמה למכניקה בבית-הספר "אורט". האם מתוכנן בית-ספר מקצועי חדש? על סמך מה נמסרה האינפורמציה של מנהלי בתי-הספר?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
התשובה אומרת שבשדרות יש שני בתי-ספר על-יסודיים בלבד.

אורה נמיר (המערך):
ראיתי.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
אולי הם אמרו דברים מהרהורי לבם.

2873. מגמות למקצועיות בבתי-הספר בשדרות חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):
אודה לשר אם ישיב לי:

1. אילו מגמות מקצועיות קיימות בבית-הספר הממלכתי ואילו בממלכתי-רתי בשדרות?

2. כמה תלמידים לומדים בכל אחד מבתי-הספר הללו?

3. מה היא התפלגות התלמידים בכל אחד מבתי-הספר על-פי המגמות?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
1. במקיף הכללי: מכניקה, מסגרות מבנים וצנרת — לבנים; לבנות — פקידות, אופנה, כלכלה-כית וסיעוד. במקיף הרתי: אופנה לבנות ומכניקה לבנים.

2. במקיף הכללי: 130 תלמיד בנחית הטכנולוגי; במקיף הרתי — 79 בנחית הטכנולוגי.

3. במקיף הכללי: מכניקה — 29; מסגרות מבנים — 13; משולבת — 37; סיעוד — 51. במקיף הרתי: אופנה — 38; מכניקה — 41.

בשנת הלימודים התשמ"ג השתתף המשרד בשכר לימוד ממוצע של 64,000 שקל לתלמיד בבית-ספר מקצועי, לעומת 45,000 שקל לתלמיד בבית-ספר עיוני.

5. קיימים מעקבים אחרי בוגרי בתי-הספר המקצועיים, שבוצעו על-ידי מכון סאלד. המעקב האחרון מתייחס למחזוריים שסיימו בשנים 1977 — 1976.

6. לפי המעקב הנ"ל ממשיכים במקצוע שלמדו או במקצוע קרוב לזה 72% מן הבוגרים. לגבי שנים אחרות אין נתונים עדיין.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
רשות לשאלה נוספת, לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו.

שושנה ארכלי-אלמולינו (המערך):
בעקבות הנתונים שמסרה סגנית השר, האם יש במשרד החינוך והתרבות מגמה לערוך רביזיה מבחינת הגישה והיחס לחינוך המקצועי?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
אני חושבת שדיברנו אתמול על החינוך הטכנולוגי במסגרת הסיקרה של השר, ואמרנו שבעקבות המחזור הצפוי הקמה אפילו ועדה בראשות פרופסור מהטכניון. נותנים את הדעת על כך. יש בעיות.

שושנה ארכלי-אלמולינו (המערך):
המגמה היא לעודד?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
המגמה היא לעודד, אבל שוב, חבר הכנסת גיל כועס על סגנית השר בקשר לחטיבות הביניים. אחד הגורמים נוגע לכך שמכיתה ו' מכווניס בצעם את התלמיד למסלול, אף כי אולי הוא רוצה משהו אחר.

יעקב גיל (המערך):
דרך אגב, אינני כועס כלל.

2868. כיתה י"ג (טכנאים) במגמת המתכת בבית-הספר המקיף "עמל" בגליל

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):

נמסר לי, כי עיריית טבריה והנהלת בית-הספר המקיף בגליל "עמל" פנו למשרד החינוך והתרבות בבקשה לאשר פתיחת כיתה י"ג (טכנאים) במגמת המתכת בבית-הספר. עד עצם היום הזה לא אישר המשרד בקשה זו.

בעניין זה אבקש את תשובת השר:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?

2. אם לא — מה היא האינפורמציה הנכונה?

3. אם כן — מדוע לא אישר המשרד את פתיחת הכיתה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
1. לא.

2. לא היתה כל פנייה או בקשה למשרדנו לפתוח מסלול לטכנאי מכונות בבית-הספר "עמל" בטבריה לא מטעם בית-הספר, לא מטעם העירייה ולא מטעם רשת "עמל". המשרד אישר פתיחת מגמה לטכנאי אלקטרוניקה בבית-הספר. אולם המגמה לא נפתחה כשל מספרם המועט של התלמידים.

ולבדוק באיזו מידה מוכנה מערכת החינוך לקלוט ניסיון זה ולהרחיבו.

בהקשר זה אבקש תשובת השר:

1. האם אישר המשרד לתיאטרון לילדים ולנוער הצעה זו?
2. אם כן — האם הפיק התיאטרון שתי הצגות לילדים בשפה הערבית?
3. אם לא — מדוע?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

1. משרד החינוך והתרבות אינו מאשר את תוכניות התיאטרון. לתיאטרון יש מוסדות מנהלים משלו, ואלה מאשרים את תוכניותיו. קיים תיאום בין מוסדות התיאטרון והמוזיקה הפדגוגית במשרדנו, והם ומנכ"ל המשרד מודעים לתוכנית.

2 — 3. עוד לא הופקו ההצגות, שכן טרם נמצא התקציב הדרוש — כארבעה מיליוני שקלים לשנה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

רשות לשאלה נוספת, לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערכ):

מאחר שמדובר בהפקות ולא בתוכניות לילדים כמגזר הערבי, שבו גם הטלוויזיה הלימודית אינה פועלת בתוכניות מיוחדות, האם המשרד מוכן לשקול תוספת לאותן ההפקות?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

אני משערת שכן.

2883. הקמת בית-ספר חדש בכפר בענה

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמולחני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):

בביקור שערכתי בכפר בענה שבגליל המזרחי נמסר לי שבכפר שני בתי-ספר. במערכת החינוך בכפר עד כה 1,200 תלמידים, מהם 278 תלמידים מהכפר הכדואי הסמוך נגידת. במערכת 33 כיתות. השנה ובשנת הלימודים הקרובה יהיו 33 כיתות. חלק מהכיתות ממוקמות ב-18 חדרים שכורים, והמרחק בין חדר לחדר הוא כ-2 קילומטרים.

התנאים הקשים שבהם לומדים התלמידים והפיזור הגדול מפריעים לקיומה של מערכת חינוך תקינה, ובהעדר תחבורה ציבורית פנימית בכפר נאלצים התלמידים ללכת בכל יום קילומטרים רבגל.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם האינפורמציה שנמסרה לי תואמת את המציאות?
2. אם כן — האם קיימת תוכנית לבניית בית-ספר שיכיא לחיסול החדרים השכורים?
3. אם כן — מתי יוחל בביצוע התוכנית?
4. אם אין תוכנית — מה הן האלטרנטיבות למציאת פתרון הולם למערכת החינוך במקום?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

על כל השאלות: קיימת תוכנית לבניית בית-ספר יסודי חדש בן 14 כיתות — מהגן עד כהן ו' — בחלק המזרחי של הכפר.

הפרויקט מתקצב לשנת הכספים הנוכחית. המכרז לבניית שלב א' של בית-הספר — 12 כיתות א"י — יתפרסם בחודש

2876. סמינר "עזתה"

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):
נמסר לי, כי רמת הלימודים בסמינר "עזתה" ירודה וכי כשל כך רבות ממסיימות הסמינר אינן מצליחות להיקלט בעבודה.

אבקש את תשובת השר:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?
2. אם לא — מה היא האינפורמציה הנכונה?
3. אם כן — מדוע לא סוגר משרדך סמינר שרמתו ירודה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

התלמידות מצליחות להיקלט בעבודה. בהסתמך על סקר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מס' 131 "תעסוקה בהוראה בהתשמ"א — של מסיימי בתי-מדרש בהתשל"ו — התשל"ח" נמצא שבתי-המדרש "עזתה" נמצא במקום השני מתוך 36 מוסדות להכשרת עובדי הוראה שהשתתפו בסקר. שיעור המועסקים בהוראה מבין כוגרות המחזורים הגיע ל-87.3%, מתוך 100 מסיימות אותו מוסד.

במערכת הכשרת עובדי הוראה קיים מבחן מיון ארצי. שלפיו אפשר להשוות את רמת המועמדים בכניסתם ללימודים. אבל אין מבחן אובייקטיבי השוואתי בסיום הלימודים או בהערכת הפיקוח על טיב עבודתם בשנים הראשונות.

רמת הלימודים במוסד הנ"ל מניחה את הדעת מבחינת דרישות המחלקה להכשרת עובדי הוראה — תואר אקדמי ראשון להוראה פדגוגית ותואר שני להוראה המקצועות העיוניים.

המוסד הנ"ל אינו בכלל המוסדות שיועזו ליהפך למכללות לחינוך, אך הוא עונה על דרישות ההכשרה של עובדי ההוראה ועל הצורך בעובדי הוראה בחינוך הממלכתי-דתי כמחוז הדרום.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

רשות לשאלה נוספת, לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערכ):

לא הבינותי מהתשובה האם זה סמינר טוב או סמינר לא טוב.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
קשה מאוד להגדיר האם זה סמינר טוב או סמינר לא טוב. לפעמים זו חריצת משפט.

אורה נמיר (המערכ):

סגנית השר יודעת למה אני מתכוונת.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

כן, אני יודעת, אבל יש בעיה במחוז הדרום. הניסיון שנעשה בעבר להביא מורים מחל-אביב — אנו יודעים שהוא לא הצליח. אני מאמינה שלאט לאט נגיע. יש תשתית, ייבנה עוד נדבך, עד שיגיעו לרמה שכולנו היינו רוצים בה, אבל לומר שזה טוב או לא טוב — אינני יכולה לומר כן.

2880. התיאטרון לילדים ולנוער

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח' בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):

נמסר לי, כי התיאטרון לילדים ולנוער, מיסודו של משרד החינוך והתרבות, מתעתד להעלות שתי הפקות בשפה הערבית

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
אבל אולי יש סיבות. אולי אין שם שטח.

אודה נמיר (המערך):
כדאי לברוק.

שושנה ארבלי-אלמזולי (המערך):
כדאי לברוק. יש תרעומת גדולה בכפר בעניין הזה.

זמן קצר, לאחר שיסתיימו התהליכים המינהליים הכרוכים
בפרסום המכרז.

היו"ר מ' כהן-אביב:
רשות לשאלה נוספת, לחברת הכנסת שושנה
ארבלי-אלמזולי.

שושנה ארבלי-אלמזולי (המערך):
מה משמעות המלים "בחלק המזרחי של הכפר"? האם
הכוונה היא ל"נגידת", הכפר הברואי?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
אני משערת שהבעיה שם, כנראה, היא הרכה יותר דחופה,
לכן יבנו שם את בית-הספר. אולי בשלב שני יבנו עוד, אבל
אנחנו יודעים שיש תוכנית לבנות 14 כיתות.

שושנה ארבלי-אלמזולי (המערך):
השאלה היא מה מיקומו של בית-הספר.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
בתשובה מדגיש: "בחלק המזרחי של הכפר". אני מודה
שלא חקרתי מדוע ההדגשה הזאת.

שושנה ארבלי-אלמזולי (המערך):
אם כן, אני מבקשת ממך להתעמק בנושא.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
מה הבעיה?

שושנה ארבלי-אלמזולי (המערך):
יש בעיה. במקום קטן אי-אפשר להקים כיתה-ספר לילדים
מכפר גדול. זה לא מתקבל על הדעת, זה לא הגיוני.

2884. מחשבים במערכת החינוך

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ח'
בתמוז התשמ"ג (19 ביוני 1983):

אודה לשר אם ישיב לי:

1. לכמה בתי-ספר בארץ הוכנסו מחשבים, והיכן?
2. כמה מבתי-ספר אלה הם ממלכתיים וכמה הם
ממלכתיים-דתיים?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
התשובה היא מגילה המשתרעת על שמונה דפים. אני
מעבירה את התשובה לפרוטוקול, בהסכמת חברת הכנסת אורה
נמיר.

1. 149. אני מעבירה לפרוטוקול את רשימת בתי-הספר,
לפי המחוזות.

2. בתי-ספר ממלכתיים — 80; בתי-ספר ממלכתיים-
דתיים — 65; חינוך עצמאי — 2; סמינרים — 2.

בתי-הספר שבהם פועלות המערכות ומספר התלמידים בהם

מחוז/ סוג	מ"מ	ממ"ד	עצמאי	סמינרים	סה"כ	מספר תלמידים משותפים*
צפון	23	15	—	—	38	9,300
חיפה	14	12	1	2	29	7,600
מרכז	12	7	—	—	20	7,200
תל-אביב	10	3	—	—	13	5,600
ירושלים	4	5	—	—	9	3,100
דרום	17	23	—	—	40	12,400
סה"כ	80	65	2	2	149	45,200

* כל התלמידים בבתי-הספר שבהם נעשה שימוש במחשבים, על-פי מספרי התלמידים בהתש"ב.

תפוצת המחשבים בבתי-הספר בשנת התשמ"ג*

סוג מחזור	תואם 1			תואם 2			אתרי (משוכ)			ס. מ. ל.			תפוח			סה"כ
	מספר מערכות	עמדות	מספר מערכות	מספר מערכות	עמדות	מספר מערכות	מספר מערכות	עמדות	מספר מערכות	עמדות	מספר מערכות	מספר מערכות	עמדות	מספר מערכות	מספר מערכות	מספר מערכות
צפון	4	64	7	176	3	40	14	70	6	44	34	394				
חיפה	2	32	—	—	2	16	5	45	14	128	23	221				
מרכז	8	128	3	96	—	—	4	49	4	35	19	308				
תל-אביב	4	64	4	116	—	—	3	15	2	9	13	204				
ירושלים	12	32	3	78	1	16	2	21	1	16	9	163				
דרום	17	272	4	88	11	138	4	25	1	8	37	531				
סה"כ	37	592	21	554	17	210	32	225	28	240	135	1,821				

* לא כולל הוראת המחשב בבתי-הספר המקיפים

תפוצת המיקרו-מחשבים כולל תואם בבתי-הספר בשנה"ל התשמ"ג

מחוז הצפון

שם היישוב	שם ביה"ס	המערכת	מס' עמדות	הערות
טבריה	ממ"ד "חמד"	אתרי	12	
טבריה	ענבלים	אתרי	12	
צפת	בירב + כנען	אתרי	16	
קצרין	גמלא	ס.מ.ל.	10	
יסוד-המעלה	נחשוני-החולה	ס.מ.ל.	5	
גוש שגב	משגב	ס.מ.ל.	5	
קריית-שמונה	קורצ'ק	ס.מ.ל.	5	
	המגינים	ס.מ.ל.	5	
	תל-חי	ס.מ.ל.	5	
	רמב"ם	ס.מ.ל.	3	
	מצודות	ס.מ.ל.	3	
	חט"ב ממ"ד	ס.מ.ל.	5	
	עזיאל	ס.מ.ל.	5	
	הנדיב	ס.מ.ל.	5	
מטולה		ס.מ.ל.	5	
מבואות חרמון		ס.מ.ל.	5	
לביא				
מעלות	נתיב מאיר	תואם 1	16	
כרמיאל	מרכז תואם	תואם 1	16	
מרום הגליל	בניהו כרם בן-זמרה	תואם 1	16	
נצרת-עילית	ארבל	תואם 1	16	
מגדל-העמק	יוספטל	תואם 2	32	קיימת מערכת חוכניות
	שלום עליכם	תואם 2	32	
	ניצנים	תואם 2	16	
	מרכז הכשרה מקצועית	תואם 2	16	
	האר"י	תואם 2	16	
	ישיבת מגדל-אור	תפוח	12	
	ממ"ד יסודי	תפוח	12	
רמת-ישי	ארזים	תואם 2	32	
עכו	גורדון	תואם 2	32	
	תיכון קנדי	תפוח	3	
	אזורי	ס.מ.ל.	4	
מעלה-אפרים	בקעת כנרות	תפוח	6	
בית-זרע	אזורי	תפוח	3	
עין-השופט	אזורי	תפוח	8	
מזורע				

מחוז חיפה

שם היישוב	שם ביה"ס	סוג	מס' עמדות	הערות
טירת-הכרמל	מורשה	ס.מ.ל.	16	
	דגניה	ס.מ.ל.	16	
חיפה	יבנה	תפוח	6	
	מקיף הרצליה	תפוח	6	
	מרכז השיקום	תפוח	2	
	מק"מ	ס.מ.ל.	13	
חדרה	ממ"ד שילה	אתרי	6	
	עמישב	אתרי	10	
	אור לטף	תואם	16	
	עמל חדרה	תפוח	3	
	אורט	תפוח	8	
נשר-תל-חנן	מקיף מ"מ	תפוח	16	משרת 3 בתי-ספר (1 ממ"ד, 2 מ"מ)
רכסים	אור חדש	תפוח	12	
	זבולוני	תפוח	3	
	הרואה	תפוח	3	
כפר הנוער הדתי	תפוח	תפוח	23	משרת חטה"ב והסמינר
אור-עקיבא	תחכמוני	תואם	16	קיימת מערכת תכנות, הוזמן תואם 2
קריית-אתא	עצמאות+ גיבורי עציון+	תפוח	25	
חיפה	נירים	ס.מ.ל.		הוזמנו
	רמב"ם	ס.מ.ל.		הוזמנו
	סמינר אורנים	תפוח	13	
קריית-מוצקין	אולפנה	תפוח	3	
קריית-שמאל	בני-עקיבא	תפוח	6	

מחוז המרכז

שם היישוב	שם ביה"ס	סוג	מס' עמדות	הערות
גבעת-שמאל	אלון	ס.מ.ל.	16	
	רמת-אילן	ס.מ.ל.	16	
נעורים		ס.מ.ל.	10	
הדסים		ס.מ.ל.	7	
יבנה	גינצבורג	תואם	16	
	שאולי	תואם	16	
לוד	הרצליה	תואם	16	
כפר-סבא	רמז	תואם	32	
ראש-העין	בית-יעקב	תואם	16	
	אוהל-שרה	תואם	16	
	מקיף רוגוזין	תואם	16	
ראשון-לציון	רמז	תואם	32	הוזמנה מערכת תכנות
	איתמר	תואם	32	
פתח-תקווה	הס	תואם	16	יחידני
	עמל	תפוח	6	
יבנה	יחידני	תואם	16	יחידני
הוד-השרון	יסודי	תפוח	6	
קרני-שומרון		תפוח	10	
קדומים		תפוח	13	

מחוז תל-אביב

שם היישוב	שם ביה"ס	סוג	מס' עמדות	הערות
רמת-גן	מכלל	ס.מ.ל.	4	
	שלום	ס.מ.ל.	6	
	נטעים	תואם 1	16	
רמת-אפעל	רמת-אפעל	ס.מ.ל.	5	
תל-אביב	הירדן	תואם 1	16	
	החשמונאים	תואם 1	16	
	בעל-שם טוב	תואם 1	16	
	גימנסיה הרצליה	תואם 2	32	קיימת מערכת תכנות
	משה שרת	תואם 2	20	
	בורוכוב	תפוח	6	
בתים	התחייה	תואם 2	32	
	עקיבא	תואם 2	32	
חולון	אורט	תפוח	3	

מחוז ירושלים

שם היישוב	שם ביה"ס	סוג	מס' עמדות	הערות
גוש-עציון	אזורי	ס.מ.ל.	16	
מעלה-אדומים		ס.מ.ל.	5	
ירושלים	גואטמלה	אתרי	16	
	דוגמא	תואם 1	16	
	ממ"ד תו"מ	תפוח	16	
מטה-יהודה	שריגים	תואם 2	25	קיימת מערכת תוכנה
	אבן-העזר	תואם 2	25	
	הרי-יהודה	תואם 2	28	קיימת מערכת תוכנה
קרית-ארבע	ביה"ס המרכזי	תואם 1	16	

מחוז הדרום

שם היישוב	שם ביה"ס	סוג	מס' עמדות	הערות
אילת	יעלים	אתרי	16	לשימוש תהיל"ה+ואורט
אשדוד	ממ"ד שילה	אתרי	12	
	נתיבים	אתרי	12	
	צמח	אתרי	12	
	מירון	תואם 1	16	
	גאולים	תואם 2	18	כיתיים תואם 1
	הדר	תואם 2	20	יחידני
	מוריה	תואם 2	18	כיתיים תואם 1
באר-שבע	ממ"ד קארו	אתרי	12	
	נירים	אתרי	12	
ירוחם	אלי כהן+הנשיא	אתרי	12	משתמשים במערכת אחת
	ממ"ד קול יעקב	אתרי	9	
קרית-מלאכי	תיכון דתי+ממ"ד	אתרי	12	משתמשים במערכת אחת
	הראל+אלי כהן			
	שפירא	ס.מ.ל.	5	
	נצח ישראל	תואם 1	16	
נהורה	שמעוני	אתרי	12	
תלמים	הרב קוק	אתרי	14	
הכשור	אזורי	ס.מ.ל.	10	
מעלה הכשור	אזורי	ס.מ.ל.	6	

שם היישוב	שם ביה"ס	סוג המערכת	מס' עמדות עבודה	הערות
נאות-הכיכר		ס.מ.ל.	4	
נתיבות	נתיבי-אליהו	תואם 1	16	הוזמן תואם 2
מ"א שפיר	נתיבי יצחק	תואם 1	16	הוזמן תואם 2
	אבן-שמואל	תואם 1	16	קיימת מערכת תכנות
ערד	בית-התלמיד	תואם 1	16	הוזמן תואם 2
דימונה	אלפסי	תואם 1	16	
	דקלים	תואם 1	16	
	עלומים	תואם 1	16	
אופקים	ישורון	תואם 1	16	מתכוונים להחליף
אשקלון	אשלים	תואם 1	16	
	גורדון	תואם 1	16	
	אורי-חיים	תואם 1	16	
קרית-גת	אסף מימון	תואם 2	32	
שדרות	משואה	תואם 1	16	
	הרוא"ה	תואם 1	16	
	שקמים	תואם 1	16	
מצפה-ירמון	מצפה אל	תואם 1	16	הוזמנה תואם 2 +
שער-הנגב	אזורי	תפוח	8	מערכת תכנית

ג. הצעה לסדר-היום

הבטחת המשך קיומם של מעונות היום

תרומות, כדי להמשיך לפתח ולקיים מוסדות מכורכים אלה ולתת תשובה הולמת לאם העובדת, למשפחה החד-הורית, למשפחות מרובות הילדים ולמשפחות במצוקה, אשר מעון היום כשבילן הוא לא רק פינה חמה לילד אלא מוסד חינוכי ממדרגה ראשונה.

אדוני היושב-ראש, במשך השנים האחרונות ידעו מעונות היום משכרים, ארגוני הנשים מתייצבים כל שנה בפני הדילמה הקשה, כיצד להמשיך ולקיים את המוסדות הללו, כיצד לפתחם ולהרחיבם כדי לקלוט ילדים נוספים ולתת שירותי עזר מינימליים לאמהות הנאלצות לעבוד מחוץ למשק-ביתן.

לפני שלוש שנים היינו עדים למשבר שפקד את המעונות, כאשר נשרו מהמערכת כ-5,000 ילדים — רובם ילדים ממשפחות מצוקה — בגלל העלאת התעריפים בצורה דרסטית והטלת תשלומים שההורים לא יכלו לעמוד בהם. קצרה ידם מלשלם את הסכומים שהוטלו עליהם. כתוצאה מכך, הנוקם ממשבר זה היו כפולים ומכופלים: נזק לילדים שנפלטו מהמערכת ונזרקו לרחוב או נותרו בכית בלא השגחה, ונזק לארגוני הנשים שהמעונות שלהם התרוקנו וצברו גירעונות שהכבירו על תקציביהם.

חברי הכנסת, הרשת הענפה של מעונות היום התפתחה בשנים האחרונות של שלטון המערך הודות לשני שרים — שר האוצר פנחס ספיר ו"ל ושר הסעד מר מיכאל חנוני ז"ל. פנחס ספיר נתן את הסכמתו ואת תמיכתו לקביעת תוכנית חומש לפיתוח מעונות היום ולהרחבתם — קביעת שכר לימוד מדרג והשתתפות משרד העבודה והרווחה בהחזקת ילדי אמהות עובדות ועידוד ארגוני הנשים והעיריות לבנייה מוגברת של המעונות בהשתתפות הממשלה — לידה כנגד לידה. נקבעו כללים להשתתפות הממשלה בציוד ובתחזוקה.

היו"ר מ' כהן-אבידב: חברי הכנסת, אנחנו עובדים לסעיף הבא: הצעה לסדר-היום של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזלינו בנושא: הבטחת המשך קיומם של מעונות היום. בבקשה.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך): כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההתייחסות של החברה לילדים ולקשישים משמשת קנה-מידה מאפיין לכך, האם המדינה משתייכת למשפחת המדינות המתקדמות או שהיא עדיין מפגרת בפתרון בעיותיה — והרי הילדים והקשישים אין ביכולתם לפתור את בעיותיהם בכוחות עצמם.

מדינת ישראל מפגרת מאוד בפתרון בעיית הקשישים. בהיותה מדינה צעירה עם אוכלוסייה צעירה לא ניתנה מחשבה מספקת לבעיית האוכלוסייה המזדקנת. גם אסור לישראל להיות מפגרת בתחום הטיפול והטיפול של אוכלוסיית הילדים, אשר תקבע במידה מכרעת את עתידה של מדינת ישראל ואת אופיה ודמותה של החברה הישראלית לעתיד לבוא.

עוד לפני קום המדינה ומאז כינונה הוקדשו מאמצים גדולים ואמצעים על-ידי ארגוני הנשים, שהיו החלוצים בנושא זה, וכן על-ידי הרשויות המוניציפליות והממשלה, למציאת פתרונות לילדים בגיל הרך שהם למטה מגיל חינוך חובה. כמשך השנים פותחה רשת מעונות מכורכת על-ידי ארגוני הנשים המתנדבות, מועצת הפועלות — היום נצמ"ת — ויצ"ו ותנועת האשה הדתית-הלאומית. זאת רשת מפוארת, הפרוסה בכל חלקי הארץ, בשכונות, באזורי הפיתוח ובצירים הגדולים.

הנשים המתנדבות בעלות הלב החם ושופעות אהבה לילדים עוסקות במלאכת קודש זו. הן אוספות פרוטה לפרוטה, הן על-ידי מנביות, הן על-ידי ארגון שווקים והן על-ידי איטוף

אדוני היושב־ראש, המחסור במעונות הילדים נובע משינוי במדיניות הממשלה ומהרצון להטיל את רוב העול על ארגוני הנשים. במשאו־מתן המייגע המתנהל עם נציגי הממשלה נדרשו ארגוני הנשים לספוג 5% נוספים מעלות אחזקת ילדי אמהות עובדות. כיום הארגון סופג 28.1% מעלות תינוק עד 15 חודש, והתעריף מהווה 71.9% מהעלות. לגבי תינוק סופג הארגון 10%. הם גם נושאים בנטל של 25% מהעלות של ילדים המופנים על־ידי לשכות הרווחה.

קיים פער בסיסי בין העלות המוכרת על־ידי הממשלה לבין העלות בפועל בנושא שכר עובדות המעונות. משרד האוצר אינו רוצה להכיר בהסכם העבודה שנחתם בספטמבר 1981 עם עובדות מעונות היום. שלפיו קודמו העובדות בשכרן בדרגה אחת עד דרגה וחצי. בהשוואה לדירוג המוכר בתחשיבי האוצר, יש לזכור שדירוג העובדות במעונות הוא מהנמוכים, לצערי, ומשכורתה של מטפלת אחראית מתחילה היא לפי דרגה י"ג — 30 קודרות בהתאם לדירוג האחיד, ומסתכמת ב־16,895 שקל ברוטו. דרגת משכורתה של עוזרת למטפלת היא י"א — 26 קודרות. ומשכורתה מגיעה ל־14,826 שקל ברוטו. על־פי כל הנתונים של חוק הבטחת הכנסה וזכאיות שתיהן להשלמת הכנסה, ויש להצטרף שוהי המציאות, ועד העובדים, ובצדק, ניסה לשפר את דרגות השכר של העובדות, אך נעמ"ח טוענת שאינה יכולה לתתם על ההסכם ולהכיר בתביעות הצורקות של העובדות כל עוד ההסכם הקודם איננו מוכר בתחשיבי האוצר.

ברצוני לברך את חברות נעמ"ח על הרגישות שהן מגלות כלפי עובדות המעונות ועל נכונות נעמ"ח לקדם אותן בשכרן. אך על הממשלה לגלות אוזן קשבת בתביעות אלה ולהכיר בהסכם שנחתם ובתוספות ששולמו לעובדות. ראיות עובדות המעונות להערכה ולהוקרה על עבודתן המסורה, על תשומת הלב, היחס החם והאהבה שהן מעניקות לילדים המופקדים בידיהן ושהים במחיצתן כל היום. הן זכאיות וראויות לקבל תמורה נאותה ושכר הוגן על עבודתן.

אדוני היושב־ראש, גם השתתפות משרד העבודה והרווחה בשכר הלימוד לאמהות עובדות ירדה. בחודש ספטמבר 1982 השתתפה הממשלה ב־47.8% מן התעריף לעומת 44.7% באפריל 1983 — ירידה של 3.1%.

על בניית מעונות חדשים אין מה לדבר, הבנייה כמעט נפסקה. בעבר, כידוע, מימנה הממשלה בניית מעונות יום חדשים כשיעור של 50% — 60% מעלות הבנייה. השתתפות זאת נפסקה כליל. גם השתתפות הממשלה בצידוד המעונות צומצמה. לפי הסכם שנחתם במאי 1982 בין הארגונים לבין המשרד נקבעה למשרד השתתפות של 60%, ולארגון — 40%. מאז, סל הצידוד לא עוכן על אף ההבטחות לעדכנו באפריל 1983. כל הפניות והבקשות של ארגוני הנשים ושל החברות העוסקות בנושא הזה לא נענו עד כה. כיום עלות הצידוד בפועל היא 19,600 שקל לילד, אך האוצר מכיר רק ב־8,000 שקל.

אדוני היושב־ראש, נמסר לי על־ידי החברה ריטה גור מנעמ"ח כי הוקמו 28 כיתות חדשות שכנייתן נסתיימה בספטמבר, המיועדות ל־840 ילדים, והן אמורות להיפתח בשנת הלימודים החדשה. אך אם לא יובטח התקציב הדרוש לצידוד על־ידי הממשלה לא תהיה אפשרות לפתוח את המעונות האכזבה לאמהות תהיה גדולה, מאחר שכבר נערכה הרשמה למעונות אלה על־פי הסכמה של משרד העבודה והרווחה ותיאורן עמו.

יש לציין בצער שכספים שהוצאו על־ידי נעמ"ח כעבור ציוד ושיפוצים בחורשים יוני עד ספטמבר 1982 לא שולמו

הודות למדיניות הזאת גדל מספר הילדים בצורה משמעותית מדי שנה בשנה. כיום נמצאים במערכת כ־40,000 ילדים, מהם 20,000 במוסדות נעמ"ח, 12,000 במוסדות ירצ"ו וכ־8,000 במוסדות תנועת האשה הדתית־הלאומית. הודות לפיתוח רשת המעונות לגילאים 0 — 4 וכן מערכת הגנונים לגילאים 3 — 4, עלה מספר האמהות העובדות. בשנת 1972 עבדו מחוץ למשק־ביתן 23.4% מהאמהות לילדים בני 0 — 1; בשנת 1976 גדל מספרן ב־9.4% והגיע ל־32.8%, ובשנת 1981 הוא הגיע ל־43%. חל גידול גם במספר האמהות לבני 2 — 4. בשנת 1972 היה מספרן 28.1%; בשנת 1976 הוא הגיע ל־40% ובשנת 1981 — ל־54.3%.

היום שוב מרחפת סכנת התמוטטות על רשת המעונות. סכנה של אי־יכולת להחזיק בקיים ומעל לכל — חוסר היכולת להתפתח, להתרחב ולקלוט ילדים נוספים הזקוקים לכך. אשמה כבדה מוטלת על הממשלה בקביעת מדיניות זו. במקום לעודד, להרחיב ולסייע לאמהות העובדות מחוץ למשק־ביתן — צמצמה הממשלה את תמיכתה וקיצצה תקציבים להקמת מוסדות נוספים. הישג מרשים בתחום זה נמצא כההליך נסיגה על כל ההשלכות השליליות שהייתה לכך מבחינת חינוך הדור הצעיר והגדלת מספר הנשים העובדות.

אדוני היושב־ראש, בחודש האחרון נמצאו נציגות ארגוני הנשים במצוקה נפשית נוראה, כאשר נאלצו להשיב בשלילה לאלפי אמהות שבאו לרשום את ילדיהן למען לשנת הלימודים התשמ"ד. זה שבועות יושבות נציגות הארגונים ומתדיינות עם נציגי משרד העבודה והרווחה והאוצר על תנאי המעונות, על המדיניות לשנה הבאה וכמיוחד מה תהיה השתתפות הממשלה בכל הקשור בפתיחת מעונות חדשים, צידוד, הפעלתם, אחזקתם ותמיכה בילדי האמהות העובדות.

בשיחה שקיימתי עם החברה ריטה גור, יושבת־ראש האגף לפעולה חינוכית־סוציאלית בנעמ"ח, נמסר לי, כי נרשמו השנה כ־9,000 ילדים, אך לצערה הרב וגם לצער נתקבלו 4,000 ילדים ונדרחו 5,000. במקומות רבים ההרשמה הופסקה כתוצאה מלחץ גדול. במקומות אחרים כתל־אביב, על כל מקום שיתפנה יש 6 — 5 מועמדים.

בשיחה עם הגברת עדינה מטלון מוריצי נמסר לי, כי נרשמו אצלם בכל הארץ 7,158 ילדים, אך נתקבלו רק 3,128 ילדים ו־3,928 נדרחו: כנ"ל האינפורמציה מתנועת האשה הדתית־הלאומית. נמסר לי, שבמעונות החדשים נתקבלו כ־1,000 ילדים ונדרחו 1,000 מחוסר מקום. חברי הכנסת, 10,000 ילדים נדרחו. אין מקום לקלוט אותם במעונות היום. דבר זה חמור מאין כמוהו ואומר דרשני.

יש לציין, כי אמהות רבות לא הגיעו כלל לרישום כידוען שאין מקומות פנויים לילדיהן. נרשמים ילדי אמהות העונות על הקריטריונים שנקבעו על־ידי משרד העבודה והרווחה בלבד: בני משפחה בח 4 ילדים, ילד אם העובדת בייצור, ילד למשפחה חד־הורית, יתום, ילד שהוריו התגרשו או שהם חיים בנפרד, ילד שאחד מהוריו אינו מתפקד, ילד הזקוק למסגרת חינוכית ועוד.

רבים מהילדים שנדרחו הם ילדים לזוגות צעירים, משפחות צעירות בראשית דרכן. כאשר שני בני־הזוג רוצים לעבוד כדי להחזיר חובות של משכנתא, להתבסס ולהתפרנס ככבוד.

אם לא יימצא פתרון מיידי, ייאלצו אמהות רבות להפסיק את עבודתן כענפי תעסוקה שונים, שבהם הן השתלבו לאחר מאמצים רבים, עם כל ההשלכות שיהיו מן למשק, לחברה ולמשפחה.

הממשלתית כבר חרגו בשנה שעברה מעבר לכל מסגרת מתוכננת, והמשרד גייס, בהסכמת משרד האוצר, אמצעים נוספים לשם חיזוק המסגרות ושמירתן למען הילדים במעונות. כאשר לפיתוחם של מעונות חדשים, נכון גם כאן שאין הקומץ משכיע את הארי, אולם בעזרתם של ארגוני הנשים, תורמים מחוץ-לארץ וגורמים נוספים, נפתחו השנה כ־30 מעונות חדשים, ואלה אפשרו הגדלת קיבול המערכת מ־42,000 ילדים ל־45,000 ילדים.

צודקת חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו בטענתה, שאם תופסק תנופת הפיתוח שאפיינה את פעילות משרדנו בשנים עברו, עלול הדבר לתת את אותותיו בשנים הבאות. לצערנו, לא יחול שינוי דרמטי במצב בימים הקרובים, אם כי במסגרת המצומצמת העומדת לרשותנו אנו מנסים לעשות ככל שנוכל.

בשנת הלימודים הקרובה, התשמ"ד, ייפתחו, הודות למאמצים גדולים של המשרד ושל כל השותפים למלאכה, 32 מעונות חדשים וכן יורחבו מעונות נוספים במכנים מאולתרים, שיגדילו את היקף התפוסה כדי 2,200 ילדים.

שושנה ארכלי-אלמולינו (המערך):
זה כולל את 28 המעונות של נעמ"ת?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
דומי ש־28 מעונות אלה הם חלק מהמכסה כולה. בשלבי בנייה שונים יש כ־15 מעונות נוספים.

כאן המקום, אדוני היושב-ראש, לאמץ את ידיהם של השותפים שלנו במפעל החשוב הזה של מעונות לילדים — הסוכנות היהודית, קרן החינוך לישראל, התחדשות השכונות, מפעל הפיס, ומעל כולם — ארגוני הנשים, העושים מאמצים לא יתוארו לקיום המערכת, להחזקתה ולהרחבתה. הן, נשות הארגונים האלה, עומדות בקו הראשון בהתמודדות עם הקשיים והמצוקות, ואני מסכים לחיבורים הקשים שנשמעו מפי חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו.

אכן, אנו עדים בשנה זו למצוקה אמיתית ביכולת הקליטה של מעונות הילדים, מול דרישה גואה של משפחות שבהן שני בניהווג עובדים. בשנה זו הסתכמה הדרישה הזו בכך, שלמעלה מ־10,000 ילדים שנרשמו נדחו בוועדות הקבלה מהעדר מקום. ביישובים רבים התרפקו על הדלתות 4—5 מועמדים על כל מקום שנפתח במעון לשנת הלימודים הבאה. כאן אולי חשוב שנבין את המנגנון. יש לנו 45,000 מקומות בגני-הילדים, אבל לא כולם מוצעים לילדים חדשים. ילד נכנס למעון בגיל חצי שנה, שמונה חודשים או שנה, הוא נכנס לכיתה הראשונה והוא נשאר באותו מעון שלוש-ארבע שנים. לכן לא כל 45,000 המקומות שיש לנו פנויים לקליטה של ילדים, אלא רק אותם מקומות שמתפנים או הכיתות שבהן הילדים עולים מכיתה אחת לאחרת.

חשוב לציין שעיקר תקציבי הפיתוח בשנים האחרונות התמקדו ביישובים חדשים בשומרון, ביהודה, בגוש-עציון ובגליל, וכן במעונות ליד מפעלי תעשייה וכשכונות שיקום.

משרדנו עושה מאמצים ניכרים למצוא פתרונות חליפיים ולשלכ גורמים נוספים בהרחבת התשתית של המעונות. מעסיקים רבים, בעיקר מפעלי תעשייה ובתי-חולים, כונים מעונות ליד מקומות העבודה. כמו כן הורחבה רשת המשפחתונים, על-מנת למצוא פתרונות שאינם מחייבים השקעה גדולה בבנייה. במסגרת המשפחתונים יש כיום כ־550 ילדים, יתר על כן, ביישובים שבהם המצוקה קשה במיוחד, אנו

במלואם. כדי לממן הוצאות אלה והוצאות אחרות נאלצת נעמ"ת לקבל הלוואות בריבית גבוהה, ומשרד האוצר איננו ממנה להעביר גם לנעמ"ת וליתר ארגוני הנשים את הכספים המגיעים להם. פער המימון והריבית הגבוהה מכבידים על התקציבים. לא מזמן ביקשו ארגוני הנשים את התערבות ועדת העבודה והרווחה בהעברת כספים המגיעים להם מהאוצר בעבור חודשים רבים, כדי שיוכלו לשלם משכורות לעובדות, כי עמדה לפרוץ שבתה. העובדות אינן אשמות שמשרד האוצר אינו מעביר כספים. הן רוצות את המשכורת, כי ממנה הן מתקיימות.

חברי הכנסת, השירות שניתן על-ידי מעונות היום הוא חיוני מאוד לא רק למשפחה, אלא בעיקר לילד. המעון הוא מסגרת חינוכית המסייעת לילד להתפתח, לשחק, לפתח כושר דיבור ולעבור לגנון ולגן עם מטען עשיר. מייחדים סכומים גדולים למחקרים על רמת הקריאה בכיתות ג' ועל אוצר המילים שיש לילדים שהיו בגן לעומת אלה שלא היו בגן. כל זה נעשה מאוחר, חברי הכנסת. מה שאין משקיעים בילדים בגיל הרך לא ניתן לתקן לאחר מכן. הפערים נשארים, והם יילכו ויתרחבו. כל הדיבורים על פערים כחברה הישראלית אינם אלא דיבורים. אם לא נתקוף את הבעיה מהיסוד ונכטיח את האמצעים הדרושים לחינוכם של הילדים ולאחזקתם מהגיל הרך, לא נצמצם את הפערים בחברה.

אני פונה למשרד האוצר, לשר העבודה והרווחה ולסגן ברציון רובין שעושה במלאכה הזאת יום יום — ואני מברכת אותך על כך — ודורשת מבנה רבה יותר לצורכי מעונות היום. אל תעמיסו יתר על המידה על ארגוני הנשים, כי הם אינם יכולים לשאת עוד את המעמסה הכבדה מנשוא, והתוצאה תהיה חמורה ביותר — סגירת מעונות והתמוטטות המערכת כולה. אני מזהירה מפני תוצאה כזו, כי המצב יכול — וחייב להיות אחר.

אדוני היושב-ראש, הנושא חשוב, ואני מבקשת מאוד לקיים עליו דיון במליאה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו. רשות הדיבור לסגן שר העבודה והרווחה להשיב על הצעה לסדר-היום. בבקשה.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא יאומן כי יסופר, אבל למעלה מ־10% מתקציב משרד העבודה והרווחה הוקצב לאחזקתם של 45,000 ילדים במעונות יום ברחבי הארץ.

אורה נמיר (המערך):

אם כך, איך ואיך לתקציב משרד העבודה והרווחה.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

מדובר בילדי נשים עובדות, בילדי משפחות מצוקה, ואינני צריך לספר לחברי הכנסת באיזו קשת מגוונת של נושאים עוסק המשרד שלנו. ואותם 10% מהתקציב המוקדשים לנושא הזה מעידים איזו חשיבות אנחנו מייחסים לו בהשוואה לנושאים חשובים אחרים.

כני שליטא (הליכוד):

אדוני סגן השר, צריך, 20%.

אורה נמיר (המערך):

אבל צריך תקציב גדול יותר.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

רבותי חברי הכנסת, אכלים המסינות ושיעור התמיכה

— הצעת לסדר-היום: הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (שיפוט בעבירות שבוצעו בלבנון על-ידי מבקרים מישראל) (תיקון מס' 2) —

מאלתרים בכל דרך אפשרית פתיחת מעונות במכנים זמניים ובדירות מגורים, וכן אנו מגדילים מעונות קיימים. איננו ששים על פתרונות אלה, שהם מאולצים, אבל אנו עושים זאת כפתרון של מצוקת שעה.

מעונות הילדים הם שירות רווחה חיוני לפיתוח ילדים בגיל הרך וליצירת הזדמנות שונה ואמיתית לכל ילד, ובמקביל — ולא פחות חשוב — הוא אמצעי הכרחי אשר מאפשר לאמהות לצאת לעבודה ומסייע למשפחות המתקשות כתפקודן, ובמיוחד למשפחות ברוכות ילדים.

עם זאת, עלי להפריך את הטענה כאילו חלה ירידה בתעסוקת הנשים בישראל, אם בשל מחסור במקומות כמעונות יום או בשל סיבה אחרת. לפי נתוני סקר כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה נשארה תעסוקת הנשים יציבה. כרבע האחרון של 1982 עבדו בישראל 482,000 נשים, וכרבע הראשון של 1983 עבדו 482,600 נשים.

בהודמנות זו כרצוני להביא לידעת הכנסת כמה נתונים על חלקן של הנשים בכוח העבודה בישראל. כ-120,000 אמהות לילדים מתחת לגיל 5 השתתפו בכוח העבודה; אלה הם כעצם ילדים בגיל המעונות. נשים אלה הן 39.6% מכלל האמהות לילדים עד גיל שנה. 50.1% מכלל האמהות לילדים בני 2 — 4 הן אמהות עובדות. בסיכומי של דבר, בעשור האחרון גדלה השתתפות נשים בכוח העבודה האזרחי בישראל בצורה מתמדת וקבועה, והגיעה לכ-36.9% לעומת כ-29.3% בשנת 1970.

נתון נוסף — כ-30% מכוח העבודה בתחילת העשור היו נשים, וכסוף העשור עלה חלקן בכוח העבודה לכ-37%. במובנים של תוספת נטו לכוח העבודה. בסך הכול תרמו הנשים כ-58% מהתוספת לכוח העבודה בעשור האחרון.

יכולתי להרחיב עוד כהנה וכהנה, כדי להפריך את הטענה בדבר הקטנת השתתפות הנשים בשוק כוח העבודה, כתוצאה מהבעיות של מעונות יום, אבל הבהרתי את הדברים ככמה נתונים.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
מה תעשו עם 10,000 הילדים שנדחו?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
10,000 הילדים שנדחו, לצערנו, ימצאו פתרונות בדרך שהיתה מקובלת בטרם היו מעונות — מטפלות, או פתרונות

אורה נמיר (המערך):
ומה יקרה לילדים?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
הילדים, לצערי, יישבו בביתם עם מטפלת או עם האם.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
והאם תעזוב את העבודה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
אפילו אם תיאורטית היו לנו כל המשאבים, לא היינו יכולים לבנות מעונות יום מהיום עד תחילת שנת הלימודים.

אורה נמיר (המערך):

מה התכנון לשנה הבאה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
לכן אני מציע שההצעה תועבר לוועדת העבודה והרווחה ונדון בה לפני ולפנים. יש לנו מחשבות; אין לנו תקציבים ומשאבים, אבל מחשבות ותוכניות יש די והותר. טוב שחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו הטילה אלומה של אור על הנושא הזה. אני מציע שוועדת העבודה והרווחה תשמע את המצוקות מצד אחד, ואת התשובות מצד שני, ואנחנו נכבד את המלצותיה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה, אני שואל את חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו, האם היא מסכימה להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
אני מסכימה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

ד. הצעת חוק להארכת-תוקפן של תקנות שעת-חירום (שיפוט בעבירות שבוצעו בלבנון על-ידי מבקרים

מישראל) (תיקון מס' 2), התשמ"ג — 1983*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את החוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (שיפוט בעבירות שבוצעו בלבנון על-ידי מבקרים מישראל) (תיקון מס' 2), התשמ"ג — 1983.

אהרן הראל (המערך):

מתי יוצאים מלבנון?

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
זה לא קשור ליציאה מלבנון. החוק הזה בא להאריך את תוקפן של תקנות שעת-חירום מיום 30 ביוני עד 31 באוקטובר

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אנחנו עוברים לסעיף הבא: חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (שיפוט בעבירות שבוצעו בלבנון על-ידי מבקרים מישראל) (תיקון מס' 2), התשמ"ג — 1983. בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא

חוברת ל"ג, ישיבה רי"ט

— הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (שיפוט בעבירות שבוצעו בלבנון על-ידי מבקרים מישראל) (תיקון מס' 2); הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (התמחות) (הוראת שעה): סקירת שר הבינוי והשיכון על פעולות משרדו —

ה צ ב ע

חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (שיפוט בעבירות שבוצעו בלבנון על-ידי מבקרים מישראל) (תיקון מס' 2), התשמ"ג — 1983, נתקבל.

1983. לחוק לא הוגשו כל הסתייגויות. אני מבקש, אדוני היושב-ראש, שתעמיד אותו להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת אליעזר קולס. לחוק אין הסתייגויות. אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שנייה.

ה צ ב ע

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

פה אחד נתקבל החוק בקריאה שנייה. אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

החוק נתקבל בקריאה שלישית.

ה. הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (התמחות) (הוראת שעה), התשמ"ג — 1983* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את החוק בקריאה שנייה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנו ניגשים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק לשכת עורכי-הדין (התמחות) (הוראת שעה), התשמ"ג — 1983, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

ה צ ב ע

סעיפים 1, 2 ו-3 נתקבלו.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

החוק נתקבל בקריאה שנייה. אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק לשכת עורכי-הדין (התמחות) (הוראת שעה), התשמ"ג — 1983. החוק בא להקל עם מתמחים ששירתו בצבא בתקופת מלחמת "שלום הגליל".

אני מבקש להביא את בקשתו של חבר הכנסת שבח וייס, כפי שהועלתה, גם במסגרת הקריאה הראשונה וגם במסגרת הדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, שגם במקצועות אחרים ייאפשרו הקלות לחיילים, שעקב שירותם נבצר מהם להשלים את לימודיהם האקדמיים.

לחוק הזה לא הוגשה כל הסתייגות ואני מבקש, אדוני היושב-ראש, להצביע על החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

ה צ ב ע

חוק לשכת עורכי-הדין (התמחות) (הוראת שעה), התשמ"ג — 1983, נתקבל.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

החוק נתקבל בקריאה שלישית.

ו. סקירת שר הבינוי והשיכון על פעולות משרדו

ב. הקמת יישובים חדשים בכל חבלי ארץ-ישראל. מאז 1979 הוקמו 113 יישובים חדשים ברחבי הארץ, ביניהם ערים, יישובים קהילתיים וכפרים, וככללם קיבוצים ומושבנים. בשנת התקציב הנוכחית נתחיל ב בנייתם של 16 יישובים חדשים ונאכלס 8 יישובים.

ג. הרחבה והוספת תשתית, מוסדות ציבור, מערכות כבישים, מתקני ספורט ומבני ציבור קהילתיים. היקף ההשקעות בתחום זה יגיע בשנת 1983/84 לכ-13 מיליארד שקל.

ד. שיפור איכות החיים בשכונות השיקום, על-ידי טיפול כוללני הן מן ההיבט החברתי והן מן ההיבט הפיסי. במסגרת זו כבר נכללו 84 שכונות ויישובים. רוב השכונות האלו נבנו בשנות התמישים, כסטנדרט בנייה נמוך.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנו ניגשים לסעיף הבא: סקירת שר הבינוי והשיכון על פעולות משרדו.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדיניות הבינוי והשיכון מתבצעת בשני מישורי פעולה מרכזיים: האחד — בנייה ופיתוחה של הארץ, והשני — הבטחת תנאי דיור הולמים לכל אזרחי המדינה.

במישור הראשון אנו פועלים באמצעים אלה:

א. חיזוק היישובים הקיימים במגזר העירוני, הקהילתי והכפרי, בהדגשת ירושלים וסביבתה, הגולן והגליל, יהודה ושומרון, הנגב והערבה, יישובי פיתוח ואזורים מועדפים אחרים.

הניחן בחוכניות המשרד: 4. יכולת מימון משופרת להשגת דירה.

הנחונים הראשוניים שביצעו מלמדים, כי חל גידול במספר הדירות הנמכרות לציבור. ברבע הראשון של שנת 1983 גדלה מכירת הדירות החדשות בכ" 11% במחצית מהסקטור הפרטי. התחזיות השחורות שהושמעו מדי פעם לגבי ענף הבנייה התבדו. התברר כי העוסקים בענף פועלים בצורה התואמת את צורכי הכלל ואת צורכי הפרט.

מדיניות המשרד בשנים האחרונות, כפי שהצהרתי מעל במה זו, היא שמירה על היציבות בענף ודאגה להבטחת דיור הולם לתושבי הארץ. בנקיטת מדיניות זו מנענו את התנודות החריפות המאפיינות בדרך כלל את ענף הבנייה במרבית מדינות העולם.

אנו עוקבים אחר ההתפתחויות בענף עם התהוותן, ונמשיך בדרך זו. לאור זאת אנו נערכים כבר עתה לאפשרות של הגדלת הפרוגרמה השנתית לשנת 1983 בכ" 2,000 עד 3,000 דירות מעל המתוכנן. זהו ביטוי מובהק לביצוע המדיניות הגמישה, שעל-פיה אנו פועלים.

פרוגרמת המשרד היא פעילותו של משרד הבינוי והשיכון המתוכננת לבנייה למגורים, להקמת מוסדות ולפרסית תשתית, היא באה לידי ביטוי ב"5 מוקדים עיקריים:

א. בניית ירושלים, איחודה כשטח וחיווקה כבירת ישראל. מדיניות הבנייה המסיבית בעיר ירושלים ובסביבתה מאז 1979 — כ" 13,000 יחידות דיור בבנייה הציבורית, כמות המשתווה לכל הבנייה ב"12 השנים הראשונות לאיחוד העיר. מאז 1967 — הביאה להחלה משמעותית במחירי הדירות ולגידול ממשי במתן פתרונות דיור בעיר.

יהודה חשאי (המערך):

אדוני השר, אני מבין שאתה מדבר על הגבולות המוניציפליים של ירושלים.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

על ירושלים וסביבתה. עוד אפרט. המסה הגדולה היא בירושלים העיר.

הבנייה מתרכזת בשכונות החדשות בירושלים וביישובים העירוניים החדשים החובקים את העיר מצפון, ממזרח ומדרום. נמצאות כיום בשלבי בנייה כ" 7,600 יחידות דיור.

ב. הבנייה ביהודה, בשומרון ובבקעת-הירדן — המשרד נערך לבנייה מאורגנת ורבת היקף ביהודה, בשומרון ובבקעת-הירדן, וזאת בהתאם לצרכיה החברתיים והביטחוניים של מדינת ישראל. הבניים מתבצעת הן ב"9 ערים חדשות והן ב"69 יישובים קהילתיים וכפרים. בסך הכול, נמצאות כיום בשלבי בנייה שונים ביהודה, בשומרון ובבקעת-הירדן כ" 7,200 יחידות דיור.

רענן נעים (המערך):

האם אתה יכול לפרט?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אפרט לאחר מכן. עכשיו אני נותן את המבוא. אם תישאר כאולם — תשמע את הפירוט. מוטב שתישאר.

שבח וייס (המערך):

יש לנו היום פיצול אישיות, אדוני השר.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

מה אני יכול לעשות?

במישור השני אנו מבטיחים דיור הולם לכלל האוכלוסייה על-ידי הפעולות האלה:

א. קיומו של היצע הדרוש לצורכי האוכלוסייה, תוך כדי מעקב אחרי יציבות במחירי הדירות ושמירה עליהם.

ב. תוכניות סיוע לדיור במסלולים מגוונים וגמישים, המתאמים לצורכי האוכלוסיות השונות, כגון, זוגות צעירים, עולים חדשים, משפחות ברוכות ילדים ועוד.

ג. חיסולן של מעברות ושרידים של מבנים רעועים ודיור תת-תקני. כאן אנו מפעילים תוכנית חדשה, אשר הצלחתה כבר הוכתרה בכמה מעברות.

ד. עידוד המעבר משכירות בשיכון הציבורי לרכישת הדירה על-ידי הדייר — מפעל המחזק את הקשר בין הדייר לביתו ולסביבתו ומעניק נכס למשפחה. גם במישור זה אנו רלושמים הישגים ואעזנו עליהם בסקירות.

אדוני היושב-ראש, כאן המקום להדגיש, כי המדיניות החדשה בבנינוי ובשיכון, שפתחתה בה כעש 1979 — ועוד אציג אותה מעל במה נכבדה זו — מניבה פרי בניגוד לתחזיות של הספקנים. נוצר מצב, שדירה הפכה למוצר ברי-השגה לכל אזרח בישראל. יש בעיות ואנחנו מתמודדים אתן. עם זאת, נכונה לנו מלאכה להסרת צללים הקיימים עדיין בחברתנו.

ענף הבנייה — החל משנת 1979 שורת בענף הבנייה יציבות יחסית. בניית הדירות החדשות מתבצעת בצורה סדירה ומתאימה לצרכים. בשנים 1979 ו-1980 הסתיימה בנייתן של קרוב ל-31,000 דירות בכל שנה, ובשנים 1981 ו-1982 הסתיימה בנייתן של כ" 33,000 דירות בכל שנה — לאמור, נבנה מספר דירות העונה על צורכי הדיור והאכלוס מתד גיסא, ותואם את הפעילות הסדירה בענף הבנייה בכללותו — מאידך גיסא.

רמת גמר זו הביאה לאיזון הרצוי בין שלושה גורמים עיקריים, ואלה הם:

1. קיומו של היצע רחב ומספיק של דירות לצורכי האוכלוסייה במרבית יישובי הארץ, ובעיקר באזורים עדיפים. 2. היקף הפעילות בענף הגיע לרמה של 5 מיליוני מטרים רבועים בקירוב בבנייה אורחית הן בהתחלות והן בגמר הבנייה בשנת 1982. היקף פעילות זו עונה על צורכי הענף.

3. בסוף שנת 1982 היו מחירי הדירות במשק נמוכים ממדד המחירים לצרכן בכ" 6%, לאמור במשך שנת 1982 חלה ירידה ריאלית במחירי הדירות. התחרות בין חברות וקבלנים הביאה לעלייה בסטנדרט הדיור ואף להורדה נוספת במחירי הדירות, על-ידי מתן הטבות שונות לקונים.

אדוני היושב-ראש, בשנת 1982 חלה ירידה בביקוש לדירות במשק. הקבלנים והבונים התאימו את עצמם למצב, הן בתנאי המכירה והן בהורדה מסוימת בהתחלות הבנייה — כ" 20,000 התחלות בנייה פרטית לעומת כ" 24,400 בשנת 1981. משרד הבינוי והשיכון נקט מדיניות מתאימה שהביאה לאיזון הרצוי בין היקפי התחלות הבנייה הנדרש לבין מצאי הדירות הקיים במשק. ערכנו, בפרקי זמן נאותים, תוכניות סיוע, שעליהן אעמוד מאוחר יותר, ובכך הכאנו למצב שבו מרבית הזכאים לסיוע בדיור פתרו את בעיית דיורם כתנאים אופטימליים.

הודות למדיניות יוזמה זו נוצרו: 1. איזון בפעילות הענף; 2. יציבות במחירי הדירות והורדתם; 3. גידול ריאלי בסיוע

אזורי הפיתוח — ביישובי הפיתוח יש כיום מלאי דירות פניות בסדר גודל של כ-10,000 יחידות דיוור, מהן כ-6,500 דירות חדשות. בנוסף לכך, במסגרת מדיניות המשרד להוספת בנייה חדשה, רק באותם מקומות שבהם קיים ביקוש ריאלי לתוספת דירות, הוחל בבניית כ-1,000 דירות בשנת 1982.

בבנייה חדשה הושם השנה דגש בבניית הבית הגדל, על-פי צורכי המשפחה ואפשרויותיה. הניסיון מורה, כי באזורי פיתוח וביישובים שבהם מרכיב הקרקע הוא בעל ערך נמוך, מבוקש מוצר זה הן על-ידי זוגות צעירים והן על-ידי משפחות המעונינות לשפר את תנאי דיורן ולהתגורר בבית חד-קומתי. סוג דירות זה נבנה בדרימה, בנתיבות, באילת, בקריית-מלאכי, בכית-שאן, באריאל ועוד, והוא הוכיח את עצמו.

לאור מלאי הדירות הקיים שם המשרד דגש מיוחד על שיפור הדירות והשבחתן. פעולות רבות הוקמו נעשות באמצעות החברות "עמידר" ו"עמיגור" — שיפוצים יסודיים בדירות מאוכלסות, שיפוצים פנימיים, הרחבות, מחזור מלאי ועוד.

בשנת התקציב 1982 העביר המשרד לחברות "עמידר" ו"עמיגור" סך של כ-700 מיליון שקלים למימון פעולות אלה בכל הארץ. ובעיקר באזורי פיתוח. פעולה זו חזקה את הקשר בין השוכר לדירתו, ובעידוד המשרד רכשו למעלה מ-8,000 דירות את דירותיהם. בשנת 1983 ימשיך המשרד באותה מדיניות של תוספת בנייה חדשה, בהתאם לצרכים ולשיפור המלאי הקיים. השנה מתכוון המשרד לממן פעולות שיפור השבחה בסך של כמיליארד וחצי שקלים.

אזור מרכז הארץ — מעורבותו של המשרד בענף הבנייה במרכז הארץ מופנית בעיקר להבטחת היצע מספיק של דירות, במגמה למנוע עלייה ריאלית משמעותית במחירי הדירות. נוסף על ההשפעה העקיפה המשמעותית שיש לבנייה באזורים אחרים על שוק הדירות במרכז הארץ, נוקט המשרד פעולות בנייה במסגרת שכונות גדולות, שההיצע בהן עשוי להשפיע על רמת המחירים באזור.

שתי שכונות גדולות נבנו בהכונות המשרד: מצפון לגוש-דן נבנו בשכונת נווה-פולג שבקריית-נווה-דן למעלה מ-600 דירות, ומדרום לגוש-דן, בראשון-לציון, נבנו למעלה מ-500 דירות. הדירות בשכונות אלה הינן רבגניות ומבטיחות חפז אורבני נאות. סיכום התחלות בנייה עד כה בשכונות אלו בשנתיים האחרונות מגיע ללמעלה מאלף דירות בכל שכונה.

המשרד ריכו גם השנה מאמץ בבנייה ביישובים קטנים, זאת בהתאם לצרכים ולפרויקטים מיוחדים, כגון במזכרת-בתיא, בתל-מונד, בעקרון ועוד. בסך הכול הוחל באזור מישור החוף בבניית כ-2,300 יחידות ב-1982. ב-1983 ימשיך המשרד במדיניותו להגדיל היצע הדירות ולשם כך יעשה לעידוד הבנייה על קרקע פרטית ועל קרקע מדינה.

בשיחית עם מינהל מקרקעי ישראל ייעשה ניסיון חדש לשוק קרקעות המדינה באזורים אטרקטיביים, במגמה להגדיל את היצע הדירות ולמתן את עליות מחירים.

רענן מעיס (המערך):

ככל שתכנה פחות במישור החוף, תבוךך.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אבל אסור להתעלם מהצרכים. יש שכונות שבהן יש משפחות בוכות ילדים, ואני לא חושב שמישהו יציע לעקור אותן בכוח מהמקומות האלה ולתת להן לנרוד למקום אחר, אם הם אינם חפצים בו. הבנייה היא מאוחרת, היא מסיבית יותר בחבלי ארץ בעלי משמעות התיישבותית ואחרת, והיא פחותה

ג. היישובים באזורי הפיתוח — מוענקת עדיפות גבוהה בפעילות המשרד, המכוונת להכטיח מגורים נאותים לכל המעוניין להתגורר ביישובי הפיתוח במחיר סביר ושיפור תנאי המגורים של האוכלוסייה הקיימת. כיום נמצאים בשלבי בנייה שונים כ-5,500 יחידות דיוור ביישובי הפיתוח.

ד. אזורי צפון-הארץ ודרומה: באזורים אלה אנו פועלים לעיבוים של היישובים הקיימים ולחיווקם, וכן להקמתם של יישובים חדשים. בנגב וכערבה נמצאות בשלבי בנייה שונים כ-4,500 יחידות דיוור. בגולן ובגליל נמצאות בשלבי בנייה כ-12 יחידות דיוור.

ה. אזור מרכז-הארץ — עיקר פעילותו של המשרד באזור מרכז-הארץ היא בתחום הבטחת היצע דירות, שיענה על הביקושים הקיימים וימנע עלייה ריאלית במחירי הדירות. כ-29,500 יחידות דיוור נמצאות בשלבי בנייה שונים במרכז הארץ. בסך הכול נמצאות כיום בשלבי בנייה בכל הארץ כ-65,000 יחידות דיוור, כמות העונה על הצפוי בצורכי הדיוור במדינה.

להגשמת מדיניות הדיוור וההתיישבות יחל המשרד, בשנת התקציב הנוכחית, בבנייתן של כ-8,000 יחידות דיוור, זאת נוסף על הקמתן של כ-3,500 יחידות דיוור בבנייה עצמית בסיוע המשרד. כמות זו משתווה להיקף הבנייה בשנה שעברה, ולהלן פירוט התחומים לפעולתנו:

ירושלים — כפי שמסרתי מעל כמה זו, אדוני היושב-ראש, בגאומי בשנה הקודמת, הוחל השנה בבניית רמות-זאב — השכונה החדשה מצפון לירושלים. שכונה זו תהיה המשך לשרשרת השכונות מדרום לצפון: גילה, תלפיות-מזרח, הגבעה הצרפתית ונווה-יעקב. השנה הוחל בבנייתן של כ-1,200 יחידות דיוור בשכונה זו, וזאת מתוך כ-2,000 התחלות בנייה בירושלים. המשרד שם דגש מיוחד בהקמת שכונה זו, ועוד לפני אכלוסה יוקמו בה מוסדות ציבור ורווחה.

נוסף על המגוון הרחב של הדירות המתוכננות, החל מדרות גילות של 2 עד 5 חדרים וכלה בקוטגים לבנייה עצמית בפרויקט "בנה ביתך", ידאג המשרד, כאמור, לבניית חלקנים ושרידי ספורט, ובכלל זה מגרשי טניס, מעונות יום ופארק שישמש את כל האוכלוסייה.

המשרד החל בסלילת כביש חדש — כביש מעלה-אדומים, המחבר את השכונה דרך הגבעה הצרפתית לקמפוס האוניברסיטה העברית בהר-הצופים, לקריית הממשלה החדשה שבמזרח ירושלים ולמרכז העיר. מיקומה של השכונה והנוף המרהיב הנשקף ממנה עד לפאתי-המלח, מגוון היצע הדירות ותנאי הרכישה המיוחדים המוענקים על-ידי המשרד, יביאו למשיכה של אוכלוסייה רכה ומגוונת לשכונה החדשה. כבר כסתיו הקרוב יחל מבצע שיווקן של הדירות.

נוסף על התחלות הבנייה בשכונה החדשה, שם המשרד דגש בפיתוח התשתית ובניית מוסדות ציבור בשכונות החדשות, אשר בנייתן כמעט הסתיימה.

בשנת התקציב הנוכחית, 1983/84, יחל המשרד בבנייתן של כ-2,400 יחידות דיוור בירושלים ובסביבתה וימשיך בתנופת הבנייה בשכונה החדשה, במגמה להגיע לכ-2,000 יחידות דיוור — תוספת של 800 יחידות דיוור עם תום שנה התקציב. במקביל ימשיך פעולת הבנייה של מוסדות ציבור בשכונה על-מנת לאפשר את מימנם במקביל לאכלוס הדירות. היחידות הנוספות תוקמנה בירושלים העיר ובסביבתה.

בשנת תקציב זו נחתל כאכלוס שלושה יישובים עירוניים:

1. בגבעתי-זאב — כ-800 משפחות: 2. בעמנואל הוחל ביישוב משפחות חדרות מהארץ ומשפחות עולים חדשים. יישוב זה יעבור בשנת 1983 את 1,000 הדרות הראשונות: 3. כאלפי-מנשה כנויות או נמצאות בשלבי בנייה שונים כ-500 דירות. למעלה מ-2,000 משפחות יעברו להתגורר בשלושה יישובים אלה, אשר בבנייתם החילונו בשנתיים האחרונות. כבר הובטחו להם מבני הציבור הדרושים לחיי קהילה.

ביהודה ובשומרון פעל המשרד בשנה שעברה בהקמת היישובים החדשים סוסייה, יקין, אל-דוד, גנים וברכה.

במקביל להקמת היישובים החדשים פעל המשרד לעיכוז היישובים הקהילתיים הקיימים ביהודה ושומרון ולחזוקם. במסגרת זו הוחל בבנייתם של יחידות דיור חדשות. פותחו מערכות חשמל וניתן סיוע לבניית מוסדות ציבור. הושם דגש מיוחד בהקמת כתיספס.

כאזור בקעת-הירדן אוכלסו היישובים החדשים אלמג' ורועי, והוחל בבניית שדמות-מחולה.

בסך הכול היקף ההשקעות במגזר הכפרי ביהודה ובשומרון ובקעת-הירדן הגיע בשנת 1982/83 לסכום העולה על שני מיליארדי שקלים.

בשנת התקציב 1982/83 הפעלנו במגזר הכפרי והקהילתי בחבלי ארץ-ישראל עבודות בהיקף של כחמישה מיליארדים ו-250 מיליון שקלים. אוכלסו 8 יישובים חדשים והוחל בהקמת 14 יישובים כפריים חדשים. ניתנו למעלה מ-3,000 פתרונות דיור בהתיישבות החדשה, במושבים, בקיבוצים וביישובים הדרוזיים והצירקסיים.

בשנת התקציב 1983/84 יוקמו בבנייה עצמית ובסיוע המשרד כ-3,500 יחידות דיור במגזר הכפרי והקהילתי בכל חבלי ארץ-ישראל.

בשנת התקציב הנוכחית המשרד יפעל: 1. לפיתוח היישובים הכפריים ברמת-הגולן וכליל ולעירבים: 2. להקמת יישובים חדשים וחזוק הקיימים ביהודה ובשומרון וכדרום-הר-חברון: 3. לפיתוח מאגץ של גוש קטיף: 4. להקמת יישובים נוספים בנגב ובערבה: 5. למתן פתרונות דיור לזוגות צעירים ולהטבת תנאי הדיור שלהם במושבים, בקיבוצים, ביישובים קטנים ובכפרים דרוזיים וצירקסיים.

הקווים המנחים את ביצוע הבנייה בכל חבלי ארץ-ישראל, המתבצעת בשילובם של התכונות הציבוריות והיזמים הפרטיים מושתתים על העקרונות האלה: 1. השתלבות היישוב במרקם האזורי עם שמירה על קשר עם עורקי התשתית והשירותים הקהילתיים האזוריים הדרושים: 2. יצירת רצף התיישבותי בשימת דגש באזורים בעלי חשיבות תשתיתית וביטחוניות: 3. שמירה על זכויותי והשקעתו של הפרט: 4. תכנון ובנייה על-פי התקן המקובל בכל חלקי ארץ-ישראל.

אדוני היושב-ראש, בשנת תקציב זו יוחל בהקמתם של 16 יישובים חדשים: ברמת-הגולן: 4 קדמת-צבי ומיצו: באזור הגליל: רקפת, שורשים וכוכל: בגליל ובקעת-הירדן: — נעמי ומלכישוע: ביהודה ובשומרון: אדורה, כוכבא, חרמש, דולב, עתניאל: בגוש-קטיף ובערבה: כרולת, עצמנה, שיזפון ואליופ. כמו כן יאוכלסו 8 יישובים חדשים.

בתחום ההתיישבות הקיימת נפעל לבניית יחידות דיור, לפיתוח תשתית ולהקמת מוסדות ציבור וחינוך ביישובים הכפריים והקהילתיים הקיימים בכל אזורי ארץ-ישראל.

במרכז הארץ. מדובר הן בבנייה הישירה והן בזו הנעשית בסיוע מסיבי של המשרד. כך נוצר האיוון הרצוי שתמיד דיברנו עליו. אבל לא לבנות בכלל — אינני חושב שזה יהיה נכון מצדנו.

המגזר ההתיישבותי — המשרד פעל לחיזוקה של ההתיישבות הכפרית והקהילתית ולתגבורה, עלי-די הקמת יישובים חדשים ואכלוסם. מתן פתרונות דיור לתוספת אוכלוסייה והטבת תנאי הדיור לאוכלוסייה הכפרית — במושבים, בקיבוצים, ביישובים הקטנים וביישוב הדרוזי והצירקסי.

להלן פירוט מפעלנו במגזר ההתיישבות הכפרית והקהילתית:

1. הגולן והגליל — בשנת התקציב החולפת אוכלסו באזור הגליל היישובים האלה: בית-רמון, הר-רביד, יובלים, עצמון ואשרת. ברמת-הגולן הוחל בבניית הקבע של היישוב אלונה-הבשן. זאת נוסף על התחלות בנייה ביישובים הכפריים הקיימים ברמת-הגולן ובגליל.

במקביל לכך נבנו כמהלך שנת התקציב 1982 מספר רב של בתי-ילדים, גני-ילדים ומוסדות ציבור וחינוך ביישובים הכפריים באזורי רמת-הגולן והגליל. בקצרין — עיר הגולן הוחל בהקמת של יחידות דיור נוספות לשנת התקציב 1982 בנוסף לתחילת הקמת מוסדות החינוך, ציבור ואולם ספורט.

סך כל ההשקעות בשנת התקציב 1982/83 ברמת-הגולן ובגליל היה בהיקף של כמיליארד ו-250 מיליון שקל.

2. הנגב והערבה — בגוש קטיף נמשך התהליך של פיתוח מאגץ. במסגרת זו הוקמו היישובים החדשים נווה-דקלים וגן-אור. כמו כן פותחה מערכת אזורית של כבישים, והוחל בהקמת מרכז הגוש בנווה-דקלים.

בנגב ובערבה הוחל בהקמת היישובים החדשים לוטן, יתמים וכרמים, זאת נוסף על הקמת יחידות דיור, מוסדות חינוך וציבור ביישובים הקיימים. בסך הכול הושקעו בשנת התקציב 1982/83 בנגב ובערבה כמיליארד שקלים.

3. יהודה, שומרון ובקעת-הירדן — בשנת 1982 נמשכה תנופת הבנייה ביהודה, בשומרון ובקעת-הירדן. מתוך כ-7,200 דירות שנמצאות בשלבי בנייה שונים הוחל ב-1982 בבנייתן של כ-2,500 יחידות דיור — זה כולל גם חדשות — ובכמות דומה נחתל גם בשנת התקציב הנוכחית 1983/84.

בנייה זו התרכזה בעיקר בערים וביישובים הגדולים. כגון: מעלה-אדומים, גבעתי-זאב, אריאל, עמנואל, אפרת, קרני-שומרון, אלפי-מנשה ועוד.

כפי שהודעתם בנאום התקציב לשנה הקודמת הוחל באכלוס מעלה-אדומים, וכיום ניתן לראות ביישוב חיים תוססים של אוכלוסייה המונה כבר מעל לאלף משפחות. יש מוסדות ציבור, כתיספס וכל מה שנחוץ לחיי קהילה. אשינו שזכינו לעמוד במועד שקבענו לעצמנו. עמדנו בכך הודות לעבודתם ולמסירותם של עובדי המשרד במטה ובשדה.

בשנת 1982 החלה בנייה של יישוב עירוני חדש — קרני-שומרון. וכן בנייתן של כ-500 דירות נוספות ברובע א' של העיר אריאל.

ב-1983 ימשיך המשרד בהכוונת היוזמה הפרטית באמצעות חברות הבנייה, במדיניות של בנייה ואכלוס היישובים ביהודה ושומרון עם דאגה מיוחדת לעיכוז, להרחבה ולביסוס של יישובים קיימים ועם מתן תשומת לב למוסדות ציבור בתחומי חינוך, תרבות וספורט.

א. שיפור תנאי הדיור, השלמה ופיתוח התשתית והסביבה — במסגרת זו זה נבנו מעל ל-5,000 דירות חדשות בשכונות השיקים. הורחבו דירותיהן של כ-5,650 משפחות ובוצעו כ-35,300 שיפוץ. לפיתוח התשתית כ-69 שכונות השיקים נסללו כבישים, הותקנו מערכות תאורה, מדרכות וניקוז והוסדרו פינות ירק ומשחקים. כמו כן נבנו ומצאים בשלבי בנייה 20 מעונות יום, 35 מעדוני נוער ומתנ"סים, 24 מעדונים ומרכזי יום לקשישים. שופצו והורחבו כ-42 בתי-ספר והיתוספו כיתות והדרי פנאי. לשיפור שירותי בריאות הוקמו והורחבו 36 מפאנות שיניים.

ב. מערכת החינוך הפורמלית והלא-פורמלית בשכונות השיקים — אנו מפנים משאבים רבים להעלאת רמת ההישגים הלימודיים והקידום בתחום ההכשרה המקצועית. בתחום זה נהנו כ-25,000 ילדים בגיל הגן מפעולות העשרה שונות. הוארך יום הלימודים של כ-60,000 תלמידים, ובבתי-ספר רבים הוכנסו לראשונה מחשבים ככלי עזר בהוראה.

הגנו מסייעים ללימודיהם של כ-1,600 סטודנטים מעוטי יכולת משכונות השיקים. במרבית השכונות הוקמו מסגרות לימודיות להשלמת השכלתם של מבוגרים מעוטי השכלה. כ-6,000 נשים מבקרות במסגרות אלה.

בשנת 1982 הופנו משאבים ומאמצים רבים לקידום נושא ההכשרה המקצועית. כ-25 שכונות הוקמו מרכזי הכוונה לכוח אדם המסייעים לתושבי השכונה, בעיקר לצעירים ולנשים. במתן מידע והכוונה למסגרות הכשרה מקצועית. ככוונתנו בשנה זו להגביר את הטיפול בנושא חשוב זה.

ג. הרחבת השירותים הקהילתיים — במסגרת זו הסתייעו בשנה שעברה 1,800 ילדים בגיל הרך, הוקמו פנימיות יום בשכונות לכ-400 ילדים. כ-600 נערים ונערות שאינם עובדים ואינם לומדים שולבו מחדש במסגרת לימודית. הגנו מעניקים שירותי קהילה ל-2,100 קשישים. כ-5,000 קשישים נוספים מבקרים במעדונים החברתיים בשכונות שיקום.

ד. יעילות ושילוב יתר בין כל המערכות והמוסדות הפועלים בשכונות השיקים — ריכוז התחום הפסי והחברתי במשרד הבינוי והשיכון סייע לגבש, בשיחופה של הסוכנות היהודית, תוכנית פעולה כללית ארוכת טווח לכל אחת משכונות המצוקה. תוכנית אלה אושרו לביצוע וכבר הוקצבו. חזק הקשר בין הפעילות הקהילתית בשכונה לבין הפעילות הפיסית, הודות למיני מנהלי פרויקטים כוללים המופקדים על כל התחומים בשכונה.

רגשים ומגמות בשנת התקציב 1983/84 — בשנת תקציב זו, אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ככוונתנו להמשיך את הפעולה בכל 69 השכונות שבהן הופעלה התוכנית בשנת 1982 ולהעמיק ולהתחיל לפעול ב-13 שכונות שיקום נוספות. בכל השכונות חיתן השנה עדיפות לכמה נושאים: הגדלת היעצ של הדירות, מגוון הדירות בשכונות, הגברת קצב ההרחבת בדירות לרווחתן של המשפחות המתגוררות בהן. כמו כן יושם דגש בקידום צעירים במצוקה, בקידום מקצועי של מועסקים בלתי מקצועיים ובצלי הכנסה נמוכה, בהעלאת רמת ההישגים בלימודים וכעיקר בהבטחת המעבר מחטיבת הביניים לבית-הספר התיכון ובפיתוח מסגרות להרחבת מעורבות ופעילות קהילתית של התושבים.

אעבור, אדוני היושב-ראש, לפרק נוסף — סיוע בדיוור: מספר פתיונות הדיור שמספק המשרד מדי שנה גדל והגיע בשנת התקציב האחרונה לכ-45,000 פתיונות דיור. בולטת במיוחד העלייה במתן פתיונות בעזרת הלואות לעולים וחסרי

ביישובים הקהילתיים באזורי הגליל, יהודה ושומרון, נסייע למתיישבים להקים את ביתם בבנייה עצמית ונפתח עורקי תשתית ומוסדות ציבור נוספים.

אדוני היושב-ראש, אגע בקצרה בפעולתנו בתחומים שראינו אותם כיעד בשנים הראשונות לכניסתי לתפקיד. כשהיתה מצוקה עמוקה והוצקה הגיעה גם לבית הזה ובקעה גם ממנו. בינתיים, במאמץ ובעשייה מחושבת וצודקת, הגענו להישגים רבים, וממצוקה הגענו לרווחה ולאכזות חיים.

המשרד מפעיל פרויקטים מיוחדים לשיפור איכות חייהן ולחיזוקן של קבוצות אוכלוסייה מיוחדות. בשנת 1982 החליט המשרד לתת עדיפות לבניית דיור מגן לקשישים, וזאת רק ראשית הדרך. לאור הגידול בסוג זה של אוכלוסייה נעשו פעולות לקידום התכנון והחילונו בפרויקטים שונים. בשנת התקציב החולפת הוצאו מכרזים לשני פרויקטים כאלה, האחד בעכו והשני בכאר-שבע. בשנת התקציב 1983/84 המשרד מתכוון להתחיל בבנייתם של כחמישה פרויקטים במקומות שונים בארץ, הנקבעים בהתאם לצרכים, יציין, כי העלות של כל פרויקט כזה, הכולל כ-80 דירות, היא למעלה מ-150 מיליון שקלים. במגמה להגדיל את ההיקף של מפעל חיוני זה לאוכלוסייה הבוגרת בישראל יעשה המשרד לשיתוף גורמים נוספים בפעולה זו.

פינוי המעברות — החלטנו לפעול במאמץ מרכזי לחיסול המעברות, ואנו מיישמים גישה חדשה המאפשרת לתושב המעברה בחירה בין מגוון מסלולי סיוע, אם כפתרון של דירה בשכירות סוציאלית ואם כסיוע כספי, בהלוואה ובמענקים לרכישת הדירה, כאשר הוא קובע ובחור לו את מקום מגוריו; הווי אומר, עוד ריכוז של אוכלוסייה הומוגנית אחת.

ב-1980 התחלנו בפינוי של 6 מעברות, ומאז נוספו לתהליך הפינוי כשיטה החדשה עוד 7 מעברות, 13 מעברות אלה מנו כ-760 בתי אב, ומהם נותרו 140 בתי אב, המהווים פחות מ-20% מהאוכלוסייה הזאת בתחילת הפינוי. בשנה זו נתמך עם הבעיה הזאת, היעזר הוא למחוק כליל את הכתם הזה ממצחה של החברה הישראלית. ב-9 מעברות נותרו פחות משישה משקיבית, במעברת קריית-נורדאו בנתניה נותר משקיבית אחת בלבד. ברמת-אליהו בראשון-לציון נותרו 4 משקיבית, ובמעברת קריית-חיים — חמישה משקיבית. אנחנו פועלים בתחום זה בממון רב, אך גם ברגש רב. הטיפול הוא פרטני, לפעמים משקעים ומרירות הם נחלת המטפלים בסוגיה הזאת. אני יכול לומר שבעבודת קודש זו הלב הוא המדבר.

בתוכנית המעבר משכירות לבעלות כשיכון הציבורי הושגו שלושה יעדים מרכזיים: א. מתן הזדמנות לדייר לרכוש את דירתו; ב. מתן סיוע להרחבה ולשיפור הדירות על-פי הצורך; ג. הקטנת הנטל הציבורי באחזקת הדירות. תנאים מועדפים במיוחד לרכישת הדירה ניתנים בשכונות שיקום. בשנה האחרונה רכשו את דירותיהם, בסיוע המשרד, כ-8,000 משפחות שהתגוררו בשכירות כשיכון ציבורי. המשרד מבצע באמצעות החברות המאכלסות, "עמידר" ו"עמיגור", אחזקה שיטתית של דירות מושכרות. פעילות זו כבר מקיפה כ-12,000 יחידות דיור.

עשייה והישגים בשכונות השיקים — אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תוכנית השיקים והתחדשות השכונות אשר הופעלה ב-1977 כ-15 שכונות מקיפה כיום 84 שכונות ויישובים, שבהם מתגוררים כ-600,000 נפש.

בחנית הישיגיו בארבע השנים שעברו מורה על התקדמות בכל אחד מהיעדים אשר הצבנו לעצמנו.

ריאלית ומשמעותית של סכומי הסיוע; הם הוכפלו ואף יותר, כדי לתת לאוכלוסייה זו את האפשרות לפתור במהירות את בעיית הדיור בהתאם לגודל המשפחה ובהתאם ליכולתה; 2. ניתנה השתתפות בהחזרי הלוואות בשנתיים הראשונות, כדי להקל את נטל ההוצאות; 3. הממצאים הראו שהמגוררים בדמי מפתח לא הצליחו לפתור את בעיית דיורם, עקב פער המימון הגבוה. הם הוכרו בתוכנית כמעמד של חסרי דיור, וזה מפנה גדול.

הטבות אלו בתוכנית הביאו לעלייה ניכרת במספר המשפחות שיצאו מתנאי הצפיפות המעיקים והשתגוררו קודם לכן בתנאי דיור שאותם הגדרנו קשים ביותר. במחצית השנה האחרונה מאז החלת השינויים מימשו את זכאותם במסגרת תוכנית זו כ-1,000 משפחות — מספר כפול לעומת אשתקד.

הטבת תנאי דיור — תוכנית זו מיועדת בעיקר לשיפור תנאי הדיור של משפחות שכבעלותן דיור, אבל הן סובלות ממצוקת דיור, וכן למניעת היווצרותן של מצוקות כאלה בעתיד. כמו כן מיועדת התוכנית למתן פתרונות דיור ליחידים, למשפחות חד-הוריות ולמשפחות חסרות דיור אחרות. בשנת התקציב החולפת ניתנו כ-6,600 פתרונות במסגרת זו.

יادוני היושבי-ראש, אני רוצה לומר שההתמודדות עם הבעיה של היחידים היא אחד האתגרים החשובים בהיערכותנו לשנת התקציב הבאה. התחלנו במפנה הזה, ואני חושב שהעלייה של כ-20% השנה לעומת אשתקד מראה שנקטנו את האמצעים הדרושים.

בשנת התקציב החולפת רכשו את דירותיהם באמצעות סיוע ממשלתי כ-3,300 עולים, לעומת כ-2,500 עולים בשנה שלפניה. במחצית השנה האחרונה בלבד הגיע מספר העולים, רוכשי הדירות בסיוע המדינה, לכ-2,000 — ממוצע חודשי של כ-330. לעומת ממוצע חודשי של כ-210 בשנת התקציב 1981. מסלול זה נותן בידי העולה אפשרות לקבוע את מקום מגוריו ועודד לו. סיוע כזה, אין דומה לו בכל מערכת הסיוע שלנו.

השתתפות בתשלום שכר דיור — בתוכנית זו בוחר הזכאי את דירתו בשוק החופשי ומקבל מהמשרד השתתפות בתשלום שכר הדיור. בתוכנית מוצע פתרון ומני הניתן לכמה שנים לזוגות צעירים שצברו ניקוד גבוה, למשפחות חד-הוריות ולעולים חדשים הרוצים בכך. עם זאת, נשמרת להם האפשרות לממש את זכאותם ולקבל סיוע לרכישת דיור. במסגרת זו ניתן גם סיוע לקשישים נתמכים ולמקבלי סעד אחרים. עד כה הסתייעו בתוכנית זו כ-16,000 משפחות ויחידים. בשנת התקציב שעברה הסתייעו בתוכנית זו כ-6,000 זכאים.

הקצאת דירות בשכירות מסובסדת — בשנת התקציב שעברה ניתנו כ-12,000 פתרונות דיור בשכירות מסובסדת לחסרי יכולת לממש רכישת דיור ולדיירים בשיכון הציבורי בתנאי מצוקה. הקצאת דירות בשיכון הציבורי יצרה תופעה של ריכוזי מצוקה בשנים עברו. מסיבה זו פועל המשרד בשנים האחרונות בשיטה של רכישת דירות למען זכאים שמצבם החברתי והכלכלי קשה במיוחד, אבל תוך פיזור האכלוס, כלי ליצור דיכונם במקום אחד. דירות במסגרת זו נרכשות באזורים שונים של היישובים העירוניים, עד כמה שניתן בחיאות עם הזכאים. והן מושכרות להם בשכר דיור מסובסד.

מרכז הנחות בשכירות — מרכז הנחות בשכירות הוקם לפני כשלוש שנים, כפי שהודעתי מעל במה זו, אדוני היושבי-ראש, עקב כל הקשיים שהיו למשפחות שלא מנעו בעלויות בשכר הדירה. זהו גוף מרכזי המעניק הנחות בתשלום

דירה ולזכאים בעלי דירה המתגוררים בצפיפות של שלוש נפשות ויותר לחדר.

זוגות צעירים — בשנת התקציב הנוכחית סייע המשרד בפתרון דיור לכ-16,250 זוגות צעירים, לעומת כ-15,000 אשתקד. זאת נוסף על זוגות צעירים, המסתייעים בהשתתפות בשכר דיור. בחצי השנה האחרונה כבר מימשו את זכאותם כ-9,000 זוגות צעירים — מספר המשתווה לביצוע בכל שנת 1979.

כסוף שנת 1982 נתקבלו ממצאי סקר שיוזם המשרד לבדיקת מצב דיורם של זוגות צעירים אשר נרשמו לקבלת סיוע בשנים 1976 — 1979. כ-50,000 זכאים — — —

יכול להיות שאת חברי הכנסת זה לא מעניין, אדוני היושבי-ראש, אני יכול לקצר את הסקירה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מבקש להמשיך.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני יכול לקצר. אני מכבד את הכנסת: אולי אני נותן פירוט יתר, אבל אני חושב, שבתחומים האלה, בתחומים החברתיים, יש להם חלק לא מבוטל בכל נאום של איש ציבור, ורצוי שחברי הכנסת יתעדכנו ויעדכנו גם כן.

רענן נעים (המערך):

בעיקר שר המשפטים.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

נמצא כי כיום פחות מ-1,000 זוגות צעירים מתוך 50,000 אלה, כלומר 2% בלבד, לא מימשו עדיין את זכאותם לדיור קבוע וחלקם פתרו את בעייתו בסיוע בשכר דיור שמעניק המשרד לזכאים כאלה. במקביל לקבלת הממצאים הוכנסו שינויים בשיטת הניקוד. ניתנה עדיפות למשפחות ברוכות ילדים, הן למשפחות הזוג הצעיר והן למשפחות המוצא של בני-הזוג. כתוצאה מכך עלה אחוז הזכאים בעלי הניקוד הגבוה מ-26% ל-32%. עם שינוי בניקוד הוגדלו סכומי הסיוע, והם מגיעים כיום עד למיליון ו-400,000 שקל בירושלים ומיליון ו-100,000 שקל בשאר היישובים העירוניים במרכז הארץ. בשכונות מסוימות אף ניתנה תוספת סיוע בסכום נוסף, המגיע עד 350,000 שקל. שיפורים אלה הוכיחו את עצמם בביצוע ונתנו נקודת ינוק שווה לכל האוכלוסייה. הם העלו את האוכלוסייה שבעבר היתה נקראת ומוגדרת "שוליים", "שוליים" — מפאת הקושי לממש את זכאותה, כך שגם כאשר המדינה העמידה סיוע הוא לא נוצל על-ידי אותה אוכלוסייה והיא נותרה בשוליים. המפנה בא עם השינויים האלה.

סכומי הסיוע לתושבי ערי הפיתוח ולעובדים אליהן ממרכז הארץ עורכנו בשנת התקציב שעברה בשיעורים ניכרים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אדוני סגן שר החקלאות, חברי הכנסת, העירו לכם פעם אחת, פעם שנייה. מי שרוצה לשוחח, יכול לעזוב את האולם; מי שרוצה להקשיב, יישאר באולם, אבל בשקט. בבקשה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

מספר מקבלי הסיוע לרכישת דירות, לבנייה במסגרת "בנה ביתך" ולהרחבת דירותיהם, גדל בכ-20% והגיע לכ-5,800 משפחות ויחידים.

תוכנית שלוש פלוס — בשנת התקציב שעברה ניתנו 1,400 פתרונות במסגרת תוכנית זו. כחודש דצמבר 1982 הוכנסו כמה שינויים משמעותיים בתוכנית: 1. היתה הגדלה

שיפור תוואי וגשר חדש על נחל חדרה; ד. בן-שמן — מודיעין — בית-סירא — גמר סלילת הכביש; ה. חל-אבי — ירושלים — תוספת נתיבים וגדר בטחון בקטע שער-הגיא — נווה-אילן; ו. מבוא-חמה — רמת-גמשים; ז. סוללים — אלונים; ח. שגב — כרמיאל; ט. ראש-פינה — מטולה — שיקום ושיפור התוואי הקיים; י. שגב — שגב — המשך שיקום ושיפור הכביש; יא. קריית-מלאכי — פלוגות — תוספת מסלול; יב. נתניה — בית-ליד — תוספת מסלול; יג. מטרד — מצפה-רמון; יד. גבעון — רמות; טו. מעלה-אדומים — ירושלים; טז. כביש גישה חדש לצפת; יז. הכניסה לירושלים — שיפורה. כמו כן יימשכו עבודות הסלילה באזור הנגב המבוצעות לפי הזמנת משרד הביטחון.

להלן פרטים נוספים על העבודות העיקריות המבוצעות השנה. יורשה לי, אדוני היושב-ראש, שלא להתעכב עליהן, והן ייכללו בפרוטוקול. הוא הדין לגבי כל מה שאנחנו עושים בקשר לאחזקת כבישים, לעבודות המתבצעות ואשר יתבצעו, ובכלל זה התקציבים:

1. סוללים — אלונים. בשנת 1980 נפתחו לתנועה הכבישים סוללים — צומת-גולני ופרוד — עמיד, ובשנת 1982 נפתח כביש עוקף צלמון (גולני — פרוד — עמיד). הקטע מסוללים עד אלונים, באורך של כ-11 קילומטרים, הוא חוליה נוספת במערכת כבישים, שתאפשר גישה מהירה ונוחה ממרכז הארץ לטבריה ולגליל העליון.

2. ראש-פינה — מטולה. כביש ראש-פינה — מטולה (מס' 90) הוא עורק תנועה ראשי, המחבר את מרכז הארץ עם אזור קריית-שמונה ואצבע הגליל. אורך הכביש 40 קילומטרים. הוא נסלל לפני עשרים שנה ודרוש שיפור בתוואי, במבנה ובחיתך לאורך, כדי להעמידו ברמה של כביש ראשי, הראוי לקלוט את התנועה העוברת עליו — כ-10,000 כלי רכב ביום.

3. מורשה — כפר-קאסם. עוקף כפר-קאסם — כביש מס' 5, שיוחבר את מרכז הארץ עם השומרון, יהיה קטע נוסף בדרך העוקפת את גוש-דן מצד אחד, והמשכו המערבי של כביש חוצה שומרון, העוקף את כפר-קאסם. הכביש באורך של 16.5 קילומטרים מתוכנן לשני מסלולי תנועה, עם שני נתיבים בכל מסלול. בשלב ראשון יסלל מסלול אחד בלבד ברוחב של 7 מטרים ושוליים של 3 מטרים מכל צד. פרויקט זה מורכב מאד עקב כעיות של תפיסת שטח, חציית מסילת ברזל וחציית הכבישים פתח-תקוה — כפר-סבא ופתח-תקוה — קלקיליה.

4. שגב — כרמיאל. כביש שגב-כרמיאל (מס' 784) יחבר את היישובים של גוש-שגב עם העיר כרמיאל. הוא יחבר גם את כביש יגור — סחי'ן עם כביש עכו. כביש אזורי זה שאורכו 7 קילומטרים משתלב בתוכנית התחייבות של החבל ויתוק את הזיקה של היישובים בסביבה לכרמיאל. כן יעקוף הכביש את אזורי התעשייה תפן וכרמיאל.

הכביש עובר באזור הררי מובהק וכמסגרת סלילתו יבוצעו כמיליון מטר קוב עבודות עפר — חציבה ומילוי.

5. קריית-מלאכי — פלוגות. הכביש צומת-אחים — באר-שבע (כביש מס' 40) באורך של כ-35 קילומטרים נסלל בזמנו בסטנדרדים נמוכים. הכביש החרפה בשנתיים-שלוש השנים האחרונות בעקבות התפרסות צה"ל בנגב והגידול המשמעותי של תנועה צבאית, בעיקר של כלי רכב כבדים, העוברת על הכביש. נפת התנועה היומית הקיים על הציר הזה הוא כ-13,000 כלי רכב.

שכר דירה לנתמכי סעד, נכים, מוגבלים וקשישים המתגוררים בשיכון ציבורי. כ-60,000 כתי"אב נהנים מהנחות אלה.

שיפור השירות לאורח — מה שנראה היה כפנטסיה, כפי שנכתב באיזה מקום, הושג, והשיפור רב מאוד. צומצמה התלות של האורח במערכת. במגמה לשפר ולייעל את השירות לאורח הופעלה כשנה האחרונה מערכת הרשמה בכניסים למשכנתאות עבור חסרי דירה. מדובר לא רק בביצוע אלא גם בזכאות עצמה, כי הזכאי אינו צריך כלל לפנות למשרד. עם העברת תהליך ההרשמה לבנקים אוחד התהליך של בקשת הזכאות לסיוע לדיור עם האפשרות למימושה. עם זאת, יכול הזכאי לבצע את הלוואתו בכל בנק, ולא דווקא בבנק שנרשם בו.

השיפור בשירות לאורח אינו מתבטא רק בטרחה הנחסכת על-ידי ריכוז כל הפעולות בכתובת אחת, אלא גם בקיצור משך הטיפול, עם הפעלת המערכת החדשה המנצלת יתרונות טכניים, הניתנים על-ידי המחשב.

כ-84% ממחוסרי דירות נרשמים כיום בבנקים וכ-75% מקבלים תעודת זכאות בתוך שבוע. העברת הרישום לבנקים, שהם ביסודם מוסדות תחרותיים ומעוניינים להגדיל את קהל לקוחותיהם, מעניקה שירות יעיל וטוב יותר לאורח. צעדים אלה חייבו פישוט מרבי של הכללים והכלים שעל-פיהם מוענק הסייע לאורח.

מגמות לשנת התקציב הנוכחית — היעדים העיקריים שנבקשו בתחום הסייע לשנת התקציב 1983/84 באים לחזק את המגמות שבהן הוחל בעבר: הגדלה ביכולתם של הזכאים לממן רכישה דירות, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בהגדלת מספר הזכאים שקיבלו סיוע ופתרו את בעיית הדיור שלהם, ושיפור השירות הניתן לכלל הזכאים, עם דגש בטיפול באוכלוסייה החלשה.

מערכת הכבישים — אדוני היושב-ראש, מערכת הכבישים היא התשתית לצמיחת המשק, והיא מאפשרת קשר בין מוקדי פעילות חברתיים וכלכליים. בהעדר אמצעי תחבורה אחרים ועקב שטחה הקטן של הארץ, עולה חשיבותה של מערכת הכבישים.

אגף הכבישים אחראי על התכנון, הביצוע ואחזקת רשת הכבישים הבין-עירוניים בארץ, המשתרעת לאורך 3,800 קילומטרים לערך. עיקר מאמציו מתמקד כיום בהרחבת הקיבולת של הכבישים הקיימים על-ידי תוספת נתיבים או סלילת כבישים אלטרנטיביים מהירים וכן הרחבת צמתים או הפיכתם למחלפים עם מפלסים נפרדים לתנועה בכיוונים שונים.

עבודות שברצו בשנת התקציב 1982/83 — הושלמו כמה פרויקטים ונפתחו לתנועה כלי רכב הכבישים האלה: א. ירוחם — מסעף הנגב; ב. עוקף אשקלון, כולל גשר על מסילת הברזל; ג. עוקף נשר; ד. המשך הציר יגור-תמר-האחיהוד; ה. צומת גולני עד כביש עמיד-פרוד.

היקף הביצוע הכולל של עבודות הסלילה יסתכם ב-3 מיליארדי שקלים לערך. היקף הפעולות הממוכנות על-ידי מע"ץ לשנת הכספים הנוכחית מסתכם או יסתכם ב-7.5 מיליארדי שקלים בקירוב במונחים ריאליים.

בשנת התקציב 1983/84 מתוכננים לביצוע פרויקטים הקשורים למערכות מחלפים בעורקי התנועה האלה: א. אלוף שדה — ברא"ל — גבעתי-שמואל — חתנו והתחלת ביצוע; ב. מורשה — כפר-קאסם — המשך הביצוע; ג. עוקף חדרה —

אגף המדידות — אגף המדידות שבמשרד הבינוי והשיכון הוא הרשות הממלכתית האחראית למדידות ולמפיו בישראל. לאגף כמה תפקידים עיקריים: 1. מדידות יסוד גיאודטיות לקביעת רשתות בקרה אופקיות ואנכיות, שימשו בסיס לעבודתו של כל מודד; 2. מפיו ממלכתי והדפסה של סדרות מפות בקניימדיה שונים עבור מערכת הביטחון, תיירים ואזרחים; 3. מפיו לצורך הסדר קרקעות. יש מונחים מקצועיים, כגון: "קדסטרי". אני מדגל עליהם ומשאיר אותם לבכלי המקצוע.

היור"ר מ' בהן-אבידב:
שיבאו להם מילון.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

לא, אלה מונחים מקובלים. אני חושש תמיד רק מדבר אחד. אני מכיר את המטריה. ישאל אותי חבר הכנסת: אימתי נקבע כך באקדמיה ללשון עברית ובאיזו שנה? לכן אני מדגל על המונחים האלה ואני רק רוצה לעמוד על העבודה רבת ההיקף והחשיבות, שאגף זה במשרד אחראי עליה. אנחנו עומדים גם בפעולות ביטחוניות, והאגף הזה הוא הכתובת להכרת הקרקע ולהכנת מפות בכמות כזו, שמוטב שלא אעמוד על היקפה.

בשנה החולפת הושלם הסדר הקרקעות ב-86% משטח המדינה, ועד סוף שנת תקצב 1983 נשלים את הסדר הקרקעות של 90% מכלל שטח המדינה.

בשנה שעברה היתה תנופה רבה לרישום שיכונים ציבוריים ולרישום משכנות חקלאיות בכל המדינה. בשלוש משימות אלה פועל אגף המדידות בשיתוף הדוק עם מינהל מקרקעי ישראל, עם משרד המשפטים ועם יחידות אחדות במשרד הבינוי והשיכון. תנופה זאת תימשך גם בשנת 1983. תקצב האגף יסתכם השנה ב-350 מיליון שקל בקירוב.

בשנת התקצב 1982 נסתיימה המשימה של חישוב ותיאום רשת נקודות הבקרה הראשית של ישראל. שתשמש בסיס לכל רשתות הבקרה האחרות. הדיוק שנתקבל מהשתתפות השנה ירחיב האגף ירצוף רשתות אלה לנחות שימשו של כל מודד. בשנה החולפת נדרש אגף המדידות לפעולה מיוחדת לשם ייצור והדפסת כמות עצומה של מפות למערכת הביטחון, לאזרחים ולתיירים.

בחסות החקיקה — בשנת תקצב זו בוצעו כיוזמת המשרד מעשי חקיקה רבי משמעות, שניתן לראותם כהשלמה לעשייה של שנים עברו, אשר ידעה מבהנים בשנתיים — שלוש השנים האחרונות.

1. המשרד יזם את התיקון לחוק הגנת הדייר (נוסח משולב) (תיקון מס' 2), התשמ"ג-1982. שלפיו נקבעה שיטה חדשה להעלאת דמי השכירות בכתי"עסק מוגנים. החוק האמור הוא פרי עבודה רבה ועובד לאחר מגעים עם כל הגורמים הנוגעים בדבר. הוא מהווה פריצת דרך רצינית בסוגיית דמי השכירות בכתי"עסק. על-פי החוק הני"ל נוצר מנגנון לקביעת דמי השכירות. שונה הבסיס שעל-פיו יועלו דמי השכירות בדרך של הצמדה למדד, מרי שלושה חודשים.

2. הותקנו תקנות הגנת הדייר (דמי שכירות בכתי"עסק) (איתחולת השיעורים המרביים והפחתות), התשמ"ג-1982 — רשום אצלי 1983 — ובהן נקבעו ההנחות למשלמי דמי-מפתח, וכן בכתי"עסק שעליהם לא יחולו השיעורים המרביים.

בשנים 1981 ו-1982 בוצעו שיפורים בתוואי והורחבו שני המסלולים לאורך כ-6 קילומטרים, מצומת בית-קמה עד צומת אחוזם. הסכום המתקצב ל-1983 יאפשר המשך השיפורים וההרחבות לאורך כ-8 קילומטרים נוספים.

6. בן-שמן — מודיעין — הכביש (מס' 443) יחבר את הכביש המהיר תל-אביב — ירושלים במסעף בן-שמן עם כביש מודיעין — שילה — בית-סירה הנסלל כעת ויאפשר פתיחת ציר נוסף לירושלים. בכביש הקיים, באורך של כ-80 קילומטרים, יבוצעו שיפורים — הרחבת המסעה ל-7 מטרם, והשוליים, איקס מטרם מכל צד. הפנייה לכביש מהדרך המהירה תיעשה כאמצעות מחלף בן-שמן. בניית המחלף ושיפור הכביש הקיים יאפשרו חיבור נוח לקבוצת בגוש-מודיעין ושימוש בציר אלטרנטיבי לצפון-ירושלים.

אחזקת כבישים — אחזקת הכבישים חיונית להבטחת התנועה הסדירה והבטיחות בדרכים. פעולות האחזקה נעשות באופן שוטף כהתאם לתוכנית עבודה שנתית, תוכנית זו מסתמכת על סקר ארצי של מצב הרשת, הנערך אחת לשנתיים.

הפעולות העיקריות הן: א. אחזקה כללית — אחזקת המסעה, אחזקת תעלות, שוליים וגשרונים. הוצאה תלריה במצב המסעה ורוחבה; ב. אחזקה מונעת — יש כבישים שבהם יש צורך בריבוד של שכבת האספלט. ריבוד זה נעשה אחת לשמונה-עשר שנים, והוא חלק ממשמית תקינות הכביש; ג. אחזקת תמורים, שלטים וסימונים; ד. הרברת עשבי בר — הכוונה היא להשמדת העשבים כחצלות וכשוליים, עשבים המהווים מטרד ועלולים להיות גורם להתפשטות שרפות; ה. אחזקת תאורה ורמזורים — הוצאות שוטפות למאור ולתיקונים; ו. אחזקת כבישי גישה ליישובים ולבנייני הממשלה — השתתפות מע"ץ באחזקת כבישי גישה; ז. נוקי שטפונות — הוצאות שונות, כגון תוספת לנזק שטפונות, תיקון גשרים ותעלות ואחזקה מונעת; ח. אחזקת כבישי ביטחון חקלאיים — מע"ץ משתתפת ב-900 קילומטרים בקירוב של כבישי ביטחון באזורים חקלאיים וכן כרמתי-הגולן; ט. רזרבה — לתגבור הוצאות שונות, כגון תוספת לנזק שטפונות, שלום פיצוים על תאונות דרכים לפי פסיקת בתי-משפט ועוד; י. ספירות תנועה ותאונות.

אחר הנושאים שבהם הושם דגש בשנים האחרונות הוא נושא הבטיחות בכבישים, דבר זה מקבל ביטוי הן מבחינה תקציבית והן מבחינת מגוון העבודות למניעת תאונות.

תקצב אחזקת כבישים נקבע השנה ל-735 מיליון שקל בקירוב, ובכלל זה עבודות ביטחון בסך 210 מיליון שקל, עם השתתפויות והעברות. היקף עבודות האחזקה יסתכם במיליארד שקלים ומעלה.

בניית מוסדות ממשלה — משרדי אחראי לתכנון ולהקמת מבנים למשרדי ממשלה, ייעוץ למשרדי ממשלה בנושאי בנייה, חכנון וקביעת סטנדרטים לבניית מוסדות ממשלתיים וציבוריים ויזום סקרים ומחקרים לפיתוח ענף הבנייה בארץ.

היקף הביצוע בשנת 1983 יסתכם ב-3.3 מיליארדי שקלים לערך. במחצית הבניינים שיוקמו הם בנייני בריאות, מרכזיות טלפונים ובתי-דואר. שני תחומים אלה ריכוז מתמיד למעלה ממחצית הבניינים שתוכננו והוקמו על-ידי משרדנו — היקף העבודות במסגרת מע"ץ. היקף עבודות התכנון שייחוספו השנה נאמד ב-216,000 מטרם מרובעים לערך. בעבודות התכנון והביצוע יועמק השימוש במחשבים, כדי לקצר תהליכים מחד גיסא, ולאפשר מעקב אפקטיבי על הפעילויות והעלויות מאידך גיסא.

אדוני היושב־ראש, בסקירה זו עמדתי על העשייה בעיר ובכפר, בהתמודדות המשרד עם המבצעים של ימינו אלה, בפיתוח חבלי ארץ בהיקפים גדולים, בהתמודדות עם מצוקת הדיור, ביצירת יציבות בענף הבנייה, בשמירה ואף בהורדת המחירים של הדירות לעומת המדר בהיעזר המתאים והעונה על צורכי המדינה, בהיערכות לשנים הבאות, בהתמודדות עם חיסול שרידי המצוקה כגון מעברות ובניינים תחת־תקנים, כטיפול במשפחות ברוכות ילדים, בהרחבות של דירותיהם, בפיתוח של ערי פיתוח ובהקמת שכונות חדשות.

שיקום שכונות הוא מפעל אדיר שבו הספק ליוזם אוחז. הוא הוכיח את עצמו בנוכחות שמחה ותקווה חדשה לאפלי משפחות בישראל. הושקעו בו עד כה למעלה מ־400 מיליון דולר. זאת עשייה שלא היה לה תקדים. היא נעשית בתחום הפיסי והחברתי, וכבר ציינתי ועמדתי על ההיבטים השונים והתקוות הגדולות הגנוזות בעשייה זו בשכונות אלה.

בכל העשייה הזאת — בכבישים, בחקיקה, בהתמודדות מתמדת ובשינויים המתחייבים במערכת שלנו — בחברה צעירה יחסית אך שמרנית מאוד, כל שינוי מלווה בספקות ובהתקפות. יש להאמין כדי להתקדם. יש התקדמות יפה. לא בכדי בא השקט החברתי שלו אנו זוכים. אותן הסערות שהיו מנת חלקנו נעלמו מנופנו, אשרנו. היכולת של העשייה באה לידי ביטוי בפתרונות רבים.

כל אלה נתאפשרו לא רק עליידי מדיניות ותקציבים, כי אם עליידי עבודה מסורה של אנשים העושים ימים ולפעמים לילות בשדה ובמטה ובדאש המנהל הכללי, ידידי מר אשר וינר. לכל העובדים הברכה והתודה. תודה רבה.

היור' מ' כהן־אבירב:

תודה לשר הבינוי והשיכון. חברי הכנסת, לפני שנעבור לדין נעשה אתחלתא.

ז. החלטות בדבר אישור הוראות: בצו שעת־חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — חיטים),

התשמ"ג — 1983; בצו שעת־חירום (שליזור תשלום חובה) (הוראת שעה) (מס' 2), התשמ"ג — 1983

בצו שעת־חירום (היטל מחקר לקרן תעשיית המלט) (תיקון מס' 2), התשמ"ג — 1983; בצו מס קניין

על טובין (תיקון מס' 7), התשמ"ג — 1983; בצו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 12),

התשמ"ג — 1983*

אלה הסיבות להטלת ההיטל: א. שיטת קניית החיטים בטחנות הקמח אינה צמודה לייצור. הטחנה יכולה לייצור לה מלאי עצמי מסוים מתוך מלאי ממשלתי. בלי שהדבר יגרס לה להוצאות כלשהן. יצירת המלאי נחונה לשיקול דעתה וכיום, כאשר המועד הצפוי להעלאת מחירים מתפרסם בכלי התקשורת, יוצרות הטחנות מלאי מתוך כוונה להרוויח את הפרשי המחיר. זהו רווח ספקולנטי בלבד כיוון שבדרך כלל הטחנות בוחרות שלא להחזיק מלאי.

ב. לגבי כלל המוצרים כני־הפיקוח והמוצרים המסובסדים, הובא בחשבון שווי מלאי חומרי הגלם לצורך קביעת מחיר המוצרים ורווחיות הענף; שונה מכך תחשיב התמורה לטונה חיטים. הוא מתערכן בכל עלייה של מחירי

3. הוחקו תקנות הגנת הדייר (תשלום בעד שירותים), ולפיהן עודכנו דמי השירותים שגובה בעל־בית מדייר מוגן.

4. בתחום הסדרת סיווג הקבלנים לביצוע עבודות הנדסיות קבלניות — נמצאת בשלבי הכנה אחרונים הצעת תקנות, שלפיה יוסדר הסיווג של קבלנים על־פי היקף ביצוע בעבר. זהו חידוש מרחיק לכת בהסדרת מקצוע זה.

5. המשרד פועל ליוזם תיקון לפקודת המדידות המנדטורית על־מנת להתאימה לשינויי העתים, על־פי לקחים שהופקו. בחוק זה מוצע להקים מועצת מודדים ולקבוע הליכי משמעת במקצוע.

6. הוחקו תקנות המדידות המסדירות את מקצוע המדידה מן ההיבט הטכני.

7. כמה חוקים נמצאים בשלבי דיונים והכנה: חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות: חוק המכר (דירות) וחוק המכר (הבטחת השקעות); תיקון המפרט על־פי חוק המכר נמצא בשלבי תיקון והתאמה לדרשות שהתעוררו.

8. המשרד השתתף באופן פעיל בתיקון ההוראות בעניין היטל ההשבחה, ואכן עוגנו בחוק פטורים להרחבות באזורי שיקום לזכאים.

9. נעשית עבודה, בתיאום עם משרד הפנים, על־מנת לתקן את תקנות התכנון והבנייה, כדי להסיר הכבדות יתר ולהחיל את הבנייה.

10. יוזמות במשרד פעולות שיפוץ על־פי חוק שיפוץ בתים ואחזקתם, על־מנת לבצע פעולות שיפוץ בשיתוף בעלי הנכסים והידידים לשיפור פני ערנו.

11. נעשית ריאורגניזציה של הרשות לבנייני ולפינוי של אזורי שיקום.

12. נדונה אפשרות של ייזום חקיקה בנושא השמירה מזהים של אתרים בצדי הכבישים.

היור' מ' כהן־אבירב:

אני מזמין את חבר הכנסת אליעזר אבטבי להביא החלטות בדבר אישור הוראות בצווים.

אליעזר אבטבי (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא את הצווים האלה לאישור מליאת הכנסת:

צו שעת־חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — חיטים), התשמ"ג — 1983 מטיל היטל על טחנות קמח, שביום 3 במאי 1983 היה בחזקתם מלאי של חיטים בשיעור של 741 שקל לטונה חיטים, למעט חיטה מצומקת; ובשיעור של 704 שקל לטונה חיטה מצומקת.

נמוכה יותר או אין תוספת כלל, וזאת במסגרת ביצוע ההסכם עם ארצות הקהילייה.

צו אחרון הוא צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשמ"ג — 1983. צו זה עוסק באריחים ויש בו שני תיקונים: א. לפני כשנתיים, בפרט המתייחס לאריחים, הושמטה המלה "פסיפס", מתוך הנחה שהמונח "אריח" כולל את כל סוגי הציפויים לקיר או לרצפה שעברו תהליך שרפה, ובכלל זה פסיפס לסוגיו. לאחרונה קבע בית-המשפט, כי פסיפס אינו אריח ואינו חייב במס. מאחר שלא היתה כוונה לפטור פסיפס ממש וגם אין היגיון לפטורו, תוקן הצו על-ידי אזכור מפורש של פסיפס, במטרה לחייב יבוא של מצרך זה במס בשיעור 15%. כפי שחל עליו לפני התיקון.

ב. אריחים בלתי מזוגגים בעבע לכן היו חייבים במס בשיעור של 40% ובתוספת מכסת אחוזים של 40% לעומת 70% המוטלים על האריחים האחרים. התברר שלא היתה הצדקה להבחנה, ועל-פי בדיקת השוק צריכה להיות תוספת מכסת אחוזים של 70%. כמו כן היו בעיות ביצוע, מאחר שלא ניתן היה להבחין בין אריחים אלה לבין אחרים. לפיכך נקבע שיעור תוספת מכסת אחוזים של 70% גם על אריחים אלה.

אדוני הושבי-ראש, אני מבקש להביא את חמשת הצווים לאישור המליאה, הם אושרו פה אחד בוועדת הכספים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת אליעזר אבטבי. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

ה צ ב ע

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — חיטים), התשמ"ג — 1983, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (הוראת שעה) (מס' 2), התשמ"ג — 1983, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת-חירום (היטל מחקר לקרן תעשיית המלט) (תיקון מס' 2), התשמ"ג — 1983, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשמ"ג — 1983, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור צו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 12), התשמ"ג — 1983, נתקבלה.

חיטים ומחבטס על מחיר החיטה בפועל, לפיכך, כל רווח על המלאי הוא רווח עודף מעל הניתן בתחשיב. מטרת ההיטל למונע.

צו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (הוראת שעה) (מס' 2), התשמ"ג — 1983, מטיל היטל לתקופה של חצי שנה בשיעור 7% סיי"פ בנמל ישראל על כלי שולחן מחרסיה וכלי שולחן מחומרים קרמיים אחרים המיובאים מכל העולם, למעט מארצות השוק המשותף.

בשנים האחרונות הסתמנה מגמה של גידול ניכר בהיקף היבוא של כלי בית מחרסיה ומקרמיקה מרומניה ומיפן. ממדיניות אלה יובאה סחורה זולה. יבוא זה הגיע בעבר ללמעלה מ-50% מכלל היבוא, וגדל על חשבון היבוא מארצות השוק המשותף. היבוא הזול פגע בשיעור התוצרת המקומית של המפעלים "נעמן" ו"לפיד", ונצטבר אצלם מלאי גדול. היבוא הכללי של כלים אלה הגיע לכ-5 מיליוני דולרים לשנה ועלה בכמותו על היקף הייצור המקומי.

בשנת 1982 הוטל היטל למשך חצי שנה בשיעור 38 שקל לקילוגרם — כ-2 דולרים — בניכוי המסים. כתוצאה מכך ירד היבוא של כלים אלה מרומניה. היבוא מיפן שמר על חלקו, ובעיקר עלה היבוא מהשוק המשותף. ההיטל המוצע כגובה 7% מערך סיי"פ נמוך מההיטל הקודם ומטרתו לבלום חלק מהיבוא ולאפשר למפעלים המקומיים להגדיל את שיווק תוצרתם.

נתוני רקע, ובכללם הערך המוסף והנחסך של הייצור המקומי, כושר הייצור ומחזור העסקים במפעלים המקומיים, מופיעים בדברי ההסכם שהוגחו על שולחן הכנסת.

צו שעת-חירום (היטל מחקר לקרן תעשיית המלט) (תיקון מס' 2), התשמ"ג — 1983, בא להעלות את היטל המחקר שמשלם בעל מפעל מלט בעד כל טונה של מלט שהוא מוכר מ-6 שקלים ל-8 שקלים.

ההיטל בשיעור של 6 שקלים נקבע כבר ביום 1 באוקטובר 1982 וההיטל החדש אינו אלא התאמתו לעלויות המחירים במשק בחקופה של כחצי שנה.

שני הצווים האלה הובאו לאישור הכנסת לפני שבועיים, אבל נידחו כרוב קולות. הם מובאים שוב על דעת ועדת הכספים, פה אחד.

צו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 12), התשמ"ג — 1983, מעדכן שיעורי מכס קצובים לפי שער חליפין של 44 שקל לדולר אחד.

התוספת לשיעורי המכס הקצובים היא בשיעור של 20% משיעורי המכס הקיימים. העדכון הקודם נעשה ביום 28 בפברואר 1983; הבסיס לעדכון היה 37 שקל לדולר.

לרוב שיעורי המכס הקצובים על 90 פריטים שמוקדם מיי. צות הקהילייה — התוספת לשיעורים הקצובים היא

ה. סקירת שר הבינוי והשיכון על פעולות משרדו

(דיון)

ההשיכון. לדיון הוקצו שעותיים. רשות הדיבור — לחבר הכנסת רפי אדרי, ואחריו — לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים כעת לדיון על משרד הבינוי

מחירי הדיוור עלו בין 1976 ו-1982 ב-10,800%. נכון שבשנתיים האחרונות מחירי הדירות לא עלו כפי שעלו ב-1977, 1978, ו-1979. בגלל אותה המדיניות שנקטה ב-1977 וב-1978.

גם היום קשה לעולה חדש ולזוג הצעיר במשפחה מרובת הילדים לרכוש דירה. צינתי שיש עשרות אלפים, 19,000 זוגות צעירים, 14,500 משפחות מרובות ילדים, ולהוסיף על כך 3,000 משפחות עולים, שנמצאות במרכזי קליטה ואינן מצליחות להגיע לדירה משלהן. נכון שיש חלק שמעדיף להישאר במרכזי הקליטה בגלל הנוחיות שבמרכזי הקליטה, אבל יש גם רבים שרוצים לרכוש דירה ולהגיע לבית של קבע. מחיר דירה היום, מחיר ממוצע לדירה לזוג צעיר או למשפחה מרובת ילדים — אני מעדיף לומר "זוג צעיר", מפני שהמחיר זול יותר — 2,600,000 שקל לדירה בת 3 חדרים ששטחה 76 מטר מרובע, כולל מס ערך מוסף. מחוך סכום זה, הסיוע המקסימלי למשפחה שנמצאת במצב קשה הוא 1.4 מיליון שקלים. אבל בסך הכול, רק 12% מכלל הזכאים מגיעים לסיוע של 1.4 מיליון שקלים. הסיוע הממוצע לדירה בירושלים, שמחירה 2.6 מיליון שקלים הוא 900,000 שקל, ואני מדגיש שאני מדבר על ממוצע. הסכום מתחיל ב-700,000 — 750,000 שקל ומגיע עד 1.4 מיליון שקלים.

אם ניקח לדוגמה משפחה ברוכת ילדים שאחד מילדיה נישא, הרי גם אם לזוג הצעיר מגיע סיוע של 1.4 מיליון שקלים — וכבוד השר ציין שאכן הסכום הוא 1.4 מיליון שקלים — אותה משפחה, שהיא במצב קשה, צריכה להשיג עוד 1.2 מיליון כדי לרכוש את הדירה, או לממן את הסכום הזה מהמאמצים שלה.

קריאה:

מה עושים?

רפאל אדרי (המערך):

מה עושים? מדוע בכל זאת, יותר מ-50% מכלל הזכאים רוכשים דירות? מסתבר שחלק גדול מהזכאים איננו מצליח, אדוני היושב ראש, לממש את זכותו לרכישת דירה. יש זכאים שמקבלים את הסיוע של 1.4 מיליון שקלים ולוקחים עוד הלוואה משלימה של 600,000 שקל. אלה צריכים להחזיר עוד חודש בחודשו — אם הם לוקחים הלוואה משלימה, שהיא כולה צמודה, ויש לזכור שגם הסיוע של 1.4 מיליון שקלים צמוד ברובו — 8,200 שקל מדי חודש, אם הם מנצלים זכותם לסיוע הנוסף, ואכן, רבים מנצלים את הזכות הזאת. מה יהיה בעתיד? אני יכול לומר לכם, אדוני היושב ראש, רבותי חברי הכנסת, שהיו רבים מאוד, אלפים ואולי עשרות אלפים, שלא יעמדו בהחזר הזה של 8,200 שקל לחודש, והסכום של 8,200 לחודש הוא רק התחלה. בכל חודש נעשה חישוב ההצמדה, ואחוז השלשון חודשים או חצי שנה הסכום מתעדכן בהתאם לעליית המדד.

בשנה האחרונה היו התחלות בנייה של 28,500 יחידות דיוור. בשנת 1981 הגיע מספר יחידות הדיוור ל-37,030 יחידות דיוור, לפי הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ושל משרד הבינוי והשיכון. הורי אומר — ירידה של 9,000 יחידות דיוור לעומת השנה שעברה. נכון שהמשק כיום אולי לא זקוק ליותר מזה, אבל מה זה אומר? — עלייה במחירי הדירות בתוך חצי שנה. ירידה בהתחלות בנייה של 9,000 יחידות דיוור משמעותה עליית מחירים.

רפאל אדרי (המערך):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להצטרף לכרכות ולאיחולים של השר לפועלי הבניין, לעובדי הענף ולעוסקים במלאכה. ענף הבנייה היה ענף מוביל במשק הישראלי והוא ממשיך להיות ענף מוביל במשק, למרות השפל שפוקד אותנו בשנים האחרונות ולמרות הירידה הדרסטית שחלה בשנים האחרונות בהתחלות הבנייה.

נושא הדיוור עמד על סדריומה של החברה הישראלית, הוא ממשיך לעמוד על סדריומה וימשיך ללוות אותנו עוד שנים רבות — ואני מקווה לעולם. תקופת המעבר, תקופת הצריפים, חלפה: כמשך שלוש שנים או פחות משלוש שנים נבנו כמיליון יחידות דיוור. בשש השנים האחרונות, מ-1976 עד 1982, על-פי נתונים בדוקים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נבנו 194,000 יחידות דיוור. בשש השנים הקודמות, הורי אומר בשנים 1971 עד 1976, היו התחלות בנייה של 332,000 יחידות דיוור. במגזר הציבורי הירידה היתה גדולה עוד יותר, ובשש השנים האחרונות התחלות הבנייה במגזר הציבורי היו 63,000 יחידות דיוור. בשש השנים שקדמו להן היו 184,000 התחלות בנייה של יחידות דיוור, אלה הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ומשרד הבינוי והשיכון מאמת אותם ומפרסם אותם בחוברת שלו.

נכון שאין הפגנות, נכון שלא שורפים צמיגים, נכון שאין "התנחלויות", אבל טרם הגענו למנוחה ולנחלה. 19,000 זוגות צעירים שיש להם זכאות טרם הצליחו לממש את זכאותם בגלל מחירי הדירות וירוק הבנייה. 14,500 משפחות ברוכות ילדים, בתוכנית "שלושה פלוס", טרם הצליחו לממש את הזכאות שאושרה להם. איך אפשר להסביר שהגענו עד היום לשקט הזה? — אני אסביר את המצב, לדעתי.

כיום העלייה מצומצמת ביותר. הגענו בשנים האחרונות ל-12,000 עולים, לעומת 40,000 עד 100,000 בשנים עברו. יש ירידה ותמיד היתה ירידה במדינת ישראל, לפני הקמתה ולאחר הקמתה, אבל הירידה מהארץ בשנים האחרונות הגיעה לממדים שלא ידענו כמותם, בין 20,000 ל-27,000 איש מדי שנה בשנה, לעומת העלייה, כפי שצינתי, של 12,000 עולים מדי שנה. אותם יורדים, לצערנו, אחרי שנים מספר או כבר עם ירידתם, מוכרים את רירותיהם לציבור הרחב, וזה משפר את תנאי השוק ומוסיף על ההיצע כשוק הדירות במדינה. עוד גורם שתרם ליציבות הוא אותן 101,000 דירות שהיו בבנייה עד 1976, ואני מציין: 101,000 יחידות דיוור, לעומת כ-65,000 יחידות דיוור הנמצאות בבנייה כיום. הבנייה הגדולה, הבנייה המסיבית של אותן שנים, נתנה את אותותיה, וההיצע הגדול הביא לכך שמחירי הדירות ב-1976 — 1977 היו ב-30% מתחת לערך, ובמקום שהציבור ישקע באותו זמן כבווסה, כשהבורסה עדיין לא פרתה, הציבור העדיף להשקיע ברכוש דלא-ניידי. בשנים האחרונות, בגלל הכדאיות הכלכלית, אותו ציבור שרכש אלפי דירות להשקעה — ואומרים אותן ב-18,000 יחידות דיוור ב-1976 — 1977, ומי שזוכר, רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב ראש, באותן שנים דירה בקריית-נורדאו או בנתניה או בבת-ים, דירה בת 3 חדרים, מחירה היה 17,000 שקל. זה נשמע קצת מוזר. נכון שיש אינפלציה, והאינפלציה עשתה את שלה, ומאז ועד היום עלה מדד המחירים לצרכן ב-5,684% ומדד תשומות הבנייה עלה ב-6,191% מ-1976, אבל למרות כל זאת,

רפאל אדרי (המעריך):

אינני אומר שלא. אבל בשנת 1976 היו התחלות בנייה של 4,820 יחידות דיור לעומת 368 יחידות ב-1982.

נפתלי בלומנטל (המעריך):

כמה ניתוספו מאז 1976?

רפאל אדרי (המעריך):

אם אינני טועה מ-1976, פרט לריבוי הטבעי, לא ניתוספו. זה מוזן את המצב בגליל.

אבל הדבר החמור הוא שהאוכלוסייה הערבית גדולה מהאוכלוסייה היהודית בגליל. האם זה לא אומר לנו דבר? האין זה צריך להזעיק את כולנו? האם מוצדק יותר לבנות ביהודה ובשומרון לאוכלוסייה המונה בסך הכול 18,000 נפש — וזו כל האוכלוסייה ביהודה ובשומרון. רבותי חברי הכנסת, צריך לדעת את המציאות, את האמת. אני יודע שמפרסמים שהמספר הוא 28,000 או 30,000. אני יודע שזה לא נכון.

יוסף רום (הליכוד):

מתי ספרת את האוכלוסייה בפעם האחרונה?

רפאל אדרי (המעריך):

לא ספרתי, זאת המציאות, זאת האמת, זה נכון.

יוסף רום (הליכוד):

על סמך מה?

רפאל אדרי (המעריך):

אם היושבי ראש ירשה לי, אני מוכן לומר.

יוסף רום (הליכוד):

אתה סתם זורק מספרים וקורא לכולם שקרנים.

קריאה:

איך אתה משתמש במלה הזו?

יוסף רום (הליכוד):

זו היא מלה לא פרלמנטרית, ואולי צריך למחוק אותה מהפרוטוקול. אבל זה משתמע מהדברים.

רפאל אדרי (המעריך):

אדוני חבר הכנסת רום, כל מספר שמסרתי רשום בפרוטוקול. ניתן לבדוק האם הוא נכון.

חבר הכנסת חנן פורת אמר 25,000. אכן, יש 24,000. מדוע אמרתי 18,000? אני אסביר: יש כ-6,000 אנשים שאכן רכשו את דירותיהם, שילמו. עובדן והם רשומים כגרים במקום, אבל הם עוד לא הגיעו לשם. המספר מוערך ב-1,800 — 2,000 משפחות. יש ההפרש של 6,000 בין חבר הכנסת פורת ובניי.

יחזקאל זכאי (המעריך):

אסור שתהיה להם דירת קיט ביהודה ובשומרון?

היורד מ' כהן אבידב:

אתה לא חייב להשיב לכל מי שקורא קריאת ביניים. זמן עבר. אני מבקש ממך שלא להשיב. אם תשיב להם, לא יהיה זמן לאחרים.

רפאל אדרי (המעריך):

כל מספר נתון לבדיקה. חברי הכנסת, אדוני היושבי ראש, הייתי מבקש למסור לכם נתון. נתון מעניין. אנחנו עשינו חישובים והגענו לנתון, ש-61 ממחיר הדירה הם מסים וקרע

האוצר, שרוצה כביכול להיטיב עם השכבות החלשות, עומד להעלות את מס הרכישה על דירות מ-80,000 שקל ל-300,000 שקל. זה לא ייעשה מייד, אלא בתוך פרק זמן של חודשים מספר. ואם האוצר מתכוון בכך להיטיב עם האוכלוסייה הזאת, אינני יודע מה פירוש לעשות חסר עם המשפחות או לסייע להן.

גם הבנייה בגליל ובנגב הגיעה, לצערי, לשפל חסר תקדים. במקרה זה אני מאשים את משרד התעשייה והמסחר. הבנייה בגליל הגיעה בשנת 1982 ל-368 יחידות דיור. כל מה שנבנה בגליל בשנת 1982 בכנייה הציבורית הסתכם ב-368 יחידות דיור, וזאת עבור אוכלוסייה של כ-400,000 נפש — ואין עיני צרה אם כונים במקום אחר.

חנן פורת (התחיה):

מה פירוש "בנייה ציבורית"?

רפאל אדרי (המעריך):

בנייה ציבורית של 368 יחידות דיור בקריית-שמונה, בכרמיאל, בנצרת ובמקומות אחרים.

חנן פורת (התחיה):

איך מחשיב את הבנייה של החברות?

רפאל אדרי (המעריך):

המספר 368 כולל את הבנייה של החברות שכונות עבור משרד הבינוי והשיכון. אינני מדבר על הבנייה הפרטית. בנייה פרטית בגליל כמעט איננה קיימת, להוציא כמה מקומות בנהרייה, ולא בהיקפים גדולים, ובצפת. בהיקפים קטנטנים. בעפולה בהיקפים קטנים ביותר ובטבריה בהיקפים קטנטנים. אבל הבנייה הציבורית בגליל הייתה תמיד הבנייה הדומיננטית, המובילה. לצערי, בשנים האחרונות הגענו למצב שאין לו תקדים.

אינני מנגה. אני מציין נתונים שאני בטוח שגם השר כואב אותם. המצב לא נגרם מכך שמשרד השיכון איננו רוצה לבנות, ואני אומר זאת לזכותו. יש בגליל כ-4,000 דירות בבנייה ולחלק מהן אין דורש. דרוש כאן שילוב של כל הזרועות. משרד התעשייה והמסחר חייב לעשות את שלו ולבנות תעשייה מתוחכמת. משרד החינוך חייב לעשות את שלו, וכן גם משרדים אחרים. האם החלטנו להפקיד את הגליל? ואם החלטנו להפקיד את הגליל הבה נאמר זאת לציבור מעל בימת הכנסת: 368 יחידות דיור לאוכלוסייה של 400,000 נפש. ש-2,800 איש ממנה נישאים מדי שנה — האם זהו הפתרון?

בנגב התחילה מדינת ישראל לבנות השנה 641 יחידות דיור: האם זה נתון שלא אומר לנו דבר? האם אנחנו יכולים לסיים את ישיבת הכנסת וללכת הביתה בלי לומר דבר. בלי לזעוק ובלי להזעיק? זה נובע מכך שאין תכנון מוקדם של משרד התעשייה והמסחר, אין תכנון מוקדם של משרד החינוך והתרבות. אם כונים צריך שתהיה תעשייה עבור אלה שכונים להם.

מה שקרה בשנים האחרונות הוא, שבפעם הראשונה מאז קום המדינה יש הגירה שלילית מהגליל.

משה קצב (הליכוד):

בשנת 1976 הייתה הגירה שלילית מהגליל.

לסיכום, אדוני היושב־ראש, התקדמנו בשטחים רבים וצריך לתעש את ענף הבנייה, יש צורך להעביר את הקרקע המיועדת לבנייה והנמצאת בידי משרד החקלאות, לידי משרד הבינוי והשיכון.

אדוני סגן ראש הממשלה, אני מציע להעביר למשרד הבינוי והשיכון את רוב נושא התכנון והבנייה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
זה רעיון.

רפאל אדרי (המערך):

אני מציע להעביר חלק מהסמכויות שנמצאות בידי האוצר לידי משרד הבינוי והשיכון. אינני מבין מדוע משרד האוצר, החקלאות והפנים צריכים לעסוק בבנייה. אם המשרד הזה נקרא "משרד הבינוי והשיכון" — צריך לתת לו כל הכלים כדי לבצע בנייה וגם כדי לחלוש על ענף הבנייה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
או לשנות את השם.

אורה נמיר (המערך):
לאיזה שם?

רפאל אדרי (המערך):

אני מבקש להפנות בקשה אחרונה לסגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון: משרד הפנים עומד להוציא חקנות, אשר ידועות לך בוודאי, שתחולתן בחודש אוגוסט. מה אומרות החקנות? במקום לפשט את הליכי הירשוי הן באות להכביד, ונדרשות 160 חתימות של מהנדסים, אומנם לא כתוב בחוק 160, אבל אנחנו בדקנו ועשינו חשבון עם מרכז הקבלנים, והגענו למצב שיש צורך ב־160 חתימות.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
הנה עוד אגרה.

רפאל אדרי (המערך):
זה אומר ייקור מחיר הדירה ב־6,000 דולר.

היור' מ' כהן־אביב:
חבר הכנסת רפי אדרי מנהל את אחת מחברות הבנייה הגדולות בארץ. לכן נתתי לו זמן מעל ומעבר למוקצב, אני מבקש מחברי הכנסת שאינם קבלנים שלא לנצל זאת ולא להאריך כדבריו.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר אבטבי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי אני מבקש לברך את סגן ראש הממשלה ושר השיכון על השלמת העברת משרד הבינוי והשיכון לירושלים. זוהי צמידות להחלטת הממשלה, עקיבות ומנהיגות. אני מקווה שהמונח "אחריו" יתממש גם בתחום הזה, ונהיה עדים גם להעברת משרדים אחרים לירושלים.

אין כיום מתח ביחסים בין משרד השיכון לבין ציבור הצרכנים. העדר המתח הזה איננו נובע רק מכך שהעלייה מצומצמת ויש היצע של דירות ומשום שהביקוש לדירות והביקוש להטבות שמשרד הבינוי והשיכון מבטיח קיים גם בקרב האוכלוסייה הקיימת. המתח איננו קיים, משום שהיום המחשב קובע את הזכויות ולא הפקיד. זו התקרבות רבה.

שכונות רבות צצות במסגרת "בנה ביתך", שכונות לתפארה, בערי פיתוח. כך משתחררות דירות ישנות להשתכנות

— ואינני מדבר על קרקע בצפון תל־אביב. אני מדבר על בתים, קריית־נודאאו או שכונה אחרת.

אין מתחלקים 61% המסים, שהם מרכיב של מחיר הדירה? 30% — 33% — קרקע: נתון זה הוא בשליטת מינהל מקרקעי ישראל. 15% — מס ערך מוסף; 4% כממוצע — מס רכישה. אחר כך יש אגרות — בנייה, ביו, חשמל, מים, כבישים, מדרכות. אינני יודע איזו אגרה יוסיפו להם מחר.

משה קצב (הליכוד):

הוצאות פיתוח, הוצאות בנייה.

רפאל אדרי (המערך):

אני מדבר על מסים ישירים. עוד אגיע למסים עקיפים.

היור' מ' כהן־אביב:

חברי הכנסת, אתם מפריעים לו. הזמן שלו אזל. אני מבקש שלא להשיב.

רפאל אדרי (המערך):

ביתניים 29% הם מסים ישירים. בגילה בירושלים צריך לשלם 30,000 שקל עבור אגרת מים בלבד. זה תשלום של אתמול: אגרת כבישים — 40,000 שקל; אגרת מדרכות — 28,000 שקל.

כאמור, כל המסים שהזכרתי מגיעים ל־29%. אם נוסיף את המסים העקיפים על מלט ועל כדור, אנחנו מגיעים ל־68% ממחיר הדירה. לממשלה יש שליטה על המרכיב הזה. זה נתון שצריך לומר משהו לכולנו.

מינהל מקרקעי ישראל, שצריך לווסת את מחירי הקרקעות, הוא למעשה המשרד שנותן את הטון במחירי הקרקע. מינהל מקרקעי ישראל גם נותן את הטון במחירי הדירות. מינהל מקרקעי ישראל טוען שהוא גובה רק 3% — 4% ממחיר הדירה באזורי הפנים. יושב פה ראש מועצת יבנה, חבר הכנסת מאיר שטרית. אביא דוגמה מיבנה. מרכיב הקרקע הפיתוח הכללי כיבנה מגיע ל־26% ממחיר הדירה. כאשר אני אומר "פיתוח כללי" — זהו מרכיב הקרקע. קרקע רוכשים עם תשתית. פה יש חלוקה בין מינהל מקרקעי ישראל לבין משרד הבינוי והשיכון. 26% כיבנה זה הרכיב כסף. ציינתי את מה שטוען המינהל.

חברי הכנסת, 43,400 פועלים ערבים מהשטחים עובדים היום בארץ־ישראל.

משה קצב (הליכוד):

אני רוצה לשאול שאלה.

היור' מ' כהן־אביב:

חבר הכנסת רפי אדרי עבר על זמנו במאה אחוזים.

דב שלנסקי (הליכוד):

אני מוותר על זמני לטובת חבר הכנסת קצב.

היור' מ' כהן־אביב:

אינך יכול לוותר על זמנך, אינך רשום.

רפאל אדרי (המערך):

אני מבקש למסור עוד נתון שצריך לסכר את האוזן. 43,400 פועלים ערבים מהשטחים באים היום מדי יום ביומו לישראל; זה לעומת 28,500 פועלים מהשטחים שהגיעו ב־1977. זאת עלייה של כ־50%. היהודים עוזבים את הענף, מפני שהוא איננו מתועש. אנחנו עדיין עובדים בשיטות מיושנות, ועל כך צריך לתת את הדעת.

הסוציאלי ולקנות דירה בשוק הפרטי. אין כל הצדקה לקשור את הדיירים הגרים בשיכון הסוציאלי ולומר להם: תקבלו סיוע רק אם תרכשו דירות בבתיים שאחס גרים בהם. יש לאפשר לכל הדיירים במדינה, ובכללם אותם מיליון דיירים הגרים בשיכון הסוציאלי; אדוני השר וחבר הכנסת שטרית — זה קשור גם לדיירים שגרים ביבנה — לקבל את מירב הסיוע גם אם ירכשו דירות בשוק הפרטי ולא דווקא דירות שהם גרים בהם.

יש היום מדיניות, ושמענו זאת כדברי השר — — —

מאיר שטרית (הליכוד):

לא הבנתי למה בדיוק אתה מתכוון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

היום דיירים שגרים בשיכון הסוציאלי, בדירות של "עמידר", של "עמיגור", של "שקמונה" ושל "חלמיש" מקבלים סיוע ממשרד השיכון לרכישת דירה אם הם רוכשים את הדירה שהם גרים בה. אבל אם אותו דייר רוצה לקנות דירה בשוק הפרטי, או מיד שנייה, הוא איננו זכאי לסיוע.

מאיר שטרית (הליכוד):

זה לא נכון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לא לא. אני בירדתי את הנקודה הזאת.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני אשיב על עניין זה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בבקשה.

יש היום מדיניות צודקת של יירח מכירת דירות לדיירים הגרים בהן. יש הנחות של משרד השיכון. בנאום השר שמענו על הגידול הרב שחל במכירת דירות. אני חושב שאם דייר רוצה להיות בעל-בית, יש לאפשר לו זאת. אבל כאשר מוכרים דירות, כאשר מעוררים מכירת דירות כחתי'קומות, כבתים גדולים שבהם גרות 30 — 40 משפחות, והבתים האלה עוברים לרשות הדיירים, אנחנו עדים לכך שאותם דיירים אינם מסוגלים לטפל בבתים, אם מחמת חולשה כלכלית ואם מחמת חולשה חברתית. לאט לאט הבתים האלה הופכים ל"סלמס", ובעתיד יכניסו אותם למסגרת של שיקום שכונות.

אנחנו יודעים שגם בערים הגדולות, בבתים השייכים לאנשים פרטיים, יש רחובות שלמים ורבעים שלמים שהפכו להיות בלויים, משום שלא טיפלו במעטפת ולא טיפלו בשיפוץ הבית. לכן אני סבור שגם ההמשך במדיניות הקיימת, יש מקום שחברות המטפלות באחזקה ימשיכו באחזקת הבתים לתקופה של 10 — 12 שנה לאחר מכירת הדירות לדיירים, ודמי השיפוצים הללו צריכים להיות כלולים במחיר הדירה בצורה מהונית.

מאיר שטרית (הליכוד):

למשך כמה זמן?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

למשך 8 — 10 שנים. אנחנו יודעים היום ש"שיכון ופיתוח" או חברות שיכון אחרות הכוננות שכונות חדשות מתזקקות את הגנין למשך 8 עד 10 שנים, משום שבחוקה הראשונה לאחר קניית הדירה על-ידי המשפחה רובץ עליה עול המשכנתא ועול הוצאות ההתבססות.

דן תיכון (הליכוד):

הרי אתה יודע שזה לא יצלח.

דיירים כערי הפיתוח ובמקומות אחרים. בניית השכונות כחוכנית "כנה ביתך" מהווה כוח משיכה ומגבירה את איכות החיים.

הייתי מבקש לומר לחבר הכנסת רפאל ארדי: אי-אפשר למדוד את תפוקתו של משרד הבינוי והשיכון רק לפי מספר הדירות הציבוריות הנונות, משום שדירות "כנה ביתך", הנונות בכמויות גדולות דווקא בעיירות ודווקא במקומות שדברת עליהם — כולל ונגב — משחררות בנייה ציבורית. כאשר אני קורא לפעמים את הביקורת המושמעת מפי יושב-ראש ועדת הכלכלה ומפי חברים אחרים, שהבנייה הציבורית פחתה, אני מחכה ליום שלא תהיה בנייה ציבורית אבל יהיה היצע של דירות. היום אנחנו עדים לכך שיש היצע של דירות. במקומות שהיתה בעבר אך ורק בנייה ציבורית יש היום בנייה פרטית במסגרת משופרת של "כנה ביתך". לכן, במידה מסוימת אני שולל את הערכת המצב שבנית לאור הנתונים שהעלית.

אבל, בשכונות "כנה ביתך" אנחנו עדים לפעמים, בכמה מקומות, לצפיפות גדולה מדי. הייתי מבקש ממשרד הבינוי והשיכון להקפיד בהקצאת הקרקע, שהצפיפות לא תהיה גדולה, משום שהצפיפות הזאת נוגדת את המטרה של איכות החיים.

רבותי, חברי הכנסת, אנחנו עדים היום לשינוי פני המדינה, כתוצאה ממערכת השיפוצים הפיסיים, במסגרת הרגילה של משרד השיכון ובמסגרת של שיקום השכונות. חל שינוי בשכונות שלמות. השיפוצים הללו כוללים גם פיתוח ליד הבתים. זה מצמצם את קנאת הדיירים הגרים בדירות ישנות ועדים לבניית שיכונים חדשים בסביבתם. אנחנו עדים לכך, שכתוצאה מהשיפוצים הללו מספר הדירות הריקות מצטמצם בשכונות שבהן נעשים השיפוצים, ויש גם יחס לרכוש הציבורי. אני יודע שיש ביקורת ואני יודע שאומרים: רבותי, נעשית בארץ קוסמטיקה, משפצים את פני הבית, את חדר המדרגות. מיליון נפש, כשליש מחושבי המדינה, גרים היום בשיכון הסוציאלי הנוכה בשיפוצים. גם מגורים אחרים זוכים בכך. אבל הדיירים הגרים בשיכון הסוציאלי משלמים שכר דירה בגובה של עשרים דולר — אלף שקל. האם אנחנו רוצים בחיבוקי דוב ולהיכנס גם לדירות עצמן, לדירות של אותם דיירים, שהם כמעט דיירים מוגנים, לשפץ ולטיר את פנים הבתים? לא ולא. אני סבור שהמדיניות הנוכחית של אי-כניסה לדירות היא המדיניות הנכונה.

הייתי מבקש, עם זאת, להעלות כמה נקודות של ביקורת והצעות לפתרון לגבי המדיניות הקיימת. המדיניות הנוכחית מצדדת גם בהרחבת דירות כחתי'קומות, בתים שגרים בהם 30 דיירים. משרד השיכון והבינוי מצדד ולפעמים אף מזרז הרחבת דירות גם כחתי'קומות. מה קורה? — ארכיטקטים תכננו את הבתים — חדר המדרגות, חצר ותחנית, לפי מספר מטרים של דיירים. הבתים הללו מורחבים, מוסיפים להם חדרים, ואז משפחות שמיתוסף עליהן זוג צעיר — הוזג הצעיר נשאר לגור בבית. כך מיתוספים ילדים לבתים הללו וחדר המדרגות צר מלהכילם, החצר צרה מלהכילם, ובמקום להשיג איכות חיים טובה יותר בבתים המורחבים אנחנו משיגים צפיפות גדולה יותר וחיים קשים. לכן הייתי מצדד בהליכה לכיוון הרחבה רק בבתים חד-קומתיים, ובבתים קומות — רק במקרים שתהיה החלטה שאיננה החלטה של דרג מקומי.

היום דייר שגר בדירה בשכירות סוציאלית מקבל סיוע, אדוני השר, אם הוא רוכש את הדירה שהוא גר בה, אבל הוא איננו יכול לקבל סיוע אם הוא בוחר לעזוב את השיכון

גדולה יותר מאוחר יותר. יש אלפי דירות קטנות מתחת ל-60 מטר העומדות כאבן שאין לה הופכין, בשל הסיבה הזאת.

תמר אשל (המערך):

הם גם מכניסים את עצמם לעול שהוא מעבר ליכולת ההשתכרות שלהם, שעה שהם בעצם לא זקוקים לדירה גדולה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מציע למשרד הבינוי והשיכון שבמקומות מסוימים, בערי פיתוח ובמקומות אחרים שיש בהם רצון למשוך אליהם אוכלוסייה, יאפשרו לזוגות צעירים לקבל זכאות להיכנס לדירות הללו בלי שיאבדו את זכאותם למשכנתא גם אם הם יעברו, אחרי שלוש שנים או חמש שנים לדירה גדולה יותר. עליידי כך קרוב לוודאי שנמלא מאות ואולי אלפי יחידות דיור קטנות, שכיום הזוגות הצעירים אינם רוצים לעבור אליהן.

הצעות אלה אינן באות להאפיל כהוא זה על העבודה הגדולה הנעשית בשטח על-ידי משרד הבינוי והשיכון, גם במסגרת הרגילה וגם במסגרת שיקום השכונות, שמשנה פני ערים בישראל. רק חבל שחלק מהציבור הרחב, הציבור שאינו גר במקומות אלה, אינו יודע ואינו מודע לפעולה הרחבה והחיובית הנעשית על-ידי המשרד.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת ויינשטיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר אכטבי. — ואחרי — לחבר הכנסת מיכאל רייסר.

אליעזר אכטבי (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, משרד הבינוי והשיכון התארגן בשנים האחרונות בצורה נאותה, ואפשר לומר בפה מלא שהוא נותן תשובה כמעט על כל מכלול בעיות השיכון. אני שמח לציין שהמשרד הביא למצב שדירות מחכות לאכלוסן, ולא להיפך, כפי שהורגלנו בשנים מסוימות, כאשר משפחה חיכתה משך שנים על שנים כדי שתוכל לקבל פתרון דיור. עם זאת, אינני אומר שכל הבעיות נפתרו, ובעיקר לא הבעיות הכספיות של זוג צעיר או של אלה החייבים בדיור חליפי עקב צפיפות.

אני רוצה להתייחס במשפטים מספר למשכנתאות, להצמדתן, ליכולת התשלומים של זוגות צעירים ולהשלמת מימוש הזכאות. גודל המשכנתאות נקבע למעשה על בסיס ניקוד לפי מספר הילדים במשפחה, זו, באופן כללי, שיטה חיובית שהוכיחה את עצמה. אולם, אדוני השר, עלינו לעדכן את המשכנתאות לעתים קרובות יותר, ואפילו אחת לארבעה חודשים, כי בתקופת אינפלציה, אי-עדכון או עדכון אחת לחצי שנה, למעשה פירושו שחיקה. שחיקה כזו תביא בתוך שנה או שנתיים להגדלת הפער בין המשכנתא לבין מחיר הדירה. ולכן יש צורך, לדעתי, לקבוע הצמדה אוטומטית, שלוש עד ארבע פעמים בשנה.

מערכת ההטבות, היינו — תנאי ההצמדה וגודל הסכומים, נקבעים על בסיס אזורי פיתוח, נוסף על מספר הילדים במשפחה. שיקול זה היה חשוב בעבר והוא חשוב גם כיום. כל נשכח שבדרך זו ניתן ליישם גם את אשר כולנו רוצים: פיזור האוכלוסייה.

אני סבור שהטבות בתחום זה אינן מספיקות, בעיקר בעיירות פיתוח שבהן החלו בתוכנית "בנה ביתך". שיש בה ברכה רבה. בעיירות הפיתוח יש צורך להציע את הקרקע בתנאים טובים יותר מאלה הקיימים היום.

לדעתי, כל בית הנבנה במסגרת "בנה ביתך" — ובתים אלה הם בהחלט ברמה גבוהה יותר מהסטנדרד הרגיל — הוא

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

למה? ברמת אשכול ובגבעה הצרפתית, שבה אתה גר, זה מצליח.

דן תיכון (הליכוד):

זה עבר מייד לידי הדיירים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לא בשכונת רמות-אשכול. אני מכיר אותה. על כל פנים, חבר הכנסת תיכון, אולי הבעיה של הגינון היא עניין שיש בו קצת מותרות, אבל כשמדברים על אחזקת הדירה, הרי אין מקום לכך שדירות בבתי-קומות בעיירות הפיתוח יתבלו משום שלדיירים הרוכשים אותן אין הכוח לעמוד בתחזוקה, לא כוח ההתייברות, לא הכוח הכלכלי ואף לא הכוח התכרתי לטפל בדירות הללו. לכן יש מקום להבטיח תחזוקה לשנים מספר. זה יהיה מתושב במחיר הדירה.

אדוני השר, בכמה מקומות אנחנו עומדים בפני מחסור בדירות להקצאה למקרים סוציאליים. זוג צעיר יכול לקבל היום סיוע להשגת דירה אם הוא רוצה לרכוש אותה. אבל יש זוגות ומשפחות שאינם מסוגלים לגייס אפילו את מעט הכסף הדרוש לרכישת הדירה, למרות המשכנתא הגדולה המוכתחת להם. במקומות כמו נהרייה, שדרות, אשדוד, חלק מהקרית, אופקים ונתיבות נהיה עדים למחסור בדירות לשכירות סוציאלית, אם משרד השיכון לא יחל בבנייה בהקדם. לכן אני חושב שיש מקום לחדש את הבנייה הציבורית למטרה סוציאלית, כדי להקצות לחברות השיכון הסוציאלי דירות בתחום הזה.

בה במידה יש מקום להקצות דירות ליחידים בבנייה הציבורית של משרד השיכון. אוכלוסיית היחידים היא אוכלוסייה די גדולה היום, ויחידים המעוניינים בדירה עומדים לעתים במצב של חוסר ברירה ונאלצים לקנות דירה בת שני חדרים או שלושה, ואילו למעשה הם זקוקים לדירה בת חדר או חדר וחצי. כך אוכלוסיית היחידים יש גם אנשים קשישים שאינם זקוקים לדירה גדולה יותר. לכן יש מקום לכך שבבנייה הציבורית של משרד השיכון תהיה הקצאה מיוחדת לדירות בנות חדר וחצי או שני חדרים בכל בית שנבנה. לזה יש גם תשכורת מבוטלת האניגמטית. כך נימצא כמצב שהיחידים, התרים היום אתר דירות ואינם מוצאים אותן, יוכלו למצוא מענה על דרישותיהם במחיר שהם מסוגלים לעמוד בו.

יחזקאל זכאי (המערך):

האם אני יכול לשאול שאלה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בבקשה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת זכאי, לכל חבר כנסת הוקצו עשר דקות. אני יכול להוסיף שתי דקות או שלוש, אבל אינני יכול להקצות לכל חבר כנסת עשרים דקות. במקרה של חבר הכנסת רפאל אדרי נהגתי באופן יוצא מן הכלל, ואני מקבל על עצמי את כל האחריות לכך. עכשיו אני מבקש להקפיד על הזמן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מגיע לנקודה אחרונה. זוגות צעירים עומדים לקבל סיוע ממשרד השיכון. אחרי שהם מקבלים את הסיוע לרכישת דירה אינם זכאים עוד לסיוע נוסף. כך נוצר מצב שיש לנו בארץ דירות קטנות ריקות, דירות בגודל של 60 מטר בערך, חזוגות צעירים אינם מוכנים להיכנס לדירות הללו, משום שהם יודעים שאם הם ייכנסו לדירות האלו, הם יאבדו את זכאותם לדירה

באים ומורחים קצת סיד ומלט וככך יוצאים ידי חובה. אינני סבור כך. ביקרתי במקומות האלה וראיתי את העבודה הגדולה שנעשתה. אני מציע שמשרד הבינוי והשיכון, שיועד לארגון סידורים כאלה, ייקח את תושבי השכונות החדשות שנכללות היום במסגרת שיקום השכונות ויסיע אותם לשכונות שכבר שיקמו וכבר רואים בהן כמה העבודה הצליחה.

בתחום המינהל לבנייה כפרית — אני חושב שנוצר אופן רב ביכולתם של אנשי המשרד. הן בתחום המקצועי והן בתחום האדמיניסטרטיבי. מינהל הבנייה הכפרית הוכיח את עצמו בבניית החיישבות. יש להפקיד בידו גם הקמת יישובים קהילתיים ביהודה ושומרון לבני ההתיישבות. לדעתי, אדוני השר, הקריטריונים שנקבעו על יסוד תנאי השטח ביהודה ושומרון לא הכיאו בחשבון את יכולתם של בני ההתיישבות. הייתי מבקש שבמקומות כאלה יכאו בחשבון גם את היכולת של המתישבים במסגרת "כנה ביתך".

לסיכום, בהזדמנות זו אני רוצה לברך את השר ואת אנשי המשרד והמינהל הכפרי על העבודה המסורה והנאמנה שהם עושים בבניין הארץ. ככל שחבנו את הארץ — תבורכו.

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת אבטבי. אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל רייסר, הוא איננו באולם. אני מזמין את חבר הכנסת חיים רמון, ואחריו — את חבר הכנסת צירלי ביטון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברצוני להעיר על שתי נקודות בלבד, ואשתדל שלא להאריך. תחילה, אני רוצה לגעת בסדרי העדיפויות שמנחים את משרד השיכון במדיניותו — היכן בונים, כמה בונים, אילו חבלי ארץ זוכים לעדיפות ואילו חבלי ארץ אינם זוכים לה.

אני רוצה לצטט מהחזקת "נתונים על התפתחות ענף הבנייה ופעולות משרד הבינוי והשיכון בחודש האחרון", מ"מ 15 ביוני 1983, לוח 7. ב-1982 היו בגליל התחלות בנייה של 368 יחידות דיור בלבד, לעומת 3,052 ב-1975. אם להשוות זאת, ב-1981, היו 1,196 התחלות בנייה; ב-1980 היו 1,606 התחלות בנייה; ב-1979 — 1,900 התחלות בנייה. אם כן, יש ירידה דרסטית במספר התחלות הבנייה בגליל.

בנגב, למרות הבינוי הנרחב שהיה צפוי כתוצאה מפינוי סיני — ב-1982 היו רק 641 התחלות בנייה, לעומת 1,362 התחלות בנייה ב-1981, 1,985 התחלות ב-1980, 2,530 ב-1979.

משה קצב (הליכוד):

האם בדקת גם כמה יחידות דיור פנויות יש בגליל?

חיים רמון (המערך):

בוודאי. הבעיה היא שאין נהירה לגליל. עוזבים את הגליל. אם אפשר לגור במרחק של חמש דקות מכפר-סבא, במרכז הארץ, ולקבל סיוע של כ-30,000 — 40,000 דולר — לא ילכו לגליל ולגב. על עניין זה בדיוק אני מבקש את משרד השיכון. אני טוען, שאסור למשרד השיכון לסייע במקומות שנמצאים מעבר לקו הירוק, סמוך מאוד למרכז הארץ.

יוסף רום (הליכוד):

ובכלל זה אזור ירושלים?

חיים רמון (המערך):

ובכלל זה אזור ירושלים, מכיוון שירושלים עצמה ריקה. יש מאות יחידות דיור ריקות בגליל. ירושלים ריקה

גורם מדרבן להשתרשות במקום: לא חושבים כל העת מתי תהיה אפשרות לעזוב את המקום הזה. בעיירות הפיתוח החלו כבנייה מסיבית ורחבה, לאנשים שבנו את ביתם בעצמם יש תחושה גדולה יותר של שייכות למקום. כי הדבר גורם ליתר אכפתיות, ליתר הקפדה על איכות החיים, וממילא ליתר התעניינות בנעשה גם בתחומים אחרים במקום, בחינוך, בחברה ועוד. כולנו יודעים שמקום מגורים קבוע הוא גורם מדרבן להמשך פיתוח. אם אנו חפצים שעיירות הפיתוח יגיעו למצב יציב יותר, עם פחות נודדים, יש צורך בתנאים טובים יותר.

אני מכיר את המצב התקציבי שלנו, וכולנו עדים למצב הכלכלי שלנו. לכן אינני בא להציע דברים שהם מעבר ליכולתנו. אבל אני מציע, נוסף על מה שמשרד השיכון קבע, לקבוע מחירי קרקע שונים באזורים אלה שאני מדבר עליהם, כמו דימונה, ירוחם, נתיבות, אופקים, שדרות, שלומי ודומיהם. מחירים צריכים להיקבע על-פי יכולת ההשתכרות במקום ויכולת התושבים לשלם, ולא על-ידי השמאי הממשלתי ששיקוליו הם כלכליים בלבד, או סביבתיים. בעיות התעסוקה, החברה ופיזור האוכלוסיה אינן מענייניו, ובצדק. הוא צריך לקבוע את הדברים על-פי השיקול הכלכלי. לכן יש צורך בהחלטה פוליטית. יש לתת על כך את הדעת.

הוא הדין לגבי אזורי ההתיישבות. משום מה, משנה לשנה תנאי ההלוואות משתנים וחלקה של ההצמדה הולך וגדל. לצערי הגדול, המצב במשק החקלאי איננו טוב. אם היינו עורכים בדיקה על בסיס הרווחיות הכלכלית, דווקא היום היה צורך להקטין את ההצמדות למיניהן הקשורות להלוואות.

לדעתי, אם לא יהיה פער גדול ומשמעותי בין האפשרות של רכישת דירות בעיר ובאזורים הצפופים לבין אפשרות הרכישה באזורי הפיתוח וההתיישבות, הנהירה תהיה תמיד בכיוון אחר.

אני שמח שהשר אמר בסקירתו שהיתה הגרלה של עוד כ-20% באזורי פיתוח ובקרב 5,800 משפחות. מה שעשיתם בתוכנית "כנה ביתך" בתחום זה הוא בהחלט חשוב. אבל בתחום הקרקע יש צורך לעשות קצת יותר. אני יודע שנושא הקרקע איננו מצוי אך ורק בתחום הפעילות של משרד הבינוי והשיכון, אלא יש גורמים אחרים — במקרה זה מינהל מקרקעי ישראל, והוא כפוף למשרד החקלאות. אבל אני יודע שמעמדו של סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון מאפשר לו היום להביא לכך שגם בתחום זה יהיו הידברות והתקדמות.

באשר לבני דור ההמשך בהתיישבות — הם נרתעים מלבנות כמשק משתי סיבות: האחת קשורה בתנאים המצויים היום. למעשה, הם מקבלים כיסוי של לא יותר מ-60% מעלות הבנייה, וכפי שאמרתי, התנאים השתנו בהשוואה לשנים קודמות. הסיבה השנייה קשורה יותר במשרד החקלאות ובגורמים מיישבים אחרים: אין אפשרות להגדיל את אמצעי הייצור בשבילם. לדעתי, יהיה חבל שבנים אלה לא ייקלטו בהתיישבות עצמה או לפחות באזורי פיתוח בסביבה. במקום זה האלטרנטיבה היא הליכה לערים הגדולות. אינני מציע חלילה להרע את התנאים בערים הגדולות, אלא להקל אותם בהתיישבות ובערי הפיתוח.

שיקום השכונות בכמה ערים הצליח ביותר, ובמקומות מסוימים אף שומעים שביצוע צפון מהמבצע הגדול הזה. בעניין זה חסרים כמה דברים. קודם כול, חסרה ההסכרה הכוללת. חסרה הראייה. צריך לקחת אנשים כדי שיראו את המפעל הזה כמו עיניהם. פה ושם אחת שומע טענות, כאילו

חיים רמון (המערך):

כן, חבר הכנסת קצב.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אתה בא ואומר שההשקעות ביהודה ובשומרון הן על חשבון ההשקעות בגליל. אם היית אומר שבגליל כולו אין דירות פנויות וחדשות כלל, יכול להיות שהיה צריך למצוא קשר בין שני הדברים. אבל אתה עצמך מודה שיש הרבה דירות חדשות ריקות בגליל. נכון, יש השקעה מסיבית ביהודה ובשומרון, אבל אי-אפשר לומר שהדברים באים זה על חשבון זה. עובדה היא שיש דירות חדשות ריקות בגליל.

חיים רמון (המערך):

סגן השר קצב, אם אני צריך לעבור לגליל ולשלם סכום מסוים ואני יכול לעבור למקום שנמצא חמש דקות מכפר-סבא ולשלם אותו סכום, לאן אעבור?

יוסף רום (הליכוד):

הרי אתה אומר שליהודה ולשומרון הולכים רק העשירים.

חיים רמון (המערך):

אני עונה לסגן השר קצב.

יוסף רום (הליכוד):

הרי אתה אומר שהולכים לשם רק העשירים.

חיים רמון (המערך):

אני עונה לסגן השר משה קצב.

פשוט, לא יילכו האנשים? באיזה מקום הם יבחרו? זה נכון גם לגבי תעשייה, ואביא דוגמה קונקרטית: אם צריך להעביר מפעל של חברת העובדים שנמצא בכפר-סבא ותוכנן להיות מועבר לכרמיאל, יכולים העובדים לומר: נעבור את הקו הירוק בקילומטר, נקבל את כל ההטבות, ולא ניסע לכרמיאל. נקבל את כל ההטבות ליד כפר-סבא ונמשיך לגור בכפר-סבא. עלייך כך אנו מעוותים את סדר העדיפויות, מכיוון שמבחינת האכלוס במדינת ישראל אין משמעות למעבר של קילומטר אחד, שניים, מעבר לקו הירוק. אמרתי קודם לכן, באופן כללי, שאני מתנגד למה שהממשלה עושה ביהודה ובשומרון, אבל גם מבחינת מדיניות הממשלה — אני סבור שהיא עושה טעות. אני יכול לבסס את טענתי זאת על קולות שנשמעים בתוך הממשלה ובתוך תנועת החרות, האומרים שלא צריך לתת סיוע מסיבי לאלה שעוברים למקום שנמצא חמש דקות מכפר-סבא.

יוסף רום (הליכוד):

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

חבר הכנסת רום, יוסף, רק רגע, תן לי.

קריאה:

קרא לו "פרופסור", או הוא ישמע.

יוסף רום (הליכוד):

אומר לך רק עוד דבר אחד, חבר הכנסת רמון: חמש דקות מכפר-סבא באזור הזה — זה עוד מאה אחוזים מבחינת מה שהיה הקו הירוק.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני עוד אעמך על הנושא הזה בתשובתי, אבל לו היית מתעניין עוד, מעבר לרושם, היית שם לב לחלוקת האזורים ביהודה ובשומרון, הנהוגה זה כבר כשנה וכמה חודשים, והיית למד שיש שלושה אזורים, באזור העמוד לכפר-סבא, באותו קו, הסיוע הוא אפסי. כאשר אתה מתקדם לאמצע, לאזור ב', הסיוע

ומעלה-אדומים ריקה למחצה. זאת הבעיה, הבעיה היא, מי מגיע למקומות האלה. מגיעים אליהם אנשי המעמד הבינוני, שמשפרים דיוור שהוא כבר ברמה נאותה. אני לא ראיית את בני השכונות נוהרים למקומות שנקראים "חמש דקות מכפר-סבא", כי הקוטג'ים שם עולים 100,000 — 120,000 דולר. הכסף הזה לא נמצא ברשותו של המעמד הנמוך או זה שזקוק לסיוע, הוא נמצא ברשותם של אלה שיש להם דירה הולמת — והדירה ההולמת כבר עולה 60,000 — 70,000 דולר. משרד הבינוי והשיכון מסייע להם בעוד 30,000 — 40,000 דולר — ודווקא אלה, אינם זקוקים לכסף הזה. את הכספים האלה צריך להפנות למי שזקוק להם.

אני מתנגד לאכלוס מקומות שנמצאים בלב השומרון. אבל אני יכול להבין, על-פי מדיניות הממשלה, את הסיוע המסיבי שהממשלה מעניקה לאותם אנשים. אינני יכול להבין, אפילו לשיטתה של הממשלה, מדוע היא מסייעת לאנשים שעוברים את הקו הירוק כשני קילומטרים, בקילומטר אחד, וזוכים להטבות עתק, כאשר מעמדם הכלכלי הוא איתן וחלקם כבר זכו, בשלב זה או זה של חייהם, לסיוע ממשרד הבינוי והשיכון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הרבה פעמים זו כבר דירה שנייה ושלישית.

חיים רמון (המערך):

נכון, חבר הכנסת צירלי ביטון, לעתים זו דירה שנייה או שלישית.

את זה נכצר מבינתי להבין, אני שולל את מדיניות ההתנחלות של הממשלה ביהודה ובשומרון, זה לא סוד, אבל

יוסף רום (הליכוד):

אילו היית בא בידיים נקיות לוויכוח הזה, מילא, אבל יש לך הרי — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה אתה מדבר?

היור"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, יש בסך הכול חמישה או שישה חברי כנסת.

שבח ויום (המערך):

זה ויכוח פוליטי.

יוסף רום (הליכוד):

זה ויכוח פוליטי.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אתה הרי מדבר אחריו, נכון?

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת רום, אני מודה מעל הדוכן שאני מתנגד, פוליטית, למדיניות ההתנחלות של הממשלה ביהודה ובשומרון. אני יכול להבין את מדיניות הממשלה, כאשר היא מסייעת סיוע מסיבי להתנחלויות שנמצאות בלב השומרון, קדומים וכדומה, אבל, אפילו לפי מדיניות הממשלה — אינני יכול להבין, מדוע הממשלה מסייעת לאנשים שעוברים את הקו הירוק בקילומטר אחד או שני קילומטרים בלבד, ונותנת להם סיוע מסיבי על חשבון הגליל, על חשבון הנגב. את זה אינני מבין ולזה אני מתנגד.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

חבר הכנסת רמון, יש סתירה בדברייך.

הוא כמו לערי פיתוח בינוניות. בגב ההר, לעומק, הסיוע דומה לסיוע שבקריית-שמונה, בשלומי, בבית-שאן וכדומה. עוד אעמוד על הפירוט הזה.

יגאל הורביץ (רפ"י — הרשימה הממלכתית):
זה דווקא יהיה נימוק נוסף.

שבת וייס (המערך):

זה דווקא לא טוב כל כך, כי הקו הראשון יכול להישאר אצלנו.

(צחוק באולם)

חיים רמון (המערך):

עוד יש לזה סיכוי.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת רמון, רציתי להעיר לך: זמן תס.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
לזה גם רמון לא מסכים.

חיים רמון (המערך):

אני מוכן לקיים דיון מדיני בנושא הזה במסגרת סקירה של משרד ראש הממשלה.

שבת וייס (המערך):

תן לנחתום להעיד על סיעתו.

חיים רמון (המערך):

הנושא השני — —

היור"ר מ' כהן-אבידב:

כבר לא יהיה לך זמן. חבר הכנסת רמון. עם כל הכבוד, סיימנו.

חיים רמון (המערך):

אעשה את זה בקיצור. מכיוון שהחברים קראו קריאות ביניים ואני השיבתי — —

היור"ר מ' כהן-אבידב:

לא היית חייב להשיב, זה היה על חשבון זמןך שלך.

חיים רמון (המערך):

אסיים במהירות.

אני רוצה לפנות אל אדוני השר ולבקש ממנו להפעיל את השפעתו על שר האוצר — ושמעתי שיש לו השפעה על שר האוצר — בנושא עדכון מס הרכישה. אני יודע שהדבר נתון לסמכות שר האוצר, אבל לא ייתכן שבמשך שנה ורבע לא מעדכנים את מס הרכישה. הדבר הזה הוא בפשטות גזל. הוא גזל מהשכבות שאין ידן משגת: כל 100,000 שקל אצל — זה הון תועפות. שר האוצר מתעקש שלא לעדכן את התקנות, הוא מתעקש גם שלא ליצור מערכת עדכון אוטומטית לגבי מס הרכישה. כיום אני יכול לומר לאדוני השר שעל כל דירה ממוצעת משלם הרוכש כארבעה מיליוני לירות מס ערך מוסף ו-800,000 לירות מס רכישה. הסכום הזה מתקרב לחמישה מיליוני לירות, והסיוע לדרגות הנמוכות הוא פחות מזה. אנחנו יכולים לומר, שלמעשה הסיוע שמשרד הבינוי והשיכון נותן הוא הלוואה למימון המסים הממשלתיים, כי זאת האמת.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

אני מבקש לסיים.

חיים רמון (המערך):

אני כבר מסיים.

היור"ר מ' כהן-אבידב:
אני מבקש לסיים.

חיים רמון (המערך):

אדוני, אני באמת מסיים.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

אני מצטער, אל תתווכח אתי. אתה אומנם חבר כנסת חדש. אבל עברת על זמןך. התאפקתי רבות. עברת הרבה על זמןך. ואני מבקש ממך לסיים.

חיים רמון (המערך):

אני מסיים במשפט אחד.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני השר, לא ייתכן שהסיוע לזוגות הצעירים יילך כולו למסים ששר האוצר מטיל על הזוגות הצעירים עצמם. מצד אחד אתה, אדוני השר, נותן סיוע, אבל כל הסיוע הזה מועבר כמעט ישירות ממשרד הבינוי והשיכון למשרד האוצר. הנקודה הזאת היא אבסורדית. הייתי מבקש מאוד לתקן את המעוות הזה. הן על-ידי עדכון מס הרכישה, הן על-ידי פטור ממס הרכישה לזוגות צעירים, והן, כפי שאמר חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, על-ידי עדכון מלא של המשכנתאות. לא אחת לחצי שנה אלא אחת לשלושה חודשים. יש לזכור שיש אינפלציה של 130%. תודה רבה.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת חיים רמון. רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון. ואחריו — לחבר הכנסת מאיר שטרית. אם הוא לא יהיה — רשות הדיבור לחבר הכנסת שבת וייס.

צ'רלי ביטון (התזת הדמוקרטיה לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא ברור אם הנהגה המחייב את הסקירות המתמשכות האלה של משרדי הממשלה הוא הכופה את השרים לבוא אלינו או לשגר את טגניהם, כדי להטיל עלינו מכול של פרטים, של פעילויות, של "הישגים" ושל סטטיסטיקות. ואולי הנכון הוא שהשרים דווקא נהנים מהמצעד המזורז והמשעמם הזה של מלל ותעמולה. בכל אופן, מה שדואי הוא, שלא זאת היא המטרה העומדת מאחורי הצורך לחייב שרים לדווח בפני הכנסת על פעולות משרדיהם.

לאחרונה נהגים השרים לחלק את הסקירה מראש, ולאחר מכן הם עולים לדוכן ובמשך שעה או שתיים קוראים ברהיטות את מה שהודפס בסקירה, תוך כדי לגימות גדולות של מים.

במצעד הזה משתתפים, כמובן, כל משרדי הממשלה. לפי התור — גם משרדים מזוהים, כמו המשרד-על לכלכלה, או המשרד לקליטת העלייה שעסוק לאחרונה רק בירידה, וגם משרדים רציניים וחשובים כמו משרד האוצר, שהשר הממונה עליו אימץ לעצמו את התנהגותו של ראש הממשלה והחליט לשחק ולהיות עצוב, וגם משרדים כמו זה שאנו עוסקים בו היום, משרד הבינוי והשיכון.

אני לא מקנא בשר הבינוי והשיכון, סגן ראש הממשלה מר דוד לוי. הוא צריך לפעול בשני מישורים מנוגדים: מצד אחד, עליו לשמור על תדמיתו כאחד השרים המתונים והשקולים ביותר בממשלה. מצד שני, הוא חייב לקחת חלק בתחרות פרוצה ביותר של כמה וכמה גופים הרצים ומתרוצצים כמוכי שינעון ליישב את הגדה המערבית: סגן שר החקלאות לשעבר, חבר הכנסת דקל — —

השכספים המגיעים להם מתבזבזים על התנחלויות מעבר לקו הירוק והם דרשו דירור בתוך תחומי הקו הירוק? ואם יש מדיניות של יישוב בכוח ובעורמה של תושבי שכונות בהתנחלויות בגדה — גלו לנו והודו בכך. מי שרוצה להגיע לדירור נורמלי בירושלים ובמקומות אחרים, חייב לתת את הקו הירוק, מה זה, יישוב מחדש? נגמרו הדרוכות של המתנחלים המקצועיים ושל "גוש אמונים"?

חברי הכנסת, אני יודע ששר הבינוי והשיכון אינו מחסידי הנלהבים של "גוש אמונים". אבל הוא חייב לבצע את מדיניות הסיפוח של הממשלה שהוא חבר בה. אני סבור שמחויבותו הראשונה של שר הבינוי והשיכון דוד לוי היא לאנשי עיירות הפיתוח, לשכונות המצוקה ולעובדים, ולא למתנחלים ולא ליישוב הגדה המערבית.

ומכאן, אני רוצה להוסיף כמה מלים על נושא אחד, שבאופן עקבי הוא חסר לחלוטין או כמעט חסר בסקירות של כל שרי הממשלה על משרדיהם, ובכלל זה השרים הממונים ישירות על נושא זה, ואני מתכוון לנושא של ערביי ישראל.

חברי הכנסת, אסור לשכוח שלערכים כישראל אין שום "לובי" בממשלה. הם אינם קבוצה לחץ, הם אינם מיוצגים כלל בקראליה ואפילו אין אדם אחד בכל המערכת הממשלתית שמעניין מה קורה אצלם בכלל, להוציא דבר אחד — לשמור שיהיו שקטים ויתנהגו יפה. שר הפנים מתחיל להעניין בערביי ישראל לקראת "יום האדמה", כאשר הוא צריך לתכנן כמה שוטרים לשלוח לכל מקום, וגם לקראת הבחירות המוניציפליות, כדי לשמור על נאמניו. יש לו מנהלי מתווה, המנהלים את המדיניות הגזענית הרצויה לו זה שנים רבות. שר האוצר מתעניין בנושא זה כשמדברים במשרדו על העמק הכביה במזרח הערבי, וכמשהו כל השרים במשרדי האחרים. שר הבינוי והשיכון גם הוא אינו יכול לבשר לנו גדולות ונצורות בכל מה שקשור לבנייה ולפתרונות דירור, לבתי-ספר ולמבני ציבור וכדומה בסקטור הערבי.

שר הבינוי והשיכון דאג לעדכן את חבריה של הוועדה המתאימה בכנסת בקשר לפתרונות דירור לעולים, שאינם באים ואינם קיימים כלל. אבל מה עם פתרונות דירור לערבים? מדוע, אם אפשר לשאול זאת בפעם המאה, מופלים לדעה זוגת צעירים ערבים בסיוע לרכישת דירור? ומדוע מופלים לדעה הערבים במתן רישיונות בנייה, בהפקעת קרקעות ובהצטרות תחום המחיה של הרשויות המקומיות? חלק מזה לפחות, חברי הכנסת, מצוי בסמכותו של משרד הבינוי והשיכון. והייתי רוצה מאוד לשמוע בדברי הסיכום של השר איזו התייחסות שהוא לכך.

חברי הכנסת, מה שדרוש הוא שינוי דרסטי ודרמטי בחלוקת המשאבים. לא נחוצות לנו תוכניות בינוי מפוארות בגדה המערבית. חברי הכנסת, זה מחליש את העם, מבזבז את התקציבים ומכשיל את סיכויי השלום עם הפלסטינים ועם מדינות ערב. חברי הכנסת, מאמצים עצומים ואדירים מושקעים בדברים האלה, למעלה ממחצית התקציב הלאומי משועבד לקיום הכיבוש בלבנון, בגדה ובהתנחלויות. זה מאמץ אדיר ומיותר, המתיר את המשק הלאומי, משעבד את המדינה לסיוע מארצות-הברית, משחית את האזרחים והורס את הכלכלה.

כן, זה מה שהורס את הכלכלה, ולא תביעות שכר מוצדקות של הרופאים או של עובדים אחרים, הנאלצים לחיות ממשכורות משפילות ומגוהות. שר האוצר יודע לעשות חשבונות עם עובדים, אבל לא עם מתנחלים ולא עם משרד הביטחון, כפי שלא ידעו לעשות חשבון עם המתנחלים

היור"ר מ' כהן-אבידב:

למה סגן שר החקלאות לשעבר? הוא סגן שר החקלאות היום.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות זיכרונו לברכה אינו נמצא כינונו היום. ברגע ששר אינו ממלא את תפקידו, גם סגן השר אינו מתפקד. את זאת אפשר לבדוק בתקנון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, הוא צודק.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

אני יודע, אבדוק זאת.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ובכן, אני חודר: סגן שר החקלאות לשעבר, חבר הכנסת דקל, אחד מתחתיו דרובלס מהסוכנות היהודית, היועץ כר-און ממשרד הביטחון וכן כל היועצים והפקידים והצוות של משרד "המזרע" של-סיעת התחיה, וכידוע, לאחרונה הצטרף למירון הזה, משום מה, גם משרד העבודה והרווחה. ועם כל אלה, אדוני היושב-ראש, חייב שר הבינוי והשיכון להתחרות על התואר "מיישב הגדה", מה שמתנגש עם התדמית השקולה.

לעומת זאת, שר הבינוי והשיכון חייב לשמור על עמדת כוח בסינתה ובליכוד ולכן הוא צריך להיות לויאלי לשר האוצר. אבל מצד שני, קשה לו לשבת בשקט לנוכח הטיורין של שר האוצר לשבירת, עובדים, כאשר הממשלה וראשה אינם מתפקדים וכאשר ולפרק אותה, הוא רצה לשבור גם את הרופאים. נוסף על כך, גם קשה לשר הבינוי והשיכון להיות אדיש נוכח המדיניות הכלכלית ההרסנית שמנהל שר האוצר, בהשראת יעוצו פלסטר.

לכן, רבותי, כאמור אינני מקנא בו בשר השיכון, אבל הייתי מצפה ממנו לאומץ לב ולהכרעות נכונות בתקופה הקריטית העוברת עלינו, כאשר הממשלה וראשה אינם מתפקדים וכאשר הכנסת משמשת חותמת גומי בהצבעות שבהן מובטח רוב קואליציוני. כאשר באים לסקור את פעולות המשרד בפני הכנסת, יש לפחות להתייחס אליה ברצינות ובכבוד.

שר הבינוי והשיכון צמח משכבת אוכלוסייה הנקראת אוכלוסיית מצוקה. הוא בא מעיירת פיתוח והוא יודע למה זקוקים האנשים שם. הוא יודע שהם אינם זקוקים לוויולות ולקוטג'ים, הגבנים במרחבי הגדה מכספי הסיוע האמריקני. הם זקוקים לדירור בתוך העיירה שלהם. הם זקוקים לעבודה, לעבודה הוגנת עם שכר אנושי, שיאפשר להם להתקיים בכבוד. אתה, אדוני שר הבינוי והשיכון, אינך ממנהל על נושא התעסוקה, אבל אתה ממנהל על נושא הדירור, ואת זאת אתה חייב להם, לא רק לעיירות הפיתוח, אלא גם לאנשים החיים בערים הגדולות בשכונות העוני.

ואל תאמר לנו, אדוני השר, שכבר אין מצוקת דירור והשכונות המעברות כבר פוננו. יש ויש מצוקה, והיא חריפה מאוד. יש אנשים רבים המתגוררים כבר שנים ארוכות בתנאים חמורים מאוד, עם משפחות גדולות, בלי תשתית נאותה של תחבורה, חינוך ובריאות. גם כאן, בירושלים, יש רבים כאלה. הלוא זה עתה יצאו תושביה של אחת השכונות העלוכות המזוהות ביותר בירושלים להתנחלות "שחק" בתוך העיר, במחאה על התנאים הנוראים שהם מתגוררים בהם. אני הייתי מבקש משר הבינוי והשיכון שילך לבקר אצל אותן משפחות בכתיקן ויראה את התנאים שבהם הן גרות. מדוע הפתרון המיידי במקרה זה הוא להפעיל את המשטרה, כדי לעצור את המנהיגים של תושבי השכונות? האם זה משום שהם טענו

קשים. שנית, נניח שאפשר היה, תיאורטית, להחליף דירה בקלות, לעבור משני חדרים לשלושה או לארבעה חדרים בלי בעיות ובמהירות עצומה: באותה שכונה יהיה לזה אפקט מצטבר מבחינה חברתית, מכיוון שאז לא נוצרת רקמה חברתית, שהרי אנשים מתחלפים כל הזמן, זוג נכנס, יש לו ילד או שניים, והוא יוצא, ואחריו נכנס זוג אחר, לעולם לא נוצרת בשכונה רקמה של אנשים החיים יחד ויחיו יחד שנים רבות מאוד.

דבר שלישי — יש לזה השלכה עצומה על התייחסות הדיירים לדירותיהם, אם הם יודעים שמתכננת שם הרחבה. מכיוון שכאשר הזוג הצעיר יודע שהוא עומד לעבור מבית זה לבית אחר, הוא נמצא כל הזמן "על מזוודות", לא מעניינים אותו ועד הבית, פיתוח הסביבה ותרבות הדור, והוא אינו מוכן להשקיע בביתו ובהחזקתו אף לא שקל אחד. אולם אם הוא יודע שהוא יישאר לגור שם במשך שנים רבות, התוצאה תהיה שגם יהיה לו אכפת יותר מהבית, הוא ישקיע יותר ויהיה נכון יותר לשקף פעולה במסגרת הפעילות הכלכלית, אם אפשר לקרוא לזה כך — פעילות ועד הבית, ועד השכונה, הרחבה, שיפוץ וכן הלאה.

לכן אני רוצה לומר את ההיפך הגמור ממה שאמר חבר הכנסת ויינשטיין בנדון. צריך לעודד ולהרחיב ככל האפשר את הסיוע ואת התנאים הייחודיים למשפחות על-מנת שירחיבו את דיוריהן. צריך לתכנן אותן יפה, לתת פתרונות דיור נאותים, כפי שאכן נעשה. אני יודע שבשכונות השיקום נעשית פעולה רחבת היקף בתחום הרחבות דיור. אנשים נענים לזה בהתלהבות עצומה. ברוב המקרים — וזו הערה שגויה על דבריו של חבר הכנסת ויינשטיין — מרחיבים רק דירות שנרכשו על-ידי הדיירים או דירות של שוכרים, שהם וכאמור על-פי הקריטריון של צפיפות הדיור. לדעתי, זה מפעל שצריך לעודד ולהרחיבו וליצור, ככל שרק אפשר, רקמה חברתית חזקה בשכונה. צריך לברך על כך ולטפח את המפעל הזה ביתר עוז ותוקף.

הסיפור בדבר עומס, כביכול, של ילדים בחדרי מדרגות — אין לו שום אחיזה. מה זאת אומרת — בזה שאין מרחיבים את הבתים מונעים מילדים לרדת את מקטנים את מספר הילדים בחדרי המדרגות? — ההיפך הוא הנכון. אם הבית לא נוח ואם אין לכל ילד מיטה משלו בבית, הוא לא יישאן בביתו. הוא יתרוצץ בחדרי המדרגות למעלה ולמטה, אבל אם ביתו יהיה נוח, הוא יישאן בבית, ואז תפתח גם תנועת הילדים בחדרי המדרגות.

לנושא עצמו — כרשות, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להתייחס לכמה נקודות, שמחייבות, לדעתי, טיפול או תיקון. ראשית, אני מבקש להעיר לגבי המשכנתאות ליחידים באזורי פיתוח. הכלל הקיים כיום במשרד השיכון הוא, שיחיד או יחידה מגיל מסוים וכאמור לקבל משכנתא המגיעה ליחידים. אבל הדבר מותנה בשני דברים — שהם קונים דירה בבית משותף, ובדירה לא יהיו יותר משני חדרים. לעתים ירד קרובות מסתבר שבאותו מקום שבו גר האיש אין דירות בנות שני חדרים והוא אינו יכול לרכוש דירה בת שני חדרים. גם אז, וזאת אף שיש במקום דירות בנות שלושה חדרים, ואפילו יש בידי האיש ההפך הדרוש לרכישת דירה בת שלושה חדרים, אין הוא יכול לנצל את זכאותו ולקנות דירה של שלושה חדרים.

כמו כן, יחיד אינו יכול לנצל את זכאותו לתוכנית "בנה ביתך", ובעיני ודאי שזה איננו הגיוני. מרדע להעניש את היחיד? אם אתרע מולו והוא אינו יכול להתחתן והוא מגיע לגיל מבוגר, וסכיניו להתחתן אולי קלושים יותר, דווקא הוא

בחבלי-ימית, ששדרו את המדינה והוא וקיבלו סכומי כסף אדירים, שבמחרים של היום הם פיישניים ויותר ממה שצריך לשלם לרופאים.

חברי הכנסת, כל הבעיות החברתיות של המדינה, כל בעיות הדיור והתעסוקה, כל אלה היו נפתרות — אני מדגיש, היו נפתרות, ולפני שנים, לולא היה בזבזו כה מפחיד ומדכא של תקציבים המופנים לאותם פרויקטים של התיישבות בשטחים הכבושים. זוהי הטענה המרכזית שלי כלפי משרד הבינוי והשיכון וכלפי שר הבינוי והשיכון, אף שהוא איננו המעצב הראשי של המדיניות הזאת, הרי הוא יכול להשפיע ולמשוך לכיוון הרצוי.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת צ'רלי ביטון. אני חייב לציין שהפתעתי.

צ'רלי ביטון (החיות הדמוקרטית שלום ולשוויון):
סיימתי בזמן.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

לא נתת לי הזדמנות להעיר לך.

צ'רלי ביטון (החיות הדמוקרטית שלום ולשוויון):

אני יודע רק דבר אחד, אדוני היושב-ראש, תמיד כשאתה מתקרב לשמי אתה מתחיל להקפיד על מסגרת הזמן.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

אני מצטער מאוד, התחלתי להקפיד על הזמן אחרי חבר הכנסת רפאל אדרי. ההערה שלך אינה נכונה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר שטרית, ואחריו — לחבר הכנסת שמואל הלפרט.

חבר הכנסת שבח וייס, אני רוצה להסביר לך: אתה חוהה בוודאי מדוע לא קראתי בשמך, אבל לפי החוק חבר הכנסת שמואל הלפרט היה צריך לקבל את רשות הדיבור. היום יום צום, י"ז בתמוז, ולכן ביקש חבר הכנסת הלפרט שתחבר הכנסת צ'רלי ביטון ידבר לפניו. כשלא ראיתי אותו באולם קראתי בשמך. הואיל והוא בא והוא לאחר יום צום — אני קורא עכשיו בשמו ולא בשמך.

שבח וייס (המעודן):

מאיר, אני מכבד את החלטתך.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני מכבד את שר הבינוי והשיכון על סקירתו המקפת ביחס לפעולות המשרד בשנה האחרונה. אבל ברשותך, אדוני היושב-ראש, לפני שאתחיל בדברי בנושא זה, אני רוצה להתייחס לדבריו של חבר הכנסת ויינשטיין — הוא איננו פה, לצערי — ביחס להרחבות דיור. מחד גיסא, חבר הכנסת ויינשטיין טוען, שצריך לעודד אנשים לרכוש את בתיהם, ומאידך גיסא, הוא טוען שהרחבות הדיור יוצרות, לכאורה, עומס על חדרי המדרגות, והרחבות דיור אינן רצויות ולא צריך לעודד אותן.

אני מתפלא. חשבתי שדווקא בהיותו מנכ"ל חברה לשיכון, מנכ"ל חברת "עמיגור", היה עליו להכיר מקרוב את משמעות מפעל הרחבות הדיור. אם יש כלי שיכול לתת סיכוי ליצירת רקמה חברתית בשכונות, שבהן נכנסו בשנות החמישים בתים קטנים בני שני חדרים ושני חדרים וחצי, הרי הכלי היחיד הוא הרחבות הדיור. הרי מה משמעות הדבר אם אין מרחיבים דירה? התוצאה היא שער אשר אותו אדם מחליף את דירתו עוברת שנים לעתים, וביתניים סובלים ילדיו מתנאי דיור

למשפחות בנות 10 נפשות יש עדיפות ראשונה. מאחר שתי דירות, ועורכים שיפוצים פנימיים יפים כדי שהמשפחה תגור ברווחה. ואז, אם דירה ממוצעת גדולה 73 מ"ר — שתי דירות מאוחדות יוצרות בית בשטח של 150 מ"ר. איראפער לבוא בטענות על כך: להיפך יש לכרך את המשרד על מעשי.

יש לעשות מבצע מרכז אחד ולטפל בבעיה זו בגישה אחרת. הגישה שאני מציע היא פתרון דיוור חד-קומתי למשפחות האלה. אני סבור שמשפחות כאלה, שיש בהן 6 ילדים ויותר, הגרות בכחים משותפים ובשיכונים, מהוות בעיה לא רק לעצמן אלא גם לבלוק כולו שבו הם גרות. אני חושב שפתרון של דיוור חד-קומתי למשפחות בנות 8 נפשות ומעלה יהיה זול יותר מאיחוד שתי דירות, אם משווים את מחיר שתי הדירות המאוחדות.

צריך לומר פעם אחת: רגע, במשך שנה נוריד מהפרוגרמה מסגרת בנייה של 10,000 דירות, כאלה, נבנה 10,000 דירות חד-קומתיות, גדולות, עם שירותים כפולים, עם חצר מגודרת, ונתחיל בהעברת 10 נפשות ומעלה לדירות החד-קומתיות. את הדירות שהם יפנו אפשר לייצר לאכלוס או למכירה לזוגות צעירים. אנחנו מכים שתי ציפורים באותה אבן: גם פותרים את בעיית המשפחה ברוכת הילדים וגם מתוודים לזוגות הצעירים מלאי של דירות שפנו. כך שהמשרד איננו יוצא נפסד מבחינת כמות הדירות הנבנות בשנה.

רבותי, ההבדל מבחינת איכות החיים למשפחות ברוכות ילדים המתגוררות בדירה או בדיוור חד-קומתי הוא הבדל של שמות וארץ. ניסינו זאת ביבנה לפני כמה שנים, ובשיתוף עם משרד השיכון נבנו 24 יחידות חד-קומתיות. הכנסנו לבתים האלה משפחות המונות 10 נפשות ומעלה בלבד. לקחנו משפחות שהתגוררו בעיר, משפחות שהיו קשות ביותר מכל הבחינות — במתכוון כחרנו משפחות אלה — כדי לבחון עד כמה צורת הדיוור משפיעה על אורח החיים של המשפחה. המשפחות נכנסו לבתים לפני שלוש שנים. הן קיבלו בתים חשופים ממש — בית וגדר סביב בלבד. מי שסתובב היום בקטע זה של השכונה לא ימצא בית אחד שאינו מטופח למופת, מגונן, נקי, מסודר. לכל ילד בבית יש פינה משלו, מיטה משלו. תוכנית זו שינתה את אורח החיים של המשפחה כולה מן הקצה אל הקצה. שכונה זו זכתה בשנה שעברה בפרס אצל נשיא המדינה כשכונה המצטיינת מבחינת איכות חיים — ואלה הן אותן משפחות שלפני כן היו מטורד. כאשר התגוררו בבבלוקים. כאשר ביקר שם ראש הממשלה הוא התפעל מאוד, וטרח להזכיר את ביקורו זה במשך תקופה ארוכה. כמעט ככל אירוע שבו הופיע. אני חושב באמת שתוכנית כזו ראויה לחיקוי בקנה מידה גדול.

יעקב גיל (המערך):

חיקוי של תחרות יעשה זאת יפה יותר.

מאיר שטרית (הליכוד):

זה מה שאמרתי, חיקוי לטובה.

היכר האחרון — ובכך אסיים את דברי — — —

היור"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת מאיר שטרית, אבקשן לסיים דברך. כל הזמן אתה אומר "הדבר האחרון". שמענו ממך דבר מעניין לגבי יבנה: שמחתי מאוד לשמוע זאת, אבל עליך לסיים את דברך.

מאיר שטרית (הליכוד):

נקודה אחרונה. אני מציע למשרד השיכון לשקול אפשרות של תכנון רבי-שנתי ולא להסתפק מדי שנה בשנה בפרוגרמה

לא יוכל ליהנות מהסיוע ליחיד, אם הוא מעדיף לבנות את ביתו במסגרת "בנה ביתך" וללכת למסגרת שתיתן לו סיכוי של חיים טובים בעתיד? הוא אינו מבקש משכנתא גדולה יותר! הוא מבקש משכנתא באותו שיעור, ויש לתת לו חופש להשתמש בה כראות עיניו. למה להגביל אותו?

לדעתי, יש לשנות את המדיניות ולתת אפשרות ליחידים, שאף להם היום פתרון. אני יודע שהנהלה הקיים היום אינו מאפשר את זה, אך נוהל אינו תורה מסוי וצריך לשנותו.

הנושא השני שעליו אני רוצה להעיר הוא עניין הדירות בשכירות חופשית. בזמנו יזם משרד השיכון פעולה מבורכת. כשהיה מלאי של דירות ריקות באזורי פיתוח — וזה נכון גם כיום — הוא נתן אפשרות לכל מי שרצה בכך לשכור בית במהירות, בלי כירוקרטית, בלי ועדות אכלוס. הוא יכול היה לגשת ולבחור בית במסגרת הגרלה שעשו בין אנשים. לשלם שכר דירה על-פי חוזה שאינו מוגן ולגור באותו בית בשכירות. בלי קשר לזמאות או לאי-זמאות. מיניסיון כראש רשות אני יודע שזה גם פתר בעיות רבות של זוגות צעירים, כשהיה מלאי של דירות ריקות. במקומות אחרים, שבהם יש מלאי של דירות ריקות, עדיין נהנים מתנאים אלה. במקומות שבהם אול מלאי הדירות הריקות ברור שאי-אפשר להמשיך בכך.

אולם, אותם אנשים שנכנסו בזמנם לדירות בשכירות חופשית — ומחיר דירה בשכירות חופשית הוא פחות או יותר מחיר שוק, והוא עולה בהתמדה — שילמו באותו זמן מחיר שהפער בינו לבין המחיר הסוציאלי לא היה גדול. היום התרחב מאוד הפער בין דירה בשכירות סוציאלית לבין דירה בשכירות חופשית. מאחר שבזמנם היו קשיים בקבלת זכאות לדירה בשכירות, נכנסו לדירות בשכירות חופשית גם אנשים שלא היו זכאים על-פי קריטריון לקבלת דירה בשכירות סוציאלית. כגון פנסיונרים, אלמנות, לעתים גרושות, שזה היה בשכילם פתרון דיוור קל, זמני וטוב מאוד. כיום, בגלל עלות שכר הדירה, הם מתקשים מאוד לעמוד בהחזר החשלוס, ואז אומרים להם: אם אינך יכול לעמוד בהחזר החשלוס — אתה מפנה את הבית. אני מציע, כמובן, להשוות את שכר הדירה או להוריד אותו בצורה משמעותית ולקרב אותו לשכירות הסוציאלית, אבל ודאי שצריך לשקול מתן הנחות, למשל לפנסיונרים הגרים בדירות ואינם יכולים לעמוד בתנאי החזר.

לחלופין — וזו הבעיה השנייה — היום, אותם אנשים הגרים בשכירות חודשית, אפילו הם גרים בדירה מסוימת חמש שנים ויותר, הם אינם יכולים לרכוש את דירותיהם באמצעות חברת "עמידר" של דיורי "עמידר". לדעתי, יש לעודד אותם לרכוש את דירותיהם.

אני מציע שגם בנושא זה תשונה המדיניות. ייקבע מספר שנים מסוים, לפחות שלוש שנים, לגבי אנשים המתגוררים בדירה, שהחליטו לעשות דירתם קבוע, ויש לתת להם אפשרות לרכוש את הבתים בתנאים של דיורי "עמידר". כך משתחררים מהגטל של טיפול בשכירות וגביית שכר דירה. האיש הופך להיות בעל דירה, הוא מתייחס לדירתו בהתאם, הוא שומר עליה, בידעו כי בעייתו נפתרה לזמן רב. היום, למעשה, הדיירים אינם זכאים לקנות דירות בתנאים של "עמידר". יש כאלה שאינם זכאים כלל.

הערה נוספת — אני מציע לערוך מבצע דיוור למשפחות ברוכות ילדים. כשאני אומר משפחות ברוכות ילדים, כוונתי להתמקד בעיקר במשפחות שיש בהן 8 נפשות ויותר, כלומר 6 ילדים לפחות. אני יודע שמשרד השיכון עושה מאמצים גדולים והולך לקראת משפחות אלה, למשל, על-ידי איחוד שתי דירות.

להשכרה בתנאים סבירים של שכר דירה בשיעור של כ-15% מהשכר הממוצע במשק. דרישה להשכרה במצב הנוכחי הן ממש צו השעה, וכל מי שיכול לעשות למען התחלת בנייתן — יכורך. על מדינת ישראל לאמץ את הנורמות החברתיות המקובלות בעולם כולו, ובמיוחד באמריקה ובאירופה. שם חלק גדול מהתושבים גרים בדירות שכורות ומשלמים שכר חודשי בגובה של 15% — 20% מהשכר הממוצע במשק. נוסף על כך שהדבר ימנע ירידה מישראל, הרי מחובתה של המדינה לדאוג לקורת גג לכל אזרחיה, בלי לפגוע בבריאותם הפיזית והרוחנית. כפי שהדבר קורה היום. המציאות מוכיחה לנו. כי עקב העובדה שנטל רכישת דירה איננו מציאותי בשביל חלק גדול מהאזרחים, הדבר מטריד את שלווהם ופוגע באיכושם של רבים מהם.

בניית דירות להשכרה תמנע ירידת אלפי צעירים מישראל מצד אחד, ותעודד אלפי יורדים לחזור לארץ, מצד שני. והיכול להיות תמריץ ממדרגה ראשונה לעידוד העלייה ולהחזרת היורדים לארץ. ברצוני לציין, כי דברי אלו מבוססים על סקרים שנערכו בין היורדים ובין עולים בפוטנציה. כולם העלו את בעיית הדיור כבעיה העיקרית והראשית שהטרדה אותם ומונעת מהם לבוא לישראל. בנייה להשכרה תהיה תמריץ מאין כמוהו לכל יהודי בעולם שהגיע לגיל פנסיה, כדי שיבוא להתגורר בארץ. אין ספק שבישראל יוכל היהודי הזה מאירופה או מאמריקה להסתדר בצורה טובה מאוד עם תשלום הפנסיה שהוא מקבל. את שכר הדירה הוא משלם גם בחוץ-לארץ, כך שבכל מקרה הוא יעדיף את ישראל. אולם כל עוד עומד בפניו הצורך להשקיע 50,000 — 60,000 דולר ברכישת דירה, הוא מוותר על הרעיון ואינו בא לישראל. חשוב לציין שכל ראש משפחה הבא לישראל מביא עמו במשך הזמן גם בני משפחה נוספים; גם אלה מביאים את בני משפחתם, והרי לנו עידוד עצום לעלייה לישראל.

אין ספק שעל הממשלה להקצות שטחים לבניית דירות להשכרה. כפי שאומנם היא הצהירה בהסכם הקואליציוני. הדבר אינו בגדר חלום, הוא מציאותי בהחלט. שכן יש לזכור ש-50% מעלות הבנייה הם מרכיבי הקרקע, המסים וההטילים. כל אלו ייעלמו, כאשר מדובר בבנייה להשכרה. אם אכן הממשלה תשקיע בנושא הבנייה להשכרה אותם משאבים ענקיים שהיא משקיעה כיום בדיור ובסיוע למשתכנים, ברור לגמרי שיהיה ביכולתה לבצע את המשימה הזאת, וכאמור, הדבר יתרום רבות. לציבור הזוגות הצעירים והחיילים המשוחררים. אולם עד שהדבר הזה ייעשה, יש צורך להרחיב את הסיוע במסגרת תוכניות משרד הבינוי והשיכון, כדי לעזור לזוגות הצעירים למצוא פתרון דיור.

כאן המקום לציין לשבח את השינויים שנעשו על-ידי משרד הבינוי והשיכון בדצמבר 1982 באופן הגשת הבקשות לתוכניות הסיוע של המשרד. שינויים אלה גרמו לפישוט הליכים ולקיצור ההמתנה לשם קבלת תעודת זכאות ומימוש ההלוואה. אך עם זאת, עלי לציין את העוול שגרמו שינויים אלה לבני-הישיבה, עם מחיקת סעיפים שונים בתנאים שנתנו נקודות זכאות. בין היתר אלה הם גובה המשכורת של הזוג, מספר האחים הנשואים ומספר האחים שאינם נשואים במשפחות הזוג הצעיר — שאוחדו לסעיף אחד. עם מחיקת סעיפים אלו, המקסימום שיכול להגיע אליו זוג צעיר שהבעל הוא בן-ישיבה הוא 1,300 נקודות, שהן 25% ממחיר דירה. אני מקווה ששר הבינוי יתקן אפליה זו בין הזוג הצעיר כשהבעל הוא בן-ישיבה לבין זוג צעיר כשהבעל אינו בן-ישיבה עם העדכון הבא של תוכניות הסיוע של המשרד.

שברוך כלל קשה להדריך אותה במהלך השנה. אם יודעים מראש כמה דירות נחוצות, אפשר לחכנן את בנייתן חמש שנים לפני המועד, וכבר לטפל בתוכניות של בניין ערים, בהוצאת רשויות בנייה לבתים. אפשר לעשות הכול מראש, כך שבי-באפריק, כתחילת שנת הקצב, כל הפרוגרמה השנתית תהיה מוכנה, תחוכה, מאורגנת, עם רשויות בנייה. לא יקרה מצב, שבסוף שנת הכספים רק מתחילים — או לפעמים מחמיצים את בניית הפרוגרמה של אותה שנה.

תכנון רב-שנתי ימנע את הבעיה, ולדעתי, יקצר את תהליך הבנייה ויבטיח את השלמת הדירות בזמן. תודה רבה.

היורד מ' כהן-אבידב:
תודה לחבר הכנסת מאיר שטרית. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמואל הלפרט, ואחריו — לחבר הכנסת שבח וייס.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני לציין את פעולותיו הברורות של משרד הבינוי והשיכון. של סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון דוד לוי, למען הטבת תנאי הדיור למשפחות ברוכות ילדים ולעולים חדשים. באמצעות תוכניות הסיוע של המשרד — "שלוש פלוס", הלוואות להרחבה וסיוע אחר במסלולים שונים ומגוונים — יימצאו פתרונות דיור הולמים לאלפי משפחות, אשר גרו קודם לכן בתנאי עוני וצפיפות.

עלי לציין במיוחד את העזרה הנכבדה של משרד הבינוי והשיכון, ובפרט את עזרתו האישית של השר, למקמי העיר עמנואל בשומרון. ליוזמה ברוכה זו שותפים יומים חדורי הכרה למען הקמת עיר דתית ביהודה ובשומרון, דבר שביא בעקבותיו הקלה למאות ולאלפי משפחות — זוגות צעירים ומשפחות ברוכות ילדים, שהתקשו להגיע עד כה לקורת גג משלהם. מן הראוי לציין בהזדמנות זו, כי כבר בשכונות הקרוכים יחלו להתיישב מאות המשפחות הראשונות בעיר. כל הפעולה והסיוע הרב הזה של המשרד נעשים באמצעות פעילות בנייה מעשית מואצת בכל רחבי הארץ. המשרד — בעצמו ובאמצעות חברות בנייה — הקים אלפי יחידות דיור, ועוד יור נטויה. במיוחד מרין את הלב לחזות בעיר הקודש ירושלים במאמץ בנייה נרחב, שהביא להקמת שכונות ענק חדשות בצפון-ירושלים.

בעקבות הפעילות המוגברת הזאת בענף הבנייה הפך הענף לגורם מוביל במשק הישראלי, גדל היצע הדירות בצורה משמעותית וחלה ירידה ריאלית בתשומות הבנייה. עם זאת, עלי לציין, כי למרות העזרה הנכבדה שמשרד הבינוי והשיכון נותן להשגת פתרונות דיור, הרי בשביל זוג צעיר במדינת ישראל רכישת דירה היא עדיין משימה קשה ביותר, כמעט בלתי אפשרית. זוג צעיר הרוצה לגור, למשל, בירושלים, צריך לגייס הון אגדי של מיליון שקלים טכין ותקלין, וזאת מלבד המשתנה וההלוואה המשלימה. לאחר מכן עליו לעמוד בתשלום חודשי התחלתי צמוד למדד של כעשרת אלפים שקלים, והמצב אינו שונה בהרבה ביהוד ערי הארץ. מצב זה גורם להתמרמרות רבה בקרב הציבור, בעיקר אצל בני-הנוער. חיללים משוחררים נמנעים במקרים רבים מלבנות בית ולהקים משפחה. בגלל אי-יכולתם להגיע לכוונתם עצמם. ומה שחמור מכול — הדבר גורם לירידה של אזרחים מהארץ. סקרים רבים שנעשו בישראל ובקרב היורדים בחוץ-לארץ הראו בבירור, כי חוסר האפשרות להגיע לדיור במדינת ישראל הוא גורם חשוב ובעל משקל רב בהחלטה של רבים לרדת מהארץ.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין ספק שהפתרון של בעיה כאובה ומציקה זאת הוא אך ורק על-ידי בניית דירות

סימן זכר לבתי-כנסת במקום. דבר זה גורם לזעם אצל התושבים, והם נדהמים להיווכח שאיש לא דאג להקמת בתי-כנסת ומקווה בשכונות.

במצב הנוכחי אנו עומדים בפני בעיה חמורה שעלולה להתפוצץ בכל רגע. עלינו לחזות מראש את התוצאות הלא-חיוביות שעלולות להיות מהמצב. אחרי מה שקרה לאחר הריסת בתי-הכנסת בגילה, על הממשלה ומשרד הבינוי והשיכון להחליט בכיבוד שלא תיכנה שום שכונה חדשה בלי בתי-כנסת ומקווה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת שמואל הלפרט. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת חנן פורת. אם הוא לא יהיה באולם, תינתן רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל רייסר: קראתי בשמו והוא לא היה נוכח. הוא נכנס היום למסגרת פנויה ברשימה של דוכרי הליכוד.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בדחילו ורחימו. מתוך חרדה לכבודו של הבית אני רוצה להעיר הערה. בשום אופן אין זאת הטפה בשער בת-רבים, אלא הערה קונסטרוקטיבית.

אני, עם קבוצה קטנה של חברי כנסת, ישבנו פחות או יותר, אם כי לא באופן רצוף לגמרי, ברוב הדיונים שהתקיימו כאן בבית, כאשר שרים מסרו דין-וחשבון על משרדיהם. אמור היה להתקיים דיון יסודי על מדיניות המשרד. יש לי הרגשה שיהיה זה מכבודו של הבית אם ישנה באופן ממשי את סדרי הדיונים בנושאים אלה וישלב אותם בדיונים על תקציב המדינה. אז אולי אפשר יהיה להשפיע, תיאורטית לפחות, או פוטנציאלית, ולשנות את התקציב לכאן ולכאן, ואולי גם לשפר את רמת ההתעניינות של הבית בדיונים. אני חושב שאני צריך להלאת את כמה החברים הקבועים שיושבים כאן אחי בנאומי. את הצעותי אעביר ככתב לסגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון. תודה רבה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת — איננו באולם.

רענן נעים (המערך):

כדאי היה לשמוע אותו.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

באמת, אני רוצה להודות לאותם חברי הכנסת שיושבים אתי בהתמדה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל רייסר, ואחריו — לחבר הכנסת רובינשטיין.

מיכאל רייסר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אילו היה לי נאום כתוב ומוכן הייתי שוקל ללכת בעקבות קודמי, וגם אני, קרוב לוודאי, הייתי מעביר את הדברים לפרוטוקול. אבל אין לי נאום כתוב. רשמתי לי כמה נקודות. לכן לא אלך בעקבות קודמי.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה וריקה, משרד הבינוי והשיכון הוא מערכת מזכרית במשך המשפיעה בצורה מרבית גם על ההיבט החברתי וגם על ההיבט הכלכלי. לכן, כדי לבחון את מידת ההצלחה או אי-ההצלחה של משרד הבינוי והשיכון, צריך לבחון את מידת ההשפעה שלו הן במישור החברתי והן במישור הכלכלי.

כמי שחש קרבה — ולא רק קרבה פוליטית — לשר העומד בראש המשרד, וכמי שעבר בזמנו במשרד, אני יכול

כאן המקום להעיר הערה נוספת: עד לפני שנה עודכנו ההלוואות אחת לשלושה חודשים. לאחרונה מעדכנים אותן רק אחת לישיבה חודשים. כאשר העול על המשתכנים הוא ממילא כה גדול, רצוי לחזור לעדכון של אחת לשלושה חודשים.

חברי הכנסת, ברצוני לייחד מלים מספר לעניין פרויקט שיקום השכונות. ועדת השרים לשיקום השכונות החליטה בתורש אוגוסט 1982 לצרף עוד 13 שכונות חדשות למסגרת הפרויקט. צר לי לומר, כי תושבי השכונות הללו מאוכזבים מאוד בגלל הסכבת ובגלל אי-הפעלה השיקום עד עצם היום הזה, וזאת אחרי הציפיות הגדולות שהתעוררו אצל התושבים בעקבות החלטת הממשלה. אפשר לסכם ולומר, שאחרי שנה שלמה עדיין אין פעילות של שיקום, והדבר מגביר את מרידות התושבים. פרויקט שיקום השכונות שהגה ראש הממשלה לפני חמש שנים ויותר הוא אחד הדברים המופלאים שיכול הממשל לתת לחברה בישראל. אחרי עשרות שנות סבל ותנאי חיים חמאניים של רכבות משפחות בישראל הוחל בשיקום דירות ובניינים שלמים, בבניית מוסדות חינוך וחברה ובטיפול בבעיות חברה. בשיתוף עם משרדי הממשלה הנוגעים כדבר — משרד החינוך, משרד הבריאות, משרד העבודה והרווחה וכן הסוכנות המשמשת גשר לקהילות ישראל המאמצות את שכונות השיקום. חבל מאוד שדווקא בדבר כה יפה עלי לציון. בצער, שאין יחס ראוי במסגרת זו כלפי פרויקטים דתיים בשכונות המשוקמות. כגון בתי-כנסת, מקוואות, בתי-ספר של החינוך העצמאי ועוד. לא אטריח את הכנסת בדוגמאות רבות. הן קיימות למכביר. אך כחבר צוות ההיגוי העליון של הפרויקט אני חש את הכאב, הסבל וההתמרמרות של תושבי אותן שכונות. בנתיבות, באופקים, ברחובות, בקריית-אחא, בחצור הגלילית ועוד. בטוחני שכבוד השר יאזין לרחשי לבם של תושבים אלו ויפעל במהירות לשנות את המצב בתחום זה, כדי שתושבים ירגישו שאכן יש צדק כן ואמיתי לשקם אותם, גם אם בשכונות מסוימות הם מיעוט בלבד.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בסיום דברי אני יכול שלא להעלות בעיה כאובה הנוגעת לכולנו — המחסור החמור במבני דת בשכונות החדשות בירושלים ושאר ערי הארץ ויישוביה. לפני כשבועיים יזמתי דיון בנושא זה במליאת הכנסת. אחרי המעשה המחפיר של הריסת בתי-כנסת בשכונות גילה בירושלים, בעיה זו לא היתה מתעוררת אילו בכל שכונה חדשה היו נבנים בתי-כנסת ומקווה, בהתאם לצורכי התושבים הדתיים במקום. משרד השיכון בונה את רוב השכונות החדשות בישראל. על היתר הוא אחראי. המשרד חייב לתכנן במקביל להקמת בתי-ספר וגני-ילדים, מגרשי ספורט ומרכזי קהילה, מתניסים ומועדונים, מקוואות וכל מבני הדת הדרושים לתושבי השכונות החדשות. אחרי ככלות הכול, אנו נמצאים במדינה יהודית ולא בגולה.

ביקרתי לאחרונה פעמים רבות בשכונת רמות שבצפון ירושלים. אחת השכונות החדשות, משרד השיכון הקים את רובה. ראיתי את בתי-הספר, את גני-הילדים, את המרכז המסחרי, את המתניסים, את מגרשי הספורט ועוד ועוד — אך לצערנו הרב אין במקום בתי-כנסת ומקווה טהרה ראויים לשם. בתי-הכנסת, שהוא מרכז החיים של המשפחה היהודית — דווקא הוא נעדר בשכונות החדשות של עיר הקודש. מקווה טהרה, שהוא יסוד קיומה של המשפחה היהודית, לא קיים ברמות. במקום זה נאלצים התושבים להתפלל במרתפים ובמקלטים, בכיתות בתי-ספר ובספריות, ומקום מכובד למקדש מעט ולמרכז טהרה — אין.

כימים אלה מתחילים לאכלס את מתחם 03 ברמת ירושלים שבו התושבים יש מאות משפחות דתיות וחרדיות, אך אין

ואפשר היה גם לממש את המעבר המהפכני לשיטת המימון החלקי. כעקבות אותה שיטה עיקר העומס הכספי מוטל על כחפי הקבלנים במקום על משלם המסים. המעבר לשיטה הזו גרם גם הוא להשלכות חשוכות ביותר בתחום המלחמה באינפלציה. ובעיקר בקיצוץ תקציבי המדינה.

לסיום, ברצוני לכרך את השר, את סגן השר, את המנכ"ל, את ההנהלה ואת העובדים על תנופת הפעילות היוצאת דופן בירושלים, בשקיום השכונות וביהודה ובשומרון. תודה רבה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת רייסר. רשות הדיבור לחבר הכנסת רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת יגאל הורביץ.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, פעילותו של משרד השיכון — — —

הי"ר מ' כהן-אבידב:

לא תוכל לומר "רבותי", יש רק שניים שלושה חברי כנסת באולם.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

יש יותר חברי כנסת מנציגי משרד השיכון.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

סגן השר נוכח באולם.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מבקש סליחה. אני סופר עשרה חברי כנסת.

קריאה:

עשרה הם קניין.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מקווה כאמת שסגן השר יעביר חלק מהדברים לשר. מכיוון שמדובר בדברים חשובים.

אדוני היושב-ראש, מכיוון שמדובר במשרד שפעילותו ענפה ורבה ומכיוון שהזמן מוגבל, אני מבקש לייחד את דברי רק לכמה בעיות, ואולי לא יהיו אלה הבעיות שהשר לוי ייחד עליהן את הדיבור.

אותי, מיום שנכנסתי לכנסת הזאת ואף בכנסת הקודמת מעניין נושא שאיננו מטריד את המשרד ואת הממשלה במידה מספקת. כוונתי לעזובה ולניזון של מרכזי הערים בארץ. מי שעובר ברחובות הערים הגדולות קשה לו להאמין שמדובר במדינה כה צעירה, משגשגת ובעלת רמת-חיים די גבוהה. הוא רואה לנגד עיניו מרכזי ערים מנוונים, קירות בלים מזוקן, טלאים-טלאים של תיקונים ושיפוצים, תוספות מתוספות וטונות — וכל זה במרכז העיר, על קרקע יקרה. במקום שיש בו כבר כל השירותים הדרושים, חשמל, מים, ביוב וטלפונים, כל הדברים שהתקנתם עולה כסף כה רב.

ומה עושה מדינת ישראל? היא פוסחת על מרכזי הערים הללו ובונה מחוץ לעיר, על כל ההוצאה העצומה הכרוכה בכך — הנחת קווי חשמל, טלפון, מים, ביוב ומערכת חדשה של בתי-ספר, על כל בזבז האנרגיה הכרוך בכך.

במקומות אחרים בעולם הנהירה אל הפרברים ועזיבת מרכזי הערים יש לה הסבר. יש הסבר של חילופי אוכלוסייה, יש הסבר של אלימות, יש הסבר של סמים. יש הסברים שונים. בישראל אנחנו יצרנו "סלמס" בלי שיהיה כל מניע מהסוג הזה. "סלמס" חוצרת בית, כולם פרי עזובה ארגונית, מינהלית ומשפטית.

לציין בסיפוק, כי גם במישור החברתי וגם במישור הכלכלי גדולה תרומת המשרד למשק ולחברה.

אסביר את דברי בכמה דוגמאות. אין מצוקת דיור. כולנו זוכרים את החקופה של ההפגנות, את שריפת הצמיגים. התופעה הזו איננה קיימת. ואם היא קיימת, לצערנו, עדיין — — —

רענן נעים (המערך):
אין עלייה.

חיים רמון (המערך):
יש ירידה.

מיכאל רייסר (הליכוד):

אין ירידה, חבר הכנסת חיים רמון ידידי, כנראה אינך קורא עיתונים, הירידה תמה, נפסקה.

חיים רמון (המערך):

אם אכן היא תמה, כנראה עוד שנתיים תהיה מצוקת דיור. אם היא לא תמה, לא תהיה מצוקת דיור.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת רייסר, אם אתה רוצה להתווכח — זה יהיה על חשבון זמנך.

מיכאל רייסר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אם תגן עלי לא אתווכח אתם.

חיים רמון (המערך):

האווירה היא אינטימית. אפשר להחליף דברים.

מיכאל רייסר (הליכוד):

דוגמה נוספת. היום קיים במשק מלאי דירות המספיק לכמה שנים, לרבות קליטת עלייה צפויה, אם בעזרת השם תהיה כזו.

אין עלייה ריאלית במחירי הדירות. ההיפך הוא הנכון. יש ירידה ריאלית במחירי הדירות. כ כך תורם משרד הבינוי והשיכון תרומה מכרעת למלחמה באינפלציה.

המשרד מנצל את הרגיעה בדרישה לדירות, כדי לשכלל את שיטות הבנייה, כדי להוזיל את עלות הדיור וגם כדי לשפר את איכותו. משרד הבינוי והשיכון שכלל את הכלים הסוציאליים, כדי להבטיח סיוע מקסימלי לאלה שהם באמת נצרכים.

עכשיו, בפרספקטיבה של כמה שנים, ניתן לקבוע בוודאות, שאותו מהלך נועז שהמשרד נקט בו כאשר אימץ את שיטת המשכנתאות הצמודות — ורבים וטובים בבית הזה הטיחו ביקורת קשה נגד השיטה הזאת ונגד יוזמה — הצדיק את עצמו במלוא מההיבט החברתי ובעיקר מההיבט הכלכלי. נפח הכספים הדרוש למשרד השיכון כדי להתמודד עם בעיות הדיור או לפתור אותן קטן, וזאת לא על חשבון הנצרכים.

מעולם לא היה מספר המממשים את הזכאות לשיכון כה גבוה, גם במספרים מוחלטים וגם יחסית לגודל האוכלוסייה. הממוצע התורשי כיום עומד על כ-1,600 מימוש זכאות בחודש, מעולם, לא היה מגוון כה רחב של פתרונות דיור אלטרנטיביים ופתרונות משלימים, החל במשכנתאות המורכבות וכלה בהשתתפות בשכר דירה.

משרד הבינוי והשיכון פתח את המועדון האקסקלוסיבי של החברות המשכנות. בעבר רק חברות מעטות נהנו מהפריבילגיה להיות חברה משכנת. כתוצאה מפתחת המועדון הזה לתחרות בנייה פרטיות נוספות החלה תחרות רצינה במשק,

אתה עובר ברחובות תל-אביב באזורים של מעמד בינוני שבהם גרה אוכלוסייה טובה, וזקנה אבל טובה, ואתה לא מאמין למראה עיניך. יתר על כן, אתה עובר באזורים שבהם העירייה או הממשלה משקיעות הון תועפות, כמו שפת הים של תל-אביב ברחוב הירקון, ואתה רואה בתים שנראים כמו לאחר מלחמה. אתה רואה בתים חדשים שנבנים, ובתוך כמה זמן גם הם מתכלים וגוראים כלים מזוקן.

וכל זה קורה משום שהדעת אינה נתונה לשימור הקיים. לפיתוחו, לכנייתו מחדש, לשיפוצו והכול הולך על פיתוח נוסף מחוץ לתחום העיר הקיימת. זה בזבז כסף, זה הרס המרקם העירוני, זה כיעור משוע של מרכזי הערים, ואין בו כל צורך.

האמת היא, שכאשר מישור מסתכל על משטר השיכון הקיים בארץ, הוא צריך לומר לעצמו דבר אחד: לא פלא שזה המצב. מכיוון שאין בעל-בית לשום בניין, אין בעל בית. המושג הישן והטוב של בעל בית שגם משגיח, שגם משמר ומטפח את ערך רכושו — אינו קיים. בבתיים משותפים אין בעל בית מהסיבה הפשוטה, שהחוק הישראלי נתן לכל דייר זכות וטו למנוע כל שיפוץ ותיקון.

על הפגם הזה, שאותו אני מקווה לתקן בעתיד בקרוב, אינני רוצה לדבר, הוא איננו בתחום העניין של משרד הבינוני והשיכון. אבל על נושא שיפוץ הבתים הישנים והנושא של הגנת הדייר אני חושב שחייבים להרחיב את הדיבור. אני מצטער שהשר לוי צמצם את דבריו ודיבר רק על המעשה שנעשה במושב הכנסת הנוכחי לגבי הצמדת דמי השכירות של בתי-עסק למדור.

אבל, מוכרת לבוא שינוי יסודי ומהותי בהסדרים הנוגעים למה שקרוי "הגנת הדייר". אינני מקבל שהחוק הקיים מגן על הדייר. אני חושב שלעיתים קרובות מאוד הוא מרע עם הדייר. הוא מרע גם עם בעל-הבית וגם עם הדייר. הוא מגן בעיקר על דיירי ותיקים, ששכרו את הנכס לפני קום המדינה. עליהם הוא מגן; אלה שלא שילמו דמי מפתח. משום מה בעל-הבית צריך לסכסך אותם, גם אם הם בעלי עסק גדולים; גם אם הכנסותיהם גדולות יותר מהכנסות בעל-הבית.

מוכרת לבוא שינוי יסודי בחוק הגנת הדייר. איש לא מדבר על ביטול הגנת הדייר. מציגים את העניין בצורה מטעה ומסלפת. איש לא מדבר על שינוי או על ביטול החוק הקיים. מדובר על דבר אחר לגמרי — מדובר על כך, שיש להקטין את העוול שהחוק הקיים גורם בהגנה על זכויות דיירים ששילמו דמי מפתח ובהגנה על מראה הסביבה ועל מראה העיר בישראל.

אין לעשות זאת? יש כמה דרכים. אבל לדאבוני הרב, משרד השיכון אינו מקבל את הדרכים הללו. אני רוצה שמישהו יסביר לי, למשל, למה בתי-מסחר או בית-עסק שלא שילם מעולם דמי מפתח צריך ליהנות מתקרת הגבלת דמי שכירות. אדרבא, אני מבקש שמישהו מסיעה כלשהי של הבית — —

היור"ר מ' כהן-אביב:

אבל מי הוא המישהו? אין כאן אף לא אחד.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מדבר אל רשויות הכנסת.

יעקב גיל (המערך):
אני הוא אף לא אחד?

היור"ר מ' כהן-אביב:
אתם קבעים פה, לכן אין לי מה להעיר. כעת בא חבר הכנסת רפי סיוסה, ברוך הבא.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
לחבר הכנסת רפי סיוסה אני מפנה זאת. אני רוצה שמישהו יסביר לי מדוע בית-קפה, בית-מסחר לספרים, או בית-עסק, או בית-חרושת שקיים משנת 1946, שלא שילם דמי-מפתח, צריך להיות מסוכסך על-ידי המערכת העסקית בכלל ועל-ידי בעל-הבית בפרט. אומרים לי אנשי משרד השיכון: אבל אנחנו לא רוצים שמישהו שקנה את הבית יתעשר פתאום. מפני שהוא קנה את הבית על-סמך דמי שכירות נמוכים. זאת חשיבה שאני חשבתה שהיא שייכת למפלגה שלא נמצאת מצד זה של הבית. אבל לרגע אחד, נניח שזה בסדר; בעל-ביתם שקנו את הבית שלהם לאחרונה לא ייהנו מההעלאה הזאת. אבל מה בנוגע למצב שבו בעל-הבית המקורי והדייר המקורי נמצאים כאותו מושכר משנת 1946. כאשר הונהגה הגנת הדייר — — —

היור"ר מ' כהן-אביב:
בשנת 1941 הונהגה הגנת הדייר. סלח לי שאני נכנס לזבזבך.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מדבר על הנהגת דמי מפתח.

היור"ר מ' כהן-אביב:
אבל הגנת הדייר היתה ב-1941.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
נכון, בסדר. הוא לא שילם דמי מפתח. דמי מפתח התחילו רק עם קום המדינה. אני רואה כאן עוול משולש. עוול אחד כלפי בעל-הבית, או כלפי צאצאיו; עוול בהגנת הווחקים נגד החדשים, מפני שהמתחרה של אותו סוחר צריך לשלם שכר דירה ריאלי; עוול שלישי, ומבחינתי הוא לא פחות חשוב מהעוולות הקודמות שצינתי, הוא העוול למראה העיר. מכיוון שכל עוד קיימת התקרה הזאת לגבי בתי-עסק אין שום דרכון, אין שום דחיפה, אין שום פתיון לשפץ את הבית.

ואני שואל גם לגבי שוכרי דירות. אני מקבל שלגבי שוכרי דירות העניין לא צריך להיות עדין כמו לגבי בעלי עסקים, אבל אני רוצה לשאול: האם בתקופה של אינפלציה של 140 — 150 לשנה זה הוגן וצודק שהעדין של שכר הדירה בדירות מוגנות יעשה פעם אחת בשנה?

אהרן נחמיאס (המערך):
אחוזים 150 אחוזים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
140 — 150 אחוזים. אנחנו תקווה שזה לא יימשך יותר ממספר קטן של שנים. תודה, חבר הכנסת נחמיאס.

בתקופה של אינפלציה כזו, של 140 — 150 אחוזים לשנה. כעבר, אנב, היינו אומרים על האינפלציה הזאת שהיא תגיע עד 120.

סגן שר הבינוני והשיכון מ' קצב:
אחוז אחד לשנה — 120 שנה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
זה בא מהביטוי 120 שנה. פעם אמרנו שהאינפלציה תגיע עד 120. מאז עברנו גם את זה.

אני שואל, האם יש היגיון בכך שדייר בשכירות מוגנת יעדין את התשלום שלו פעם אחת בשנה? הרי עדין כזה של

הוא "תינוק" שלי, תינוק חורג, הייתי אומר, וכיוון שאני מנסה לשכנע את משרד השיכון ואת אנשי מע"ץ זה זמן רב שהמצב בכבישים הוא בלתי נסבל, מבחינת הניקיון בשולי הכביש ומבחינת החוקתם התקינה של המתקנים ליד הכביש, אני מקווה מאוד שהאפשרות הזאת, שנדונה במשרד השיכון תתגשם במהרה, ונראה לא רק חוק-מסגרת מתאים אלא פעולה יסודית, שוטפת ונמרצת, כדי שהכבישים, שהם חלקן הראוה של המדינה, לא יהיו לנו לבושה ולתרפה ונוכל לנהוג ולראות סביבנו מערכת סביבתית נקייה ותקינה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל הורביץ — איננו באולם.

חברי הכנסת, נפסיק כאן את הדיון על סקירת שר הבינוי והשיכון. רשימים עוד שני חברים לדיון. המשך הדיון והתשובה — בישיבה אחרת.

יעקב גיל (המערך):

אפשר לדעת מי הם החברים שנותרו לדיון?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת אהרן נחמיאס וחבר הכנסת בני שליטא. אם אני אומר שנותרו שניים, אפשר לסמוך עלי שנותרו שניים. תמיד הנוהג הוא להשאיר שניים לדיון.

ט. הצעה לסדר-היום

שירותי הרווחה במגזר הערבי

והוריהם, שנשאלו למקום הימצאם של ילדיהם, לא ידעו כלל היכן הם נמצאים. המחקר העלה ש-8% מהנוער בעכו אינו חוזר הביתה לאחר העבודה. כמספר הזה — נערים שכבר התמכרו לסמים ולאכלהול. ב-90% מן המקרים האלה אין טיפול של עובד סוציאלי כלשהו.

אדוני סגן שר העבודה והרווחה, עוני ודלות יוצרים מצוקה. מצוקה מחפשת פתרון. הפתרון הקל ביותר הוא הידרדרות לפשע על כל סוגיו ומיניו. במדינה מתוקנת האמונה על קיומה תושבית, פועלים להקטנה ולצמצום הבעיה הסוציאלית, הנובעת מחוסר רווחה פיסית. במדינת ישראל קטנה העזרה הסוציאלית במגזר הערבי ככל שהבעיות גדלות.

על מה בדיוק אני מדבר? — מחקר שנערך ב-1982 על-ידי איגוד העובדים הסוציאליים מגלה את האנדרלמוסיה, את האכסורד ואת העיוות החברתי שיש היום בשטח הטיפול הסוציאלי למיניו ולסוגיו במגזר הערבי. השירותים הרווחה הסוציאלית במגזר הערבי הם מתחת למינימום, וכל כך למה? — אם ביבנה, שהיא עיירת פיתוח, יש עובד סוציאלי אחד על כל 800 איש, הרי בשפרעם, שהיא עיר ערבית, יש עובד סוציאלי אחד על כל 8,000 איש, ובנגב, רכותי, יש עובד סוציאלי על כל 18,000 איש — בנגב הכדורי. כמוכן.

העזרה הסוציאלית, חברי הכנסת, מתפתחת בכמה וכמה תחומים. אתייחס לכל תחום בנפרד: ראשית, וזאת לדעת, 82 עובדים מטפלים באוכלוסייה של 600,000 נפש. שנית, בעקבות אכסורד זה נגרם מצב, שהעובדים הסוציאליים הקיימים עוסקים בכול. אין שום שירותים סוציאליים מקצועיים, שלא לדבר על עבודה מונעת וטיפול בנער כדי לעצור הידרדרות. כבר ראינו את מצבו של הנוער. אין עובדי חכורות רחוב, אין עזרה קהילתית. על המושג הזה כלל לא

פעם אחת בשנה פירושו שגם המעט שמקבל בעל-הבית נשחק והולך. הכול צמוד פרט לזה. זה לא נראה לי הגיוני.

אני חושב שאנחנו מוכרחים להכניס את השינויים האלה בהגנת הדייר. אדרבא, אולי יש להתנות את הזכות לדמי שכירות גבוהים יותר בשיפוף הבית. אבל אין להמשיך בהפקרות הקיימת. שר השיכון הציע בנאומו את החלת החוק לשיפוף בניינים. הוא מציין שהממשלה עומדת ליום פעולות שיפוף. על-פי חוק שיפוף בתים והחוקתם, על-מנת לבצע פעולות שיפוף בשיתוף בעלי הנכסים והדיירים לשיפור פני הערים. אדוני היושב-ראש, על-פי חוק שיפוף בתים והחוקתם, המדינה צריכה להשתתף ב-30% מדמי השיפוף. אני רוצה לשאול: מדוע צריכה המדינה להשתתף ב-30%, במכנים שבהם הדיירים יכולים להשתתף בשיפוף? או מדוע היא צריכה להשתתף בשיפוף של מבנה שבו נמצא בית-עסק משגשג ומצליח — ואני יכול למנות שורה ארוכה של בתי-עסקים כאלה בתל-אביב, שמשלמים 100 דולר, 200 דולר ו-300 דולר לחודש, כאשר הכנסותיהם לשעה אחת גבוהות מזה? אני מאושר מכך ששר השיכון מוכן להפעיל את החוק לגבי אזורים שבהם אין צורך בכך.

לכסוף. כיוון שהיושב-ראש מאות לי שזמני הם, אני רוצה לומר דבר אחד של שבה לגבי תוכנית שהשמיע בפנינו השר. הוא אמר כי נדונה אפשרות של ייזום חקיקה בנושא השמירה מויהם אתרים בצדי הכבישים. כיוון שהנושא הזה

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת חמד חלאילה — שירותי הרווחה במגזר הערבי. בבקשה.

חמד חלאילה (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, רצוני לדבר היום על בעיית שירותי הרווחה במגזר הערבי. בעיה זו הועלתה עקב המצוקה הרבה בקרב תושבי המגזר הערבי. מחקר שנערך בשנת 1981 גילה דלות, עוני וחיים בלא איכות חיים. מחקר זה שהחמן על-ידי משרד העבודה והרווחה, התבקש להמציא נתונים על שירותים חברתיים במגזר הערבי. ממצאיו בתחום המצוקה הם עניין לדיון נרחב מאוד, אולם אתמקד כאחד האספקטים של מחקר זה — בעיות וצרכים של ילדים ושל נוער.

לגבי הילדים והנוער נבדקו נושאי החינוך, נושאי הבינוי ובעיות של התנהגות סוטה, אלוהוליסם וסמים. לעניין החינוך, הסתבר שמחצית המורים במגזר הערבי אינם מוסמכים. אולם חמור מזה: 15% מהתלמידים ומהנוער באום-אל-פאחס, לדוגמה, אינם ממלאים את הוראות חוק חינוך חובה. חובתה של המדינה למנות קצין ביקור סדיר במגזר הערבי כמעט אינה ממולאת. עובדים סוציאליים בבתי-הספר כמעט שאין. בנושא זה אגע בהמשך דברי.

לעניין דפוסי הבילוי של הנוער — מחברר שמתנ"סים הם המצאה ישראלית-יהודית בלבד. 30% מילדי דלת-אל-כרמל, כך מתברר, משחקים ברחוב. כל היישובים שהקיף המחקר התלוננו על שאין כלל מקומות משחק ובילוי לילדים. בעכו, לדוגמה, חלקו של הנוער שאינו עובד ואינו לומד מציע ל-35% 15% מהנוער בעכו מבלים את ימיהם ולילותיהם בשוטטות.

5. להקים בחי"ספר להכשרה מקצועית כשביל נערים מהמגזר הערבי.

חברי הכנסת, מדובר בנושא שאינו פוליטי, אך הוא זועק לפתרון מהיר. אני מקווה שתתייחסו לנושא ברצינות הדרושה ובכובד הראש הולם.

היו"ר מ' כהן-אבידן:

תודה לחבר הכנסת חלאלה. רשות הדיבור לסגן שר העבודה והרווחה, להשיב על ההצעה לסדרהיום.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אני מברך את חבר הכנסת חלאלה על שהעלה את הנושא החשוב הזה על שולחנה של הכנסת. צר לי על כך, שכמו בנושאים רבים אחרים, כך גם במקרה זה לא זכו רבים לשמוע את הנאום. מכל מקום, אני רוצה לברך אותו על העלאת הנושא ועל ההצגה התרבותית של בעיה חמורה בחינוך; על עשה זאת בצורה שקטה ועניינית. הוא ראוי שנעלה זאת על נס. אנתנו מחפשים דוגמאות להתנהגות תרבותית, והנה היא לפנינו.

חברי הכנסת, משרד העבודה והרווחה תותר לשוויין מלא בשירותים בין יהודים לערבים. החברה הערבית מצאה במשך עשרות שנים מענה על בעיותיה החברתיות במסגרת הכפר ובמסגרת החברה המסורתית.

בשנים האחרונות עובדת החברה הערבית בישראל תהליך מואץ של תאחדות חברתיות יסודיות. המגע עם החברה המערבית המודרנית, החשיפה לאמצעי הקומוניקציה ההמוניים והמגע היומיומי עם החברה הישראלית האיצו תהליכים של שינוי חברתי. יש לציין את השתלכותם של ערביי ישראל בכלכלת ישראל ובחברה הישראלית. מכאן שאין עוד מקום לשתי רמות של שירותים חברתיים, וככל שיעברו השנים יש, לצערנו, לסמוך פחות על כוחה של החברה המסורתית הערבית להתמודד בכוחות עצמה עם בעיות החברה.

זאת לדעת, בצד תהליכים חיוביים ביותר של מודרניזציה בקרב ערביי ישראל, נתרופפו מסגרות חברתיות מסורתיות, ולא קמו תחתיהן מסגרות חדשות. כתוצאה מכך הלכה והתמוטטה המסגרת המסורתית של המשפחה המורחבת, והתפתחה המשפחה הגרעינית האינדיבידואליסטית. כך הצטמצמו דפוסי עזרה הדדית לאחריות קולקטיבית, שאפיינו חברה זו בעבר, והפרט עומד כיום בודד אל מול בעיותיו החברתיות. יש להצביע בצער על בעיות חברתיות שצצו בשנים האחרונות.

המשפחה הערבית, שבעבר התמודדה לבדה עם בעיות אישיות במסגרתה, איננה מצליחה היום בכך במקרים רבים. יש גידול במספר הגירושים, בעיקר בקרב זוגות צעירים, ומשפחות חד-הוריות נאלצות להתמודד בכוחות עצמן עם בעיותיהן, בלי עזרת המשפחה. כמו כן, קיימות תופעות הנובעות מנישואין בגיל צעיר ביותר, כלא הכנה ובשלות מספקות.

גברה עבריות הנוער, בעיקר בכפרים הגדולים, כנראה בשל התרופפות המסגרת המשפחתית וסמכות האב וחוסר ההכנה לקליטת תהליכי המודרניזציה והמפגש עם אמצעי התקשורת ותרבות העיר. במקביל הולך וגדל מעמדו של הזקן, ומתמעטים הזקנים בעלי סטטוס גבוה ביותר כבעבר. יותר ויותר נדחקים הם ממרכז החברה אל שוליה.

העדר מסגרות חדשות משפיע בכחרת על הצורך בהיערכות מחודשת של השירותים החברתיים במגזר הערבי. משרדנו עשה, עושה ויעשה כל מאמץ כדי לעמוד מול האתגר

שמעו שם. בכל הארץ יש רק עובדת אחת לטיפול כלשהו בנערות במצוקה, ובשום בחי"ספר במגזר הערבי אין שירות ייעוץ פסיכולוגי.

לנושא הטיפול במפגרים — בכל הארץ יש רק שלושה מוסדות לקליטת מפגרים מן האוכלוסייה הערבית. טיפול בקשישים — פרט לשני מוסדות פרטיים ושלושה מועדונים, אין שום בתי-אבות, שום טיפול בחולים כרוניים, כלום.

בתחום בריאות הנפש המצב "מזהיר" במידה דומה. פרט לתחנה אחת לבריאות הנפש בכל הארץ אין שום שירותי שיקום, פעילות כלשהי של בריאות נפש קהילתית, או מרכזי יום לטיפול בחולי נפש.

בתחום התעסוקה המצב אינו טובה כלל. לכל ארבעה כפרים או יותר יש לשכת תעסוקה אחת, המקבלת קהל פעמיים בשבוע בלבד לשלוש עד ארבע שעות. עומס העבודה בלשכות אלה גורם לתועה "מרגינה". כל עובד מקצועי, ללא התחשבות במקצוע שלו, נשלח לעבוד כפועל נקיון בעיריה זו או אחרת, או לעבודה בניצול זבל בחיריות. אם סירב העובד ללכת לעבודה זו בנימוק שאין זה מקצועו — אין בעיות: הוא יירשם כ"מסרב לעבוד" ולא יקבל דמי אבטלה.

בתחום הביטוח הלאומי, בא חוק חיילים משוחררים, שממנו לא נהנים תושבי המגזר הערבי, והחריף את הקיטוב ואת האפליה. אילו הוסר התנאי "וצאי צבא", בוודאי היה העוני פוחת.

זהו, חברי הכנסת, המצב בהווה. העתיד אינו נראה ורוד כלל ועיקר. בסוף שנה זו יסיימו את חוק לימודיהם בבתי-ספר לעבודה סוציאלית 29 סטודנטים ערבים. הבעיה היא כפולה: א. המספר הזעום של המסיימים; ב. כל החקנים מאוישים. הבעיה אינה באישי, אלא בהקצאה. על-מנת להגיע למצב מינימלי של שירותי רווחה סבירים — לא אופטימלי אלא מינימלי — יש צורך ב-165 עובדים סוציאליים נוספים, ומיד.

אני דורש משר העבודה והרווחה: א. לאמץ מראש את מסקנות הוועדה המקצועית בראשות מר ג'ראסי, אשר בודק נושא זה; ב. להרחיב, לבסס ולשפר את השירותים הסוציאליים הקיימים ולהקים מייד את אלו שעדיין אינם קיימים, בעיקר בתחום הטיפול בנער, בתחום בריאות הנפש, בתחום הטיפול המוסדי ובתחום הקהילתי; ג. לשפר ולייעל את עבודת לשכות התעסוקה האזוריות ולהגדיל את מספרן ומספר האנשים העובדים בהן, ולתת יותר ליברליזציה לעובדיהן ופתיחות כלפי האנשים הפונים ללשכות אלה; ד. להקים מעונות לקשישים, וכן מוסדות עזרה להם.

כמו כן, אני דורש הקמת ועדה מיוחדת, בשיתוף עם משרד החינוך והתרבות, שתדון בנושאים האלה:

1. להתחיל מייד בפעולות הסברה בבתי-ספר ערביים חינוכיים שיעודו בגורר תיכון ללמוד עבודה סוציאלית.
2. להבטיח מלגות לסטודנטים ערבים שילמדו את מקצוע העבודה הסוציאלית, ויתחייבו לעסוק בו במגזר הערבי עם סיום לימודיהם.
3. להסיר את מגבלת מינומם הגיל לגבי סטודנטים ערבים הנרשמים ללימודי עבודה סוציאלית.
4. לקיים חוכנית מיוחדת לאקדמאים ערבים שסיימו את לימודיהם במדעי הרוח והחברה להסבה למקצוע העבודה הסוציאלית.

בתנאים מוגנים, זאת נוסף על מה שהקימונו בטירה, כעכו ובמקומות נוספים.

פעולות אלה הן חלק מהפעילות החשובה הגעשית במאמצים גדולים, למרות תקופת הקיצוצים הקשה שאנו שרויים בה. ברם, תהיה זו טעות לומר שהצלחנו להדביק את הפיגור בתשתית במגזר זה ואת התהליך המואץ של ההתפוררות החברתית שהביאה לתופעות המדיניות שעליהן הצבעתי ברברי.

אנו פועלים להכנת תוכנית-אב, אשר תיתן פתרון הדרגתי על בעיות המתעוררות. מתוך הדגשת סדרי עדיפויות, אשר יבטיחו כי שאיפתנו לשוויון השירותים של כל אזרחי ישראל תמומש בטווח הנראה לעין.

אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת חמד חלאלה לוועדת העבודה והרווחה.

הי"ר מ' כהן-אביב:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה, אני שואל את חבר הכנסת חמד חלאלה, אם הוא מסכים להעביר את הנושא לוועדה.

חמד חלאלה (המעריך):

כן, אדוני היושב-ראש.

הי"ר מ' כהן-אביב:

ובכן לפנינו הצעה אחת, להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

הי"ר מ' כהן-אביב:

פה אחד הוחלט להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

של ההתפתחות המואצת במגזר הערבי, הן מבחינת הצרכים, הן מבחינת שיטות הטיפול, כל אלה מחייבים כמוכן תכנון וכוו"א, פריסה ארגונית שונה ושיפור מגוון השירותים הניתנים בתחומים רבים.

להלן אביא דוגמאות אחדות לצעדי המשרד ככיוון זה. בשבועות אלה החלה לפעול ועדה ציבורית בראשותו של שמואל טולידנו, חבר הכנסת לשעבר, אשר נתמנתה לבדוק את נושא עבריינות הנוער במגזר הערבי. תפקיד הוועדה להגיש מסקנות והמלצות על דרכי הטיפול בנושא זה ולהציע סדרי עדיפויות לביצוע.

זה שנתיים אנו עושים להגברת כוח-האדם המקצועי במגזר הערבי, במקביל לקיצוץ בכוח-אדם בשירותי הרווחה במגזר היהודי הוספנו 27 משרות במגזר הערבי בתקציב 1982, ועתה, כאשר חל-קיצוץ של 2% בתקציב כוח-אדם של משרדנו — הוספנו 9 משרות במגזר הערבי ב-1983.

בתחום הטיפול בזקן נעשו צעדים חשובים לפיתוח שירותים לזקנים בלוד, כעכו, במרום-הגליל, באזור נצרת ובטייבה שבמשולש. כדי להגביר את שירותי הרווחה במשולש הצפוני הוקמה לשכה מקובצת בכפר גלגוליה. בתחום השיקום והטיפול בעיוור פתחנו לאחרונה מרכז חדש במגיד-כרם. להווי ידוע לחברי הכנסת, שבמדינת ישראל מצויים כיום כ-1,400 עיוורים ערבים בני גילים שונים, מהם כ-400 מרוכזים בגליל.

משרדנו הקים מפעלים נוספים לשיקומה של אוכלוסיית העיוורים, מהם ייחודיים לערבים, ורובם קולטים אוכלוסייה ערבית ויהודית כאחד. עשרות עיוורים ערבים משוקמים כיום כתעשייה, בטלפונאות, בעיסוקים עצמאיים וכו', אך לצערנו, לחלקם הגדול טרם נמצא פתרון, משום שהכפרים הם ברום חקלאיים ומרוחקים מאוד מרכזי העשייה מפותחים. גם מפעל השיקום בנצרת יורחב כעתיד הקורה ויקלוט אוכלוסייה

י. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון סעיף 178), התשמ"ב — 1982*

(הצעת חברת הכנסת ת' אשל)

ועדת-המשנה לטיפול בתלונות הציבור, בראשותי, הוועדה פרסמה את המלצותיה, ובהן קבעה כי יש לתקן את החוק, בעקבות דיוני ועדת-המשנה הגשתי הצעת תיקון זו. לאחר הגשת ההצעה פנו אלי נציגי הביטוח הלאומי ונציגי האוצר בכקשה, כי אמתין עד להגשת הצעותיהם אשר תכלולנה התייחסות גם לנקודה זו. עד היום, לצערי הרב, לא הגישה הממשלה את הצעת החוק המובטחת.

בדיונים מקדמים עם נציגי האוצר עלתה הצעה, אשר להפתחתי אף החמירה את המצב, ואני שמחה כי לא הגיעה כלשונה לשולחן הכנסת. עליי ההצעה היא, כספים, ובכלל זה אלה שנגבו שלא כדין על-ידי עובד או עובדת הביטוח הלאומי, יוחזרו בהצמדה רק מתום שישה חודשים למשך שנת הצמדה אחת בלבד, ומקץ 12 חודשים תימנע מהאזרח הזכות לערער, אם כן, את העול של ששש החודשים הציע האוצר להשאיר על כנו, והוסף לו הגבלה — לא יותר משנת הצמדה; ואין מרברים כלל על ריבית.

הביטוח הלאומי הגיש אף הוא תזכיר להצעת חוק ובו תיקונים רבים, ובניהם טעין 3 לתיקון סעיף 178, שבו נקבע כי יש להחזיר כספים בתוך 60 יום, עם הצמדה וכלי ריבית, זאת

הי"ר מ' כהן-אביב:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הכא בסדר-היום. חוק הביטוח הלאומי (תיקון סעיף 178), התשמ"ב — 1982 — הצעת חוק של חברת הכנסת תמר אשל.

תמר אשל (המעריך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מונחת לפניכם הצעת חוק רל"א לתיקון סעיף 178 בחוק הביטוח הלאומי. לראשונה הנחתיה על שולחן הכנסת לפני קצת יותר משנה. ההצעה קובעת, כי דמי ביטוח שנגבו שלא כדין מאזרח יוחזרו בתוספת הצמדה וריבית בתוך 60 יום מיום גבייתם, בניגוד למצב הקיים היום, הקובע כי ההצמדה ניתנת רק לאחר שישה חודשים. מצב זה אינו תואם את המציאות האין-פלציונית. יש להדגיש שמדובר בכספים שנגבו שלא כדין, וחוברת הביטוח הלאומי להחזירם באותה במלה ערכם ולא לצלל לרעה את הטעות שנעשתה בגביית הכספים. כיום האזרח נענש פעמיים: ראשית, כספו נגבה שלא כדין; ושנית, הוא מוחזר לו שלא לפי ערכו הריאלי.

נציב תלונות הציבור התריע על העול שבסעיף 178, לאור תלונות רבות של אזרחים, וקרא מאז 1978 לשנות את החוק. כשנה שעברה נתקלתי בבקעה ובהמלצה זו בדיוני

תוכרת ל"ג, ישיבה ר"ט

— הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון סעיף 178): הצעת חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים (תיקון) —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחברת הכנסת תמר אשל. האם אדוני סגן השר רוצה להשיב?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
במשפט אחד.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

בבקשה, איני מגביל את אדוני, אתה יכול להשיב בעשרה משפטים.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה שהועלתה על-ידי חברת הכנסת תמר אשל היא הצעה במקומה. הבעיה דורשת פתרון והיא נמצאת לקראת פתרון. שכן הממשלה מכינה הצעה מקיפה שאחד ממרכיביה יהיה תיקון סעיף 178, כמוצע בהצעה זו.

אני מסכים להצעתה של חברת הכנסת תמר אשל. שלא נצביע היום אלא בתום המושב. עד אז — אני מקווה — כבר תוגש הצעה מטעם הממשלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה. אני מבין שאין התנגדות. לכן, חברי הכנסת, נדחה את ההצבעה.

שבח וייס (המערך):

יש הסכמה רועמת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת וייס, יש הסכמה או אין הסכמה? אני מבין שיש הסכמה. זכותו של המציע להסכים לדבר הזה, ואין אומרים? — אחריו להטות. ובכן, אנו דוחים את ההצבעה בחוק זה.

— בהשפעת המלצות ועדת-המשנה של הכנסת שדיברתי עליה ובעקבות המלצת נציג תלונות הציבור. אך עדיין לא גובשה סופית הצעת החוק. אין לחכות זמן רב לסיומה, כיוון שכניתיים נשחק כספם של אזרחים רבים.

יש לזכור, כי היום מחרף הצורך בשינוי החוק מכמה טעמים. האוכלוסייה הנזקקת לשירותי הביטוח הלאומי היא על-פי רוב אוכלוסייה ממעמד כלכלי רעוע. בתנאי הכלכלה של היום מצבה הולך ומחמיר עקב שחיקת הקצבאות, ויש לשמור מפני הידרדרות נוספת. האינפלציה הדוהרת מחייבת את כל המגורים לחקיקה מעדכנת. לפחות מבחינת שמירת ערך הכסף, יש כמה דוגמאות, כמו חוק פסיקת הריבית, פקודת מס הכנסה, חוק הרשויות המקומיות, שכולם מובטחת הצמדה וריבית בגובה זה או זה.

בהצעה המונחת לפניכם נמנעתי מלנקוב בתקופת מינימום של 30 יום שנראתה לי יותר, וזאת על-מנת ללכת לקראת הביטוח הלאומי ולאפשר לו פרק זמן סביר לבדיקת ערעורים לגבי גובה הסכומים שנגבו. אך אם יתמיד קצב האינפלציה כפי שאנו עדים לו היום, אין לספק שבסופו של דבר ניאלץ להכניס גם בהצעה זו שינויים, כיוון שהיא לא תהיה צודקת מספיק מנקודת ראותו של האזרח שיצטרך לחכות 60 יום כדי לקבל את ההצמדה והריבית.

ממש לפני עלותי לדוכן שמעתי כי נעשים מאמצים רבים להגיש במועד קרוב ביותר הצעת חוק כוללת לעדכון גביית מסים והענקת קיצבאות של הביטוח הלאומי במועד קרוב ביותר. הצעה זו תכלול גם תיקון לסעיף 178 המובא בפניכם היום. לפיכך, אדוני היושב-ראש, אני מוכנה לדחות את ההצבעה על תיקון זה עד סוף המושב הנוכחי. בחקוזה שהצעת החוק אכן תוגש ותתקן את העיוותים במסגרת רחבה וכוללת יותר מזו המובאת בתיקון שלי. ולא — אבקש הצבעה על הצעת החוק שלי לפני תום המושב. תודה רבה.

יא. הצעת חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים (תיקון), התשמ"ג — 1983*

(קריאה ראשונה)

היו"ר מ' כהן-אבידב:

נעבור לסעיף האחרון בסדר-היום שלנו והוא: חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים (תיקון), התשמ"ג — 1983, בקריאה ראשונה. יביא אותו שר המשפטים. בבקשה, אדוני.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כשנתיים קיבלה הכנסת את חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים. בקווים כלליים ניתן לומר שחוק זה מסביר בעיקר שני נושאים: האחד — רישום הרשעות פליליות בידי המשטרה וקביעת הגבלות למסירת אותו רישום לגורמים מחוץ למשטרה: הנושא השני — תקנת השבים, או כמלים אחרות, העיקרון כי פרט לעניינים יוצאים מן הכלל אין לזכור לאדם את חטאו כל ימיו ויש לאפשר לו לפתוח דף חדש בחייו ולעודד את שיקומו והשתלבותו בחיי החברה.

משום המורכבות של שני הנושאים הללו לא נכנס החוק לתוקף מייד אלא הוא ייכנס לתוקף, כפי שנקבע בחוק, ב-1 ביולי 1983. במשך התקופה הזאת פעלה המשטרה עד כמה שניתן ברוח החוק.

* רשומות (הצעת חוק חוק, חוב' 1630).

עיוכב תחילתו של החוק נעשה לשתי מטרות: ראשית, כדי לאפשר למשטרה להתארגן לשם יישום הוראות המחוקק; שנית, וחשוב מכול, כדי לבחון אם הוראות החוק ישימות או שמה צריך המחוקק להתאימן למציאות. התוצאה של מבחן מציאות זה מונחת בפניכם, והיא הצעת חוק לתיקון חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים. עלי להדגיש, שתיקון זה אינו בא לשנות משתי הקביעות המרכזיות בעניין תקנת השבים — דהיינו, תקופות ההתיישנות והמחיקה של הרשעות.

התיקון המוצע מתרכז בעיקר בארבעה תחומים הקשורים לרישום הרשעות ולמסירת מידע מן המרשם. הראשון נוגע להרשעות של בעלי רשיונות נהיגה בשל שימוש בסמים מסוכנים או החזקת סמים לצורך שימוש בהם. בעקבות הצעה לסדר-היום של חברת הכנסת נאווה ארד בנושא השפעת סמים על נהיגת רכב החלטנו להציע, שמידע על הרשעות בשימוש בסמים של נהגים יועברו לאגף הרישוי של משרד התחבורה. אגף הרישוי יעביר את המידע לוועדה רפואית, ולפי המקרה תוכל הוועדה להוסיף את הנדון לכדיקה רפואית, כדי לקבוע אם השימוש בסם פוגע בכושר הנהיגה שלו אם לאו.

שבה ויס (המעריך):

אדוני השר, ברשותך: אני מתאר לעצמי שאם הנושא דחוף, הוועדה אכן תעשה מאמץ מחר, אבל אני רוצה לשאול שלא מתוך רצון לקנטר אלא באופן קונסטרוקטיבי ביותר, מדוע צריך להביא חוק 5–6 שעות לפני שצריך לאשרו?

שר המשפטים מ' נסים:

אסביר לך: זה לא כך. הצעת החוק הונחה על שולחן הכנסת לפני שבועיים או שלושה שבועות. בכל פעם היא נכללה בסדר-היום, ומסיבות שאינן הליוות בי הנושא נדחה. דרך משל, אתמול המתנתי עד שעה מאוחרת והנה כמה חברים — ואני מעריך זאת מאוד — נרשמו לדיון. אנחנו יודעים שהם נרשמו רישום מאוד לגיטימי, כדי להשיג מטרות שאינן קשורות לחוק הזה, ולכן העיכוב. אנחנו הבאנו את החוק כמורד סביר, ואתה יכול לראות את התאריך שבו הוא הונח על שולחן הכנסת — — —

תמר אשל (המעריך):

אבל הוא לא היה היום בסדר-היום.

שר המשפטים מ' נסים:

הוא היה אתמול, הוא היה בשבוע שעבר והיה לפני שבועיים. הוא היה אתמול והיום, אפשר לראות את זה בלוח.

אהרן נחמיאס (המעריך):

כנראה כל זה מפני שאנחנו נמצאים בתמוז, בסיומן של צום.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

היום כבר אחרי י"ז בתמוז.

תודה לשר המשפטים. אני מסופק אם חברי כנסת רבים יודעים על קיומו של חוק כה חשוב ואם התייחסו אליו בכלי התקשורת.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים הוא אחד החוקים היפים והחשובים ביותר בספר החוקים של מדינת ישראל.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לכן יושבים פה חברי הכנסת, לפחות אלה המתמידים, ומקשיבים.

שבת ויס (המעריך):

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אנחנו יושבים פה כפרורם — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

כפרורם משפחתי, אפשר לומר.

שבת ויס (המעריך):

כדאי, אדוני היושב-ראש, שתעלה את הנושא הזה בנשיאות הכנסת. זה עניין כה מורכב ורציני. מחר, בתוך שעה וחצי או שעתים, נצטרך להכין את החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, והאפשרות היא שגם מחר רוב חברי הכנסת שיצביעו בעדו לא יידעו על מה מדובר. כדאי למנוע מצבים כאלה, אדוני היושב-ראש, דווקא בשם אותה מטרה שדוברת עליה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אביא זאת לתשומת לב נשיאות הכנסת.

אני צריך לעכור עכשיו להצבעה. נאמר לי שהיו דברים מעולם. אומנם זה נדיר, אבל החוק הזה הוא כה חשוב. עד כי יש להעבירו במהירות האפשרית. גם אין התנגדות לחוק זה.

הנושא השני מתייחס למידע על חקיקה סגורים ועל עיכובי הליכים. מחד גיסא, זכותו של אדם שמידע על הליך פלילי שהסתיים בלא בירור בפני בית-המשפט יישאר חסוי ולא יועבר הלאה. מאידך גיסא, רצוי שמידע זה יגיע לגורמים המטפלים בבקשות מסוימות של אותו אדם. לדוגמה, כאשר היועץ המשפטי לממשלה מתבקש להחליט על בקשה לעיכוב הליכים לטובת אדם מסוים, רצוי שהוא יידע אם בעבר אותו אדם כבר עיכב הליכים.

הנושא השלישי מתייחס לחובת המטרה להודיע לאזרח שנמסר עליו מידע מן המרשם הפלילי לגורם כלשהו. החוק הקיים קובע חובה חריגה מעצית של המטרה, אולם כפועל מידע מן המרשם נמסר לא רק על-ידי המטרה, על כן יש צורך להתאים את חובת ההודעה למציאות. אני מציעים לקבוע שאין צורך עוד כמתן הודעה באלה המקרים: 1. המידע הועבר לרשות הרישוי כהתאם לסעיף 10 לחוק; 2. האדם נתן את הסכמתו בכתב למסירת המידע; 3. המידע הועבר לגופים הקשורים למערכת המשפט — למשל הצגת רשימת הרשעות קודמות לבית-משפט, לשם טיעון בעונש או רישום פלילי שהועבר לנשיא המרינה כשהוא בורק בקשת חנינה. במקרים האלה, וכן במקרים האחרים שנכללו בהצעה, האזרח יודע שעברו הפלילי הוא נושא לבדיקה ועל כן מיותר להודיע לו על כך. הצמצום המוצע של חובת ההודעה יעמיד את החובה הזאת בנבולות סבירים, ואין בו כדי לפגוע בזכות העיון שיש לכל אדם בלא כל קשר עם מסירת המידע עליו.

בעניין תיקון הרישום או המידע שנמסר מן המרשם, מוצע להגביל את חובת המטרה להודיע על התיקון רק לגורמים שקיבלו את המידע, והאזרח שביקש את התיקון נוקב בשם. אין צורך להודיע על תיקון לגופים שהמרשם פתוח בפניהם — המטרה, שירות הביטחון הכללי, המטרה הצבאית ומחלקת ביטחון שדה. ממילא גופים אלה מקבלים את המידע המתוקן ברגע שהם מזדקקים לו שוב.

הנושא הרביעי מתייחס להוראת החוק, המגבילה מסירת מידע של הרשעות מסוימות של קטינים ומגבילה גם מסירת מידע על צווים טיפוליים שונים. נמצא שרשימת הגורמים הטיפוליים שנכללו בחוק המקורי לוקה בחסר, ומוצע להוסיף לרשימה הזאת כמה גורמים, שמטרתם היא לטפל בנידון.

לא אפרט נושאים שוליים אחרים שנכללו בהצעת החוק. דברי ההסבר נכללו בהצעת החוק ודי בהם כדי להבהיר את התיקונים הללו.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה. חוק ומשפט, לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. משום חשיבות הנושא אני מבקש מיושב-ראש הוועדה לתת להצעה זאת עדיפות. כדי שהיא תבוא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לפני כניסתו לחוק של החוק העיקרי כ"ו ביולי. זאת אומרת, רצוי לדון בהצעת החוק מחר בוועדת החוקה, חוק ומשפט. עלי לציין שמשטרת ישראל מוכנה להפעיל את החוק, אולם התיקון המוצע הכרחי. כדי שהיא תוכל לעמוד במשימה החשובה שהופקדה בידיה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה, אדוני שר המשפטים.

שבת ויס (המעריך):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול את השר שאלה?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

בבקשה, בבקשה.

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. מי שבעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, ירים את ידו.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים (תיקון), החשמ"ג—1983, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב: אני קובע, שפה אחד נתקבלה ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

תמר אשל (המערך): למה לוועדת החוקה, חוק ומשפט? הרי הוא היה בוועדת הכלכלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב: חברי הכנסת, לפני שאני מסיים אני רוצה להזכיר —

רפאל סויסה (המערך): אדוני היושב-ראש, הזכר אותי, בשביל האישור לאשתי.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

דווקא אותך לא אזכיר, כי הלכת וכאת. אני רוצה להזכיר בעיקר את חברי הכנסת שבת וייס ואהרן נחמיאס, שליוו אותי כאן באולם משעה ארבע אחרי הצהריים ועד שעה חשע בערב.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

סלח לי, אני יושב כאן ואני יודע מי ישנו ומי איננו.

שר המשפטים מ' נסים:

ומי ידבר בשבחו של היושב-ראש, שיושב כאן חמש שעות?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

ועוד אחרי צום.

תמר אשל (המערך):

אין לו במי להתחלף.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מודה לכל חברי הכנסת שליוו אותי כאן היום, נשארתי אתי לאורך כל הדיונים ולא עזבוני לבד.

חברי הכנסת, תם סדר-היום. הישיבה הבאה, אם ירצה ה', מחר בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:13.